

FORSKNINGS-
AVDELNINGENS
ARBETSRAPPORTSERIE
NR 54
ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA

54

RESEARCH
DEPARTMENT'S
WORKING PAPERS
NO 54
ERSTA SKÖNDAL UNIVERSITY COLLEGE

Ideell sektor och stat som partners i ungdomsarbete

Utvärdering av Equal Outstanding

MARIE NORDFELDT

ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA
2008

ARBETSRAPPORTSERIEN

Den här rapporten redovisar resultaten från en utvärdering av ett utvecklingspartnerskap inom EU-programmet Equal. Utvecklingspartnerskapet Outstanding pågick under åren 2005-2007 och utgjorde ett samarbete mellan ideella organisationer och statliga myndigheter.

Viktiga mål för partnerskapet var att se vad som gör det svårt för ungdomar att ta sig in på arbetsmarknaden samt att synliggöra de strukturer som utgör hinder respektive möjligheter på detta område. Rapporten tar upp Outstandings resultat i form av nyskapande metoder, samverkan i partnerskap och påverkansarbete utåt och belyser såväl partnerskapets framgångsfaktorer som hinder när det gäller måluppfyllelse och samverkan.

Enheten för forskning om det civila samhället publicerar forskningsresultat från olika större projekt och uppdrag. Vi har en skriftserie, en särtrycksserie och en arbetsrapportserie. Arbetsrapportserien avser främst att ge möjlighet att publicera delrapporter och delresultat från större studier, aktuella kunskapsöversikter och uppsatser. Förteckning över publikationer från Forskningsenheten finns på föregående sidor.

Ersta Sköndal högskola
Campus Ersta, Box 11189, 100 61 STOCKHOLM
Besöksadress Stigbergsgatan 30, Stockholm
Telefon 08-555 05 130, *Fax* 08-555 50 60
E-post: info@esh.se

ARBETSRAPPORTSERIE NR 54

Ideell sektor och stat som partners i ungdomsarbete

MARIE NORDFELDT

Stockholm, mars 2008

Publicerad av Enheten för forskning om det civila samhället, Ersta Sköndal högskola
Copyright © 2008 Marie Nordfeldt
urn:nbn:se-2008-4
Tryck: Elanders Vällingby, Stockholm 2008
Produktion: Lena Blomquist

FÖRORD

Utvecklingspartnerskapet Equal Outstanding pågick under åren 2005-2007. Equalprogrammet är en del av EU:s strukturfonder som ligger under Europeiska Socialfonden och har syftat till att hitta nya metoder för att motverka diskriminering och ojämlikhet inom arbetslivet. Utvecklingspartnerskapet Outstanding har utgjort ett samarbete mellan ideella organisationer och statliga myndigheter. Viktiga mål för Outstanding har varit att se vad som gör det svårt för ungdomar att ta sig in på arbetsmarknaden samt att synliggöra de strukturer som utgör hinder respektive möjligheter på detta område.

Föreliggande rapport utgör en extern utvärdering av utvecklingspartnerskapet Outstanding. Utvärderingen har genomförts av fil dr Marie Nordfeldt. Under utvärderingens första år medverkade även teol.dr Elisabeth Christiansson. Avsnitten om de deltagande organisationerna samt forskning om ungdomar har sammanställts av doktorand Julia Grosse. Utvärderingen har finansierats av utvecklingspartnerskapet Outstanding.

Lars Svedberg
Forskningsföreståndare, professor

INNEHÅLL

FÖRORD	3
INLEDNING	9
Outstandings mål och syften	10
Equal-programmet i Sverige – övergripande målsättning	10
UTVÄRDERINGENS MÅL OCH SYFTEN	13
Disposition	15
Utvärderingens begränsningar	15
En kommentar om begreppsanvändning	16
STUDIER OM UNGDOMARS VILLKOR	19
Förändring av ungdomars förutsättningar på arbetsmarknadsedan mitten av 1990-talet	19
Statistik om ungdomsarbetslöshet	21
Ungdomar och boende	21
Ungdomspolitikerna sedan mitten av 1990-talet	22
CENTRALA BEGREPP I OUTSTANDING	27
Utvecklingspartnerskap	27
Equals grundprinciper	30
En kort exkurs om stat och ideell sektor	32
ORGANISATIONEN AV OUTSTANDING	35
Projektets ekonomi	36
Partnerskapets framväxt	36
Partnerskapets könsfördelning	36
Partnerskapets målgrupp	37
Deltagare i partnerskapet	37
Yttre och inre organisationsförändringar	42
Organisering för spridning och påverkan	43
RESULTAT ENLIGT EGENUTVÄRDERINGARNA	45
SiS: Björkbackens skol- och behandlingshem	45
SiS: Rebecka	46
Futurum	47
En svensk Foyer	48
Ingången	49
Empowerment i experimentverkstäderna	49
Jämställdhet/kön	50

Diskriminering/Mångfald	51
Sexuell läggning	51
Funktionshinder	51
Ålder	52
SAMVERKAN OCH MAKTRELATIONER I PARTNERSKAPET	53
Hur fungerar samverkan i UP?	53
Forskningens roll i partnerskapet	54
Samverkan mellan nivåer i projektet	54
Samverkan mellan experimentverkstäderna	57
Samverkan mellan samarbetspartners i de olika experimentverkstäderna	58
Produktionsskolans avhopp	59
Styrkeförhållanden inom experimentverkstäderna	59
UP-ledamöternas bild av Outstanding	59
PROJEKTLEDARNAS SYN PÅ OUTSTANDING	65
Hur beskriver projektledarna målsättningen?	65
En gemensam förståelse av syfte och målsättning?	65
Förankring internt och externt	66
Ungdomarnas inflytande och medverkan	66
Resultat i halvtid – när projektet målgruppen och har det utvecklats nya metoder?	67
Projektledarnas reflektioner i projektets slutfas	67
FOKUSGRUPPER MED MEDARBETARE I EXPERIMENTVERKSTÄDERNA	71
Finns det fördelar med att delta i ett Equal-projekt?	71
Finns det nackdelar med att delta i ett Equal-projekt?	72
Projektledning och förankring i organisationen	72
Samverkan	73
Nyskapande	73
Strukturella hinder	73
Uppföljning av medarbetarintervjuer	74
UNGDOMARNAS DELAKTIGHET	75
Fokusgrupper med ungdomar	76
Deltagande i aktiviteter relaterade till Outstanding	77
Delaktighet och empowerment	79
Vilka hinder lyfter ungdomarna fram?	80

SPRIDNING OCH PÅVERKAN	81
Former för spridning och påverkan	82
Har spridningsarbetet levt upp till UP:ts förväntningar?	84
Några reflektioner om spridning och påverkan	84
SPRIDNING OCH GENOMSLAG HOS EXTERNA INTRESSETER	85
AVSLUTANDE DISKUSSION	87
Projektets organisation	87
Arbetsformer och metoder	89
Vilka resultat har Outstanding lett till?	89
Har Outstanding uppfyllt sina mål?	90
REFERENSER	95
PUBLIKATIONER FRÅN FORSKNINGSENHETEN	99
Skriftserie	99
Arbetsrapportserie	100
Särtrycksserie	101
Metodbokserie	102
Övriga publikationer i urval	102

INLEDNING

Utredningen ”Unga utanför” som publicerades under 2003 visade att en grupp unga människor, uppskattningsvis 25 000-30 000 stycken 16-24-åringar per år, varken återfinns inom arbetskraften eller studerar. Utredningen pekade på att den största risken att hamna i denna situation har de som inte klarat av grundskolan, samt unga utrikes födda som varit kortare tid i Sverige än fem år. En ung person utanför skola och arbetsmarknad hamnar också utanför sjukförsäkring och arbetslöshetskassa. Det blir en rundgång som är svår att bryta. I utredningen konstateras att unga utanför arbete och försäkringssystem riskerar att hamna i ett livslångt utanförskap (SOU 2003:92).

”Unga utanför” var en viktig initierande faktor till utvecklingspartnerskapet (UP) Equal Outstanding¹. Outstanding är ett så kallat utvecklingspartnerskap inom Europeiska socialfondens program Equal som drivits under åren 2005-2007. Outstanding utformades i syfte att fokusera ungas väg in i arbetslivet samt hindrande strukturer och bristen på helhetssyn i de stödjande strukturerna. Outstanding beskriver att man vill ”skapa rum” för ungdomar att hitta sina egna drivkrafter och kreativitet, samt att utveckla nya vägar för unga att få ökat inflytande och makt över sina egna liv och en tydligare roll i samhället och på arbetsmarknaden.

Outstanding utgår från tre områden som inledningsvis benämndes skola, institution och utanför. ”Utanför” utgjorde ett samlingsbegrepp för de unga som står utanför arbetsmarknaden och inte heller finns i skola eller på institution. Under projektets gång har sektor ”utanför” bytts ut mot den mer konkreta benämningen ”jobb och bostad”.

Ett av partnerskapets syften är också att belysa de klyftor som finns mellan olika miljöer och vilka strukturella hinder och mekanismer som verkar försvårande för unga att nå in på arbetsmarknaden. Outstanding vill vidare undersöka vilken effekt en samlad och hittills oprövad samverkan mellan myndigheter, frivilliga organisationer och ungdomarna själva kan ha.

Outstanding har arbetat med ett antal ”experimentverkstäder” inom områdena skola, institution och jobb och bostad (det vill säga tidigare ”utanför”). Verksamheterna har koncentrerats till Stockholm och Göteborg. Outstanding är utformat utifrån tanken med parallella verksamheter i de respektive städerna, det vill säga att de tre sektorerna finns representerade i bägge städerna. Inledningsvis hade projektet detta upplägg men en experimentverkstad inom sektor skola i Göteborg – Pannhusets Produktionsskola – upphörde efter första året vilket har inneburit ett avbräck i det planerade upplägget.

¹ Projektet har bytt namn från det ursprungliga ”Outsider” till ”Outstanding” på grund av de negativa associationer som man efter hand upplevde att namnet Outsider förde med sig. Två av ungdomsintervjuerna kan emellertid inte betecknas som fokusgrupper då det var alltför få deltagare. Detta redogörs för i kapitlet om ungdomarnas delaktighet.

Outstanding's mål och syften

Outstanding drivs inom EU:s strukturfondsprogram Equal. Syftet med Equal är att stödja nya idéer om ett öppnare arbetsliv. Equal i Sverige vill bland annat påverka strukturer, institutioner och värderingar i samhället; formella och informella processer, arbetssätt och nätverk, samt enskilda individers och grupper situation i samhället. Mål och syften med Equal Outstanding är att:

- Outstanding vill "skapa rum" där ungdomar kan hitta sin egen drivkraft och kreativitet, och utveckla former för ökat inflytande där unga kan ta makten över sina egna liv
- Outstanding vill analysera hinder i samhällsstrukturerna som de fungerar idag. Projektet ska belysa de klyftor som finns mellan olika miljöer och vilka strukturella hinder och mekanismer som gör det svårt för unga att komma in på arbetsmarknaden
- Outstanding vill genom goda exempel visa hur man kan öppna nya vägar till arbetsliv och samhälle för unga som behöver särskilda insatser. Vi vill undersöka vilken effekt en samlad och hittills oprövad samverkan mellan myndigheter, frivilliga organisationer och ungdomarna själva kan ha. I vad mån ger detta samarbete resultat som skiljer sig från de resultat som uppnås genom traditionell ungdomspolitik? Vad är det nya?
- Outstanding vill genom forskning och information öka medvetenheten hos myndigheter och organisationer om vikten av helhetssyn och samverkan.

Det långsiktiga målet för Outstanding är att genom analys och samverkan finna nya metoder att bryta de strukturer som stänger unga ute från arbetslivet. Projektet ska på så sätt verka för att fler unga på sikt ska komma in på arbetsmarknaden, och att de unga synliggörs och får en bättre självbild. Forskningen har en central roll för projektet och ett forskningsprojekt drivs inom ramen för projektet. Jämställdhets- och mångfaldsperspektiv är viktiga och ska vara genomgående i alla aktiviteter inom projektet. Kön men även klass och etnicitet ska vara bärande fokus.

Projektets kortsiktiga mål är att genom verksamhet samla goda konkreta erfarenheter och identifiera problemområden i gymnasieskolan, på institutioner för unga och i olika typer av sociala och arbetsmarknadsinriktade åtgärder. Att etablera en organiserad kommunikation och samverkan mellan olika aktörer, samt att föreslå förändringar som behöver vidtas inom Outstanding's tre områden.

Outstanding's målgrupp är 16-24-åringar som har mycket tydliga etableringssvårigheter. Störst risk att hamna utanför har de som inte klarat av grundskolan och unga utrikes födda som varit kortare tid än fem år i Sverige. Outstanding ska arbeta med denna målgrupp i Stockholm och Göteborg (Outsider Genomförandeplan maj 2005).

Equal-programmet i Sverige – övergripande målsättning

Outstanding är en del av det nationella Equal-programmet och i verkar således inom den övergripande målsättningen för det svenska Equal-programmet. Målsättningen för Equal i Sverige formuleras enligt följande:

En övergripande målsättning för Equal i Sverige ska vara ett arbetsliv utan diskriminering och ojämlikhet som är präglad av mångfald. Ett sådant arbetsliv tar till vara varje individs kompetens och utvecklingsmöjligheter, oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, sexuell läggning och eventuella funktionshinder.

För att det målet ska nås krävs ett beslutsamt arbete mot alla former av diskriminering. Grundläggande mänskliga rättigheter måste hävdas varhelst och närhelst de kränks. Men det krävs också ökad kunskap hos arbetsgivare och anställda om vad arbetstagare med olika kompetens, erfarenheter och bakgrund faktiskt kan tillföra en verksamhet samt en insikt om att en större mångfald bland de anställda måste få konsekvenser för hur arbetet organiseras.

I Equal ska nyskapande metoder tas fram som i detta sammanhang har en påverkan på bland annat:

- policy och idéutveckling inom de berörda politikområdena: strukturer, institutioner och värderingar i samhället som inverkar på människors delaktighet i arbetslivet,
- formella och informella processer, arbetssätt och nätverk i anknytning till arbetslivet,
- företagens, myndigheternas och organisationernas strategier, produktivitet och tillväxt, enskilda individers och gruppers situation i arbetslivet.

Denna påverkan utgör ytterst Equal-programmets ”mervärde” i förhållande till verksamheten inom ramen för den nationella politiken och övriga strukturfondsprogram (Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000-2006, Sverige, s. 50).

Equalprogrammet bygger på ett antal kärnprinciper som uttrycks genom begreppen empowerment, mainstreaming²/påverkan och spridning, breda utvecklingspartnerskap, transnationalitet, mångfald, jämställdhet och nyskapande. I programmet lyfter man också fram ett antal diskrimineringsgrunder som partnerskapen ska arbeta med, och som ligger inbäddade i kärnprinciperna mångfald och jämställdhet. Dessa är kön/jämställdhet, etnicitet, funktionshinder, ålder och sexuell läggning. För Outstanding är ålder ett genomgående tema då projektet riktar sig mot en specifik åldersgrupp: ungdomar. I Outstandings genomförandeplan lyfts framför allt Equals kärnprinciper empowerment, jämställdhet och mångfald fram. Dessa kärnprinciper är centrala för arbetet i partnerskapet och i utvärderingen återkommer vi till en diskussion om kärnprinciper och diskrimineringsgrunder.

² Mainstreaming beskrivs i Equals styrdokument som ”integrering av ett jämställdhetsperspektiv”, vilket innebär att jämställdhet skall ingå som en naturlig del i verksamhetens alla delar (Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000 – 2006 Sverige).

UTVÄRDERINGENS MÅL OCH SYFTEN

Projekt som drivs inom Equal utvärderas på olika nivåer. Det sker kontinuerliga interna egenutvärderingar, en extern utvärdering samt en utvärdering av det transnationella samarbete som Outstanding ingår i. Denna utvärdering utgör Outstandings externa utvärdering.

Målen med den externa utvärderingen är:

- att belysa hur väl Outstanding har lyckats verka enligt syftet med Equal i Sverige och om man har uppnått de uppställda målen för projektet.
- att följa och ge synpunkter på det löpande arbetet i Outstandings olika delar.
- att ge en uppfattning om vilket genomslag Outstandings idéer har hos partnerorganisationerna och hos utomstående intressenter.

Utvärderingen har formen av en kombinerad process- och resultatutvärdering. I resultatutvärderingen fokuseras hur väl projektet har lyckats verka enligt syftet med Equal i Sverige och om man har uppnått de uppställda målen. I processutvärderingen är det den interna dynamiken och de faktiska aktiviteterna som beskrivs, i syfte att skapa förståelse för hur och varför de genomförda verksamheterna bidragit till resultatet. Projektets styrka och svagheter lyfts här fram (Jämför Vedung 1998, Patton, 1980, 1997). Utvärderingen är dels beskrivande dels analyserande.

Utvärderingen har genomförts under hela projektperioden. I december 2006 presenterades en halvtidsrapport internt i projektet. I halvtidsrapporten beskrevs arbetsprocessen under projektet första 1 ½ år samt en analys av projektets utformning – det vill säga dess inre och yttre förutsättningar. Denna slutrapport bygger vidare på halvtidsrapporten. Utvärderingen i sin helhet är utformad enligt tabellen nedan när det gäller vilka delar som fokuseras och vilka frågor som ställs.

Delar	Fokus	Frågor för utvärderingen
Projekt (inre och yttre förutsättningar)	Mål Organisation Målgrupp Resurser	Konkret och genomförbart? Sammanhängande/motsägelser? Aktörers tolkning av syfte och mål. Krånglig eller effektiv organisation? (personalomsättning, beslutsdelegation) Ekonomi och personal?
Process	Arbetsformer och metoder för att uppfylla mål och syften. Extern och intern samverkan Information och förankring Resurser Brukarmedverkan Förändring av målgrupp	Vilka aktörer är involverade i projektet? Hur är arbetet organiserat i respektive organisation? Projektets förankring i respektive organisation. Delprojektets roll i UP och betydelsen av UP för de enskilda delprojekten? Hur fungerar samverkan mellan de olika delprojekten? Hur når projektet ut? Är resurserna tillräckliga eller bristfälliga? Vilket inflytande har brukarna i projektet? Har målgrupp förändrats över tid?
Resultat	Måluppfyllelse Oavsedda effekter	När projektet den avsedda målgruppen? Genomförs Equals kärnprinciper? Brukarmedverkan och empowerment? Former för samverkan? Nya arbetsmetoder? Vad möjliggör eller hindrar projektet? Vad är projektets styrkor och svagheter? Har projektet fått några oavsedda effekter?

Utvärderingen är kvalitativ och information för utvärderingen har insamlats genom person-, fokusgrupps³- och telefonintervjuer/samtal. De grupper av personer som har intervjuats är företrädare för samarbetspartners i UP, projektledare för experimentverkstäderna, personal⁴ respektive ungdomar vid experimentverkstäderna (fokusgruppsintervjuer) samt ett begränsat urval av externa intressenter. Utvärderaren har gjort deltagande observationer vid UP-, projektledar- samt referensgruppsmöten. En uppföljande enkät med frågor skickades ut via e-brev i oktober 2007 till de medarbetare i experimentverkstäderna som deltog i referensgrupperna. Dokumentation från de interna egenutvärderingarna har också används som underlag för denna externa utvärdering, samt dokumentation som finns publicerat på Outstandings interna webbplats.

I rapporten ges emellertid ett relativt stort utrymme till intervjumaterialet. Intervjuerna ger uttryck för olika involverade aktörers upplevelser av projektet. De tolkningar som

³ Fokusgrupper innebär en kvalitativ datainsamlingsmetod där en grupp av deltagare samtalar kring speciella teman eller frågeställningar, givna av diskussionsledaren (i detta fall utvärderaren). Gruppen ska vara sammansatt på ett sätt så att deltagarna känner sig trygga och kan framföra sina åsikter i diskussionerna, de behöver därför vara relativt homogena när det gäller bakgrund (Tursunovic 2002).

⁴ En uppföljande enkät med frågor skickades ut via mail i oktober 2007 till de medarbetare i experimentverkstäderna som deltog i referensgrupperna. Även en påminnelse skickades ut. Det kom dock enbart in tre svar på denna uppföljning. Detta kommenteras i texten.

dessa gör ställs i relation till varandra för att på detta sätt uppnå en så heltäckande bild av partnerskapet som möjligt. Denna bild analyseras sedan i relation till utvärderingens syften och mål.

Följande personer och grupper av personer har intervjuats.

2	Personintervju	Koordinator	Höst 2006 samt höst 2007.
5	Personintervjuer	UP-representanter	Höst 2005 samt vår 2006.
5	Personintervjuer	Projektledare	Vår 2006 samt ny projektledare vid Ingången i november 2007.
2	Telefonintervjuer	Projektledare	Vår 2006
5	Fokusgruppsintervjuer	Medarbetare vid experimentverkstäder	Höst 2006 samt vid Futurum vår 2007.
6	Fokusgruppsintervjuer	Ungdomar	Vår 2007 samt vid Skarpnäcks ungdomsbostäder höst 2007. ¹
1	Personintervju	Vd SHIS	Vår 2007
1	Personintervju	journalist	Vår 2007
1	Personintervju	TN-koordinator	Höst 2007
1	Personintervju	Tjänsteman vid resursförvaltningen i Skarpnäck.	Höst 2007
1	Telefonintervju	Kommunpolitiker i Göteborg	Vår 2007
1	Uppföljande fokusgrupp	Projektledare	Höst 2007
1	Uppföljande fokusgrupp	UP	Höst 2007
1	Uppföljande telefonintervju	UP-ledamot för SiS	Höst 2007
1	Telefonsamtal	Regionansvarig SiS	Höst 2007
2	Telefonsamtal	Socialförvaltningen i Gunnared	Höst 2007 och januari 2008

Sammantaget har 16 personintervjuer, 13 fokusgruppsintervjuer samt 7 telefonintervjuer/samtal genomförts.

Disposition

Rapporten är disponerad utifrån de teman som ingår i utvärderingen. Efter detta kapitel följer studier om ungdomars villkor som tar upp forskning om ungdomars situation, vilket syftar till att sätta projektet i sin kontext. På detta följer ett kapitel som beskriver centrala begrepp i Outstanding. Organisationen av Outstanding beskrivs i ett kapitel. Efter detta tas resultat enligt egenutvärderingarna upp. Det kapitel som följer på detta är uppdelat i två delar. Del ett beskriver samverkan och markrelationer i partnerskapet och del två beskriver UP-ledamöternas syn på projektet. Sedan följer ett antal kapitel som utgår från intervjuer med olika intressenter projektet; projektledarnas syn på Outstanding, fokusgrupper med medarbetare i Outstanding samt ungdomars delaktighet. Vidare ett kapitel som behandlar spridning och påverkan och ett som diskuterar spridning och genomslag hos externa intressenter. Avslutningsvis presenteras en slutdiskussion.

Utvärderingens begränsningar

Utvärderingen fokuserar Outstanding som helhet. För varje experimentverkstad finns ett antal specifika målsättningar uppställda och en planering av vilka aktiviteter som ska genom-

föras. Den här utvärderingen omfattar inte någon analys av hur varje experimentverkstad uppfyllt sina specifika mål. Varje experimentverkstad har löpande gjort egenutvärderingen som sammanställts och avrapporterats till UP:t. Dessa egenutvärderingar utgör underlag för den externa utvärderingen.

Utvärderingens andra målsättning ”att följa och ge synpunkter på det löpande arbetet i Outstandings olika delar” är delvis uppfylld. Återkoppling från utvärderingen har gjorts genom ett seminarium om grundprinciperna som hölls i maj 2006⁵. Preliminära resultat presenterades och diskuterades i samband med att en halvtidsutvärdering lades fram för projektet i december 2006. I juni 2007 gjordes en muntlig halvårsrapport. Vid den senare presenterades framför allt resultat från fokusgruppsintervjuer med ungdomar vid experimentverkstäderna. I de fokusgruppsintervjuer som genomförts inom utvärderingen har kreativa konversationer kring olika teman i relation till projektet kommit till stånd, där ambitionen varit att skapa en interaktiv process mellan utvärderare och medverkande men framför allt mellan de medverkande i fokusgrupperna. I övrigt har utvärderaren haft ett utifrånperspektiv och inte en interaktiv roll i projektet.

Ett projekt blir oundvikligen personbundet. De enskilda personerna styr inriktning och utfall och det skapas personkoalitioner inom ett projekt av begränsad omfattning som pågår i tre år. Ett projekt som Outstanding är också – vilket kommer att framgå i utvärderingen – i mångt och mycket ”eldsjälsdrivet”. Det är därför också oundvikligt att enskilda personer kan känna sig ”utpekade” i en utvärdering. I utvärderingen är det personernas funktioner i projektet som är av intresse och i texten används därför konsekvent funktionsbeteckningar och inte personnamn.

En kommentar om begreppsanvändning

Beteckningen ”UP” är både en förkortning för ”utvecklingspartnerskap” och används i utvecklingspartnerskapet som beteckning på den styrgrupp som består av representanter för de deltagande organisationerna. UP används i utvärderingen i enlighet med denna förståelse.

I texten förekommer uttrycken *frivilligorganisation*, *ideell organisation* och *ideell sektor*.⁶ Frivilligorganisation och ideell organisation används synonymt i rapporten. I intervjuerna används oftast uttrycket frivilligorganisationer och jag har därför valt att behålla denna beskrivning i texten. I den växande flora av litteratur som behandlar denna samhällsför används ett flertal olika benämningar, till exempel det civila samhället, den ideella sektorn, frivilligsektorn och den sociala ekonomin, vilket är vanligt inom EU-administrationen. Ibland används olika beteckningar som synonymer, ibland som delmängder av varandra. Det finns olika sätt att organisatoriskt avgränsa den ideella sektorn från den offentliga och den privata. Det finns emellertid inga skarpa gränser mellan dessa samhällssektorer, annat än som ideala tankekonstruktioner (Wijkström och Lundström 2002). De vanligaste juridiska beteckningarna för organisationer inom den ideella sektorn är ideella föreningar, ekonomiska föreningar,

⁵ Seminariet hölls av teol.dr Elisabeth Christiansson som arbetade med utvärderingen av Outstanding under våren 2006.

⁶ En definition av ideella organisationer som lanserades inom ett större internationellt forskningsprojekt under början av 1990-talet ”The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project” bygger på fem kriterier. I enlighet med dessa kriterier ska en ideell organisation:

- Vara formell, det vill säga institutionaliserad till en viss grad.
- Vara privat, i institutionell mening separerad från staten.
- Inte dela ut sitt ekonomiska överskott till ägare eller huvudmän.
- Vara självstyrande.
- Ha inslag av idealitet, det vill säga någon form av bidrag eller frivillig medverkan från privatpersoner, till exempel i form av ideellt arbete eller privata gåvor (Wijkström & Lundström 2002, s 8).

stiftelser och samfälligheter. De ”frivilligorganisationer” som deltar i Outstanding har den juridiska formen *ideell förening*.

STUDIER OM UNGDOMARS VILLKOR

En viktig bakgrund till partnerskapet Outstanding var rapporten Unga utanför som fokuserade unga utan så kallad känd sysselsättning. I rapporten lyfter författarna fram riskerna med att en lägre tid utanför studier och arbete kan leda till ett livslångt utanförskap. I detta kapitel presenteras en genomgång av forskning som berör ungdomars situation. Presentationen är inte uttömmande men bidrar till att ge en viss översikt av svensk forskning inom området. Ungdomsstyrelsen konstaterar i en rapport från 2004 att ungdomsforskningen är ett heterogent forskningsområde med litet samarbete mellan olika forskningstraditioner och ämnesområden (Ungdomsstyrelsen 2004). Syftet med genomgången nedan är att presentera den kontextuella ram som partnerskapet Outstanding verkar inom, i form av ungdomars situation på arbetsmarknad respektive bostadsmarknad, samt den svenska ungdomspolitik.

Ungdom kan, enligt Ohlsson och Swärd (1994), ses som en "åldersmässigt avgränsad levnadsfas mellan barndom och vuxenhet" (s. 10). De konstaterar dock att det i ett historiskt perspektiv är svårt att avgöra var gränserna gått mot barndom respektive vuxenhet i olika tidsperioder. Under ungdomsperioden ska steget tas från ett omyndigt föräldraberöende till ett myndigt ansvarstagande. "Den unge måste utveckla sådana förmågor som att kunna arbeta, dra försorg om sig själv, sörja för andra människor och ta hand om en familj. Under ungdomen upphör således den unge att betraktas som barn och omgivningen kommer alltmer att betrakta honom som vuxen med det ansvar och den ställning detta innebär" (Ibid s. 10). Samtidigt finns en ambivalens i förhållande till ungdomar, där man i olika avseenden betraktas som barn respektive vuxen. Detta återspeglas i lagstiftning och ungdomsdebatt. Ett exempel är att man är myndig vid 18 men får inte handla på Systembolaget förrän vid 20 års ålder. Ungdom kan också betraktas som en *psykiskt* avgränsad grupp som befinner sig i en period då man formar sin individualitet och identitet (Ibid, s. 11). Ungdomsperioden är således en viktig och avgörande fas i livet som både består av ökande krav och möjligheter att forma sitt vuxna liv. Ungas förutsättningar är dock beroende av olika faktorer såsom bland annat kön, ålder, socioekonomisk hemvist, svensk eller utländsk bakgrund⁷, geografisk hemvist och eventuella funktionshinder (Ungdomsstyrelsen 2007).

Förändring av ungdomars förutsättningar på arbetsmarknaden sedan mitten av 1990-talet

Ett ständigt återkommande tema i aktuella rapporter och utredningar som avhandlar ungdomars villkor är att ungdomstiden har senarelagts och blivit alltmer utdragen (se t.ex. Lundahl 2004). Vidare kan etablering på arbetsmarknaden och i vuxenvärlden i stort sett beskrivas som synonyma (Ungdomsstyrelsen 2005a). Detta förknippas med, för det första, faktorer som är knutna till utbildningen: det är idag fler som utbildar sig, utbildningskraven är högre samt att utbildningarna generellt är längre (se Vogel & Häll 2003, Ungdomsstyrelsen 2005a).

⁷ Utländsk bakgrund definieras av Ungdomsstyrelsen som född utomlands eller född i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

För det andra medför detta också att ungdomar är ekonomiskt beroende under längre tid, vilket i praktiken ofta innebär att de får ekonomiska tillskott från sina föräldrar. Ofta varvas utbildning med arbete och jobben är många gånger av tillfällig karaktär (Salonen 2003).

Skolgången i sig och att lyckas med den framställs som avgörande (se t.ex. Ungdomsstyrelsen 2005a). Även högskoleutbildning tillmäts relativt stor betydelse. Ungdomsstyrelsen konstaterar i en rapport från 2007 att det svenska utbildningssystemet inte når de uppsatta kunskapsmålen. Enligt Ungdomsstyrelsen når var femte elev i årskurs nio och var tredje elev med utländsk bakgrund inte de nationellt uppsatta kunskapsmålen. Var tionde elev som lämnar grundskolan har inte behörighet till gymnasieskolans nationella program, för elever med utländsk bakgrund är denna andel en av fem (Ungdomsstyrelsen 2007, s 29).

Ett problem för många ungdomar består i att de inte kvalificerar sig för a-kassa då de inte haft tillräckligt omfattande arbeten tidigare. Konsekvensen är då många gånger att de blir hänvisade till försörjningsstöd (se Ungdomsstyrelsen 2005a). Andelen ungdomar som har inkomster under socialbidragsnivå har ökat på lång sikt. Socialbidragstagandet var betydligt högre i början av 2000-talet jämfört med 20 eller 30 år tillbaka. Allt fler unga mellan 19 och 27 år saknar också kontantmarginaler (Salonen 2003). Olofsson m. fl. (2003) har kunnat visa att de ungdomar som gått på yrkesförberedande gymnasieprogram klarar sig bättre inkomstmässigt än de som gått studieförberedande program, även om de förstnämndas anställningar inte är kvalificerade eller fasta. Att ha varit i kontakt med arbetslivet tidigare innebär också att man kan få högre nivåer av aktivitetsstöd.

Ungdomsstyrelsen (2005a) menar också att det finns en uttalad trögrörlighet på de ungas arbetsmarknad, på så sätt att i princip enbart det faktum att man haft arbete tidigare ger stora chanser att etablera sig i arbetslivet. Möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden är till stora delar avhängig av individens kontaktnät. Många gånger har erfarenheter och kontakter från ferie- eller extrajobb stor betydelse. I Sverige har man haft en lång tradition av riktade åtgärder för arbetslösa ungdomar (se Salonen 2003, Ungdomsstyrelsen 2005a), samtidigt som många av dessa inte upplevdes som arbete "på riktigt" och inte har lett till sådana kontakter som haft betydelse för att få ett ordinarie arbete.

De flesta unga har god hälsa och goda uppväxtvillkor men det finns utvecklingstrender som indikerar att ohälsan har ökat bland ungdomar (Ungdomsstyrelsen 2007). Dels är detta relaterat till den stress många upplever på grund av en upplevd otrygghet (se t.ex. Ungdomsstyrelsen 2005a), dels till att ungdomars bedömning av arbetsmiljön har blivit mera negativt och att fler unga vuxna har en instrumentell inställning till arbetet (Vogel & Häll 2003).

Antalet studier om "inaktiva" ungdomar, "unga utanför" resp. ungdomar utan känd sysselsättning tycks ha tilltagit (se SOU 2003:92, Olofsson m.fl. 2003, Olofsson & Thoursie 2006). Det verkar också finnas tydliga indikatorer på att andelen ungdomar som tillskrivs denna grupp har stigit (Salonen 2003). Utgångspunkten är ofta att dessa unga vare sig har arbete eller befinner sig i åtgärder eller utbildning, vilket dock vid närmare betraktelse inte alltid visat sig stämma. Många visade sig ha alternativa sysselsättningar/inkomstkällor (se t.ex. Ungdomsstyrelsen 2005a, Nilsson 2003). Det regelrätta utanförskapet har ändå ökat och det finns starka samband mellan att vara utanför tidigt och att även vara där senare i livet. Franzén och Kassman (2005) pekar på att unga ekonomiskt inaktiva löper en större risk att även befinna sig denna situation som äldre. De diskuterar ekonomisk inaktivitet som ett steg i en marginaliseringsprocess och att tiden som ekonomiskt inaktiv spelar roll. När det gäller situationen i Stockholm lever c:a 900 unga i en gråzon utan fast förankring på arbetsmarknaden och ungefär 1000 unga lever i absolut utanförskap (Castañeda 2005).

Vidare konstateras att ungdomar som grupp blivit mera heterogen och svåröverskådlig än den varit tidigare så till vida att variationsrikedomen är större över tid för den enskilde

inom samma åldersgrupp samt att etableringsmönstren är mycket differentierade (Ungdomsstyrelsen 2005a). Flera rapporter konstaterar att skillnaderna inom gruppen också växer, det finns allt fler som saknar avslutad gymnasieutbildning (se t.ex. Olofsson m.fl. 2003). En växande andel går också på det individuella programmet samtidigt som andra bedriver långvariga akademiska studier. I en del studier har man kunnat se tydliga könsskillnader och olika villkor relaterade till etnisk bakgrund (Ungdomsstyrelsen 2005a), i andra förnekar man att det skulle finnas sådana samband (Nordström Skans 2004). I Fokus05 dras slutsatsen att unga kvinnor och invandrare befinner sig i en mera utsatt situation. Enligt samma rapport tenderar lågutbildade och ungdomar i den yngre åldersklassen ha det svårare (Ungdomsstyrelsen 2005a). Ett annat återkommande tema är att generationsklyftan ökar beträffande välfärdsutvecklingen (Vogel & Häll 2003).

Många forskare efterlyser fler undersökningar som beskriver ungdomar på ett bättre sätt (Ungdomsstyrelsen 2003) och att det behöver utvecklas en rad nya forskningsstrategier (Salonen 2003) för att genomföra sådana studier, bland annat för att ungdomarnas värld blivit mera komplex och välbeprövade instrument inte per definition är de givet bästa.

Statistik om ungdomsarbetslöshet

År 1990 var 75 % av alla 20-åringar i sysselsättning, men år 2000 är det först vid 26 års ålder som lika stor andel har sysselsättning (Ungdomsstyrelsen 2005a). Enligt Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) statistik uppgick antalet arbetslösa ungdomar i åldern 18-24 i genomsnitt till 37 254 per månad under perioden januari till och med april 2006. Av dessa var 59 procent män och 41 procent kvinnor. Detta är en mer ojämn könsfördelning än bland äldre. Antalet inskrivna arbetslösa unga hade sjunkit med 8 procent sedan motsvarande period 2005. Av de arbetslösa unga var 15 procent utrikes födda och tre procent var ungdomar med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Andelen unga i arbetsmarknadspolitiska program ökade mellan dessa mätperioder med 16 procent. De utrikes födda utgjorde 14 procent av unga i program, vilket är något lägre än andelen utrikes födda arbetslösa. Andelen funktionshindrade utgjorde 8 procent vilket är högre än motsvarande andel arbetslösa vilket innebär att ungdomar med funktionshinder hade prioriterats i programmen (Ungdomsstyrelsen 2007, Arbetsmarknadsstyrelsen).

Unga i Stockholm och Göteborg

Bland ungdomar i Stockholm i åldersgruppen 18–24 år var andelen arbetslösa i oktober 2006 2,9 procent, i oktober 2005 var motsvarande siffra 3,6 procent (Källa: USK, Stockholm stad Arbetsmarknad oktober 2006). I oktober 2006 var andelen öppet arbetslösa i Göteborg i åldersgruppen 18-24 år 3,4 procent. Under de senaste åren har det skett en generell minskning av den öppna arbetslösheten i Göteborg (Källa: <http://www.goteborg.se/statistik> 2008-01-02).

Ungdomar och boende

En av experimentverkstäderna – Bygg din Framtids verksamheter på Stiftelsen hotellhems ungdomsbostäder, En svensk Foyer – arbetar med ungas boende. Kopplingen ungdomar och bostäder är inte ett område som varit särskilt uppmärksammat i forskning eller andra rapporter.

Under år 2005 genomförde Hyresgästföreningen en undersökning av ungas (20-27 år) boendesituation vilken påvisade en förändring mot att unga vuxna fått det allt svårare på bostadsmarknaden.

Några slutsatser från rapporten är att:

- Andelen 24-27-åringar som bor kvar i föräldrahemmet har ökat mellan 2001 och 2003 medan andelen är oförändrat hög bland 20-23 åringar.
 - Boendekostnaderna har ökat, liksom gapet mellan tillgång och efterfrågan på bostäder.
 - De som flyttar hemifrån bor trängre än tidigare, allt fler delar lägenhet med andra för att klara kostnaderna.
 - Allt fler med eget boende har svårt att klara kostnaden. Många tvingas flytta hem igen.
 - Allt fler är beroende av stöd från föräldrar och anhöriga eller av bidrag.
 - Allt färre jobbar heltid, fler jobbar deltid eller är arbetslösa.
- (Källa: Hyresgästföreningen 2005).

Under våren 2007 genomfördes en uppföljning av denna studie. I denna rapport dras slutsatsen att det skulle behövas ytterligare 158 000 bostäder (hyresrätter, bostadsrätter och egnahem) för att tillfredsställa efterfrågan från de 245 000 20-27-åringar som saknar och som behöver en egen bostad. Detta är en kraftig ökning sedan den första studien som Hyresgästföreningen genomförde 1997. Andelen 20-27-åringar som har egen bostad har minskat med nio procent från 1997 till 2007, från 62 procent till 53 procent. Allt fler unga vuxna bor i andra hand och en ökande andel är så kallade mambos, det vill säga bor hos föräldrar. Åtta av tio av de tillfrågade 20-27-åringarna vill ha en egen bostad, men bara fem av tio har det. Ett problem för unga vuxna är de höga kostnaderna för bostäder, speciellt i tillväxtregioner (Bergenstråhle 2007). I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2007 är det 128 kommuner som uppger att det råder brist på lämpliga bostäder för unga, det är fler kommuner än de som uppger att de har en generell bostadsbrist. I Storstockholm är det 23 (av totalt 26) kommuner som uppger att man har brist på bostäder för unga, i Storgöteborg är motsvarande antal nio (av totalt 13). Andelen kommuner som anger att de har brist på lämpliga bostäder för unga har dock minskat något under de senaste åren. År 2005 angav 142 kommuner att de hade brist på bostäder för unga. Under de senaste åren har det byggts en hel del studentbostäder, men denna nyproduktion har mattats av något (Boverket 2007, Ungdomsstyrelsen 2007).

Ungdomspolitikerna sedan mitten av 1990-talet

På statlig nivå

Ungdomsfrågor har inte haft någon framträdande ställning på den politiska dagordningen i Sverige. Det finns en förhållandevis kort tradition av en uttalad ungdomspolitik och denna karakteriseras av att rikta sig till alla i åldersgruppen, samtidigt som man speciellt försöker arbeta preventivt för ungdomar i riskzonen (Ungdomsstyrelsen 2003).

Stort inflytande för utvecklingen av Sveriges ungdomspolitik har FN:s fokus på ungdomsfrågor och Världsunngdomsåret 1985 haft (Ungdomsstyrelsen 2004). I slutbetänkandet Politik för unga (SOU 1997:71) uppvisas för första gången ett tydligt rättighetstänkande och en strävan efter helhetssyn och sektorsövergripande arbete. Både regeringen, de statliga myndigheterna, särskilt Ungdomsstyrelsen, och kommuner skulle styras av tydliga och konkreta mål (Ungdomsstyrelsen 2004). I perspektiven betonas: Ungdomar är en resurs, ungdomar har rättigheter, ungdomars självständighet och oberoende ska stödjas och ungdomars heterogenitet (Ungdomsstyrelsen 2005b). Resursperspektivet, det vill säga att betrakta ungdomar

som resurs och själva beroende av resurser är unikt för Sverige (Ungdomsstyrelsen 2003, SOU 2003:92).

I december 2004 beslutade riksdagen om en ny inriktning för ungdomspolitiken – med utgångspunkt i den ungdomspolitiska propositionen (2004/05:2) *Makt att bestämma – rätt till välfärd*. I propositionen pekas två nya övergripande mål ut för den nationella ungdomspolitiken. Ungdomar ska ha 1) verklig tillgång till välfärd, och 2) verklig tillgång till makt. Ungdomspolitikens primära målgrupp är mellan åldrarna 13-25 år, men även andra åldersgrupper kan beröras. Vidare anges att ungdomspolitiken ska integreras i och realiseras genom verksamheter inom politikområden som rör ungdomars levnadsvillkor och utgå från de befintliga målen inom dessa områden. Ungdomspolitiken ska samordnas och analyseras inom fem huvudområden: lärande och personlig utveckling, hälsa och utsatthet, inflytande och representation, egen försörjning samt kultur och fritid (Ungdomsstyrelsen 2007).

När det gäller ungdomars försörjningsmöjligheter pekar Ungdomsstyrelsen (2005a) på ett flertal exempel där olika försörjningsmöjligheter inte fungerar tillsammans. Ofta är de utformade på ett stelar sätt än de ungas förutsättningar som uppvisar stora variationer under förhållandevis korta tidsperioder. Detta kan gälla studiestödssystemet och reglerna kring bostadsbidrag eller att arbetslöshetsförsäkringen är dåligt integrerad med studenters behov under studietiden i perioder där arbete varvas med arbetslöshet. Vidare kritiserar att det finns flera olika ersättningsnivåer för dem som inte kvalificerat sig till a-kassa och dessa är dessutom mycket låga, vilket innebär att många är tvungna att komplettera med socialbidrag. Vidare kan ungdomars feriearbete krocka med familjer som uppstår försörjningsstöd.

Ungdomars inflytande och representation förtjänar också att lyftas fram då det är ett område som kan kopplas till diskussioner om empowerment, som är en central princip för Equalprogrammet och Outstanding. Ungdomsstyrelsen poängterar att kunskap – och därmed en bra skol- och studiegång – är en viktig förutsättning för att uppnå målet om ungas tillgång till makt och välfärd. I rapporten från 2007 konstaterar man att andelen kommuner som har någon form av inflytandeforum för unga (ungdomsråd, ungdomsting eller motsvarande) tenderar att ha minskat på senare år. Man konstaterar vidare att unga är underrepresenterade i inom riksdag, landstings- och kommunfullmäktige, men att det skett ökning i representationen sedan 2002. Unga är också underrepresenterade inom politiska partier och i föreningslivet i stort. Däremot har ungefär två tredjedelar av unga varit delaktiga i en eller flera politiska aktioner under det senaste året vilket Ungdomsstyrelsen tolkar som en vilja hos unga att påverka.

Även om ungdomspolitiken i sig är ganska ung så finns en lång tradition av riktade åtgärder (Ungdomsstyrelsen 2005a). Särskilda ungdomsprogram började utvecklas på 1970-talet (se t.ex. Salonen 2003, Ungdomsstyrelsen 2003). Vad gäller ungdomspolitikens utformning finns det stora variationer mellan kommunerna och det saknas ofta ett regionalt perspektiv när de övergripande riktlinjerna bestäms på centralt håll (Ungdomsstyrelsen 2005a).

På kommunal nivå

Sveriges kommuner har en hög grad av oberoende vilket även gäller ungdomspolitiken. Insatser riktade till denna målgrupp kan visserligen ta sin utgångspunkt i de nationella målen, men genomförandet präglas av en hög grad av frivillighet. Även om det finns en rad nationella satsningar så har det ofta visat sig vara svårt att förankra på lokalt plan, vilket Sörboms (2003) studie av nio svenska kommuner visar. I en del av de undersökta kommunerna har man antagit ungdomspolitiska handlingsprogram, vilket Sörbom bedömer som ett steg i rätt riktning då ungdomsfrågor på så sätt kommer in på den politiska dagordningen. Samtidigt är man ofta inte beredd att genomföra den ekonomiska prioritering av denna grupp som detta

innebär, och politikerna tenderar att glömma bort vad ungdomarna ska använda sitt ökande inflytande till. Vidare säger denna rapport att de ungdomspolitiska handlingsprogrammen inte alltid genomförs och att kommunerna delvis definierar bort ett av de övergripande nationella målen (Ibid.).

Vanliga särskilda ungdomsprogram har varit de kommunala ungdomsprogrammen (KUP), och ungdomsgarantin (UG), men även allmänt anställningsstöd (AAS) har tillämpats på unga (Ungdomsstyrelsen 2005a, SOU 2003:92). I flera rapporter slås fast att det finns en viss risk för personer under 20 år att hamna mellan stolarna, vilket beror på att de inte kan få arbetsträning på samma sätt som äldre personer (Schröder 2004) Arbetsmarknadsåtgärder för ungdomar anges dock ofta enbart ha små effekter (Larsson 2000, Ungdomsstyrelsen 2005a). Det främsta syftet med denna typ av insatser anges vara primärprevention (Kassman 2002, Schröder 2004). Sedan december 2007 är KUP och UG ersatta med en ”jobbgaranti för ungdomar”. Denna garanti omfattar ungdomar mellan 16-24 år efter tre månaders inskrivningstid vid arbetsförmedlingen. Vilka eventuella effekter dessa förändringar har är ännu för tidigt att säga något om.

Ett fåtal kommuner har åtagit sig uppgiften att utveckla arbetsmetoder för att stödja ungdomar utanför utbildningssystem och arbetsmarknad som intensifierad vägledning, samverkan mellan olika myndigheter och genom att utbilda särskilda ungdomshandläggare. I utredningen Unga utanför fastslås emellertid att det idag saknas en adekvat och övergripande politik som identifierar och stödjer de ungdomar som befinner sig utanför (SOU 2003:92).

Trots att det finns en rad projekt där man arbetar över myndighetsgränser kan framgången beskrivas som blandad. Det så kallade samverkansprojektet pågick mellan 1997 och 2001 i 15 medelstora kommuner och avsikten var att stimulera samarbete mellan olika offentliga aktörer och delar av civilsamhället som arbetar med ungdomar. Utvärderingen visar att det sett väldigt olika ut i kommunerna. När det gäller ungdomsinflytande så kunde detta ses tydligast i verksamheter för utsatta ungdomar, däremot har strävanden mot ett ökat inflytande över den kommunala planeringen inte varit lika framgångsrika (Kassman 2002). Misslyckanden av olika projektverksamheter kan inte sällan föras tillbaka till att man avsätter för lite resurser för dem (Kassman 2002, SOU 2003:92, Lundahl 2004).

En del insatser bedöms till och med förhindra en förbättring av ungdomars arbetslöshet (Ungdomsstyrelsen 2005a, Larsson 2000), ofta då de är dåligt anpassade till vars och ens individuella förutsättningar (Ungdomsstyrelsen 2005a). Genomgående finns beskrivningar av att stödåtgärderna ofta är dåligt samordnade (Nilsson 2003, Ungdomsstyrelsen 2005a).

Larssons (2000) utvärdering av svenska arbetsmarknadsåtgärder för ungdomar, speciellt praktik och arbetsträning visar att programmen antingen har inga eller svagt negativa effekter vad gäller ungas etablering på arbetsmarknaden. Praktikverksamheten var dock något bättre än arbetsträning, men den undersökta gruppen var nästan för heterogen för att kunna uttala sig om några generella effekter.

Det framstår som svårt att överblicka vad som görs och att följa upp insatser för ungdomar från offentlig sida. Vidare efterlyses systematiska studier om ungdomars möte med olika former av åtgärder (Nilsson 2003, Ungdomsstyrelsen 2005a).

En kort internationell utblick

Schröder (2004) har undersökt samspelet mellan arbetsmarknaden, utbildningssystem och ungdomsprogram i fem europeiska länder däribland Sverige. Ett resultat är att benägenheten att ingripa i övergången från skolan till arbetsmarknaden är som starkast där det finns tydliga restriktioner i båda systemen. Sverige tillhör ett av de länder som har ett sådant utgångsläge.

Ungdomsprogrammen sätts alltså in i stor omfattning då utbildningen inte förmår att ge tillträde till arbetsmarknaden, och den i sig är starkt reglerad. Ett annat försiktigt resultat från denna studie är att de länder som har sådana program vänder sig till stora grupper av ungdomar ”i riskzonen”. I Sverige når dessa program c:a 80 % av alla arbetslösa som har gått på gymnasiet. Ett tredje resultat är att de möjligheter till arbetserfarenhet som erbjuds inom ramen för ungdomsprogram delvis används för att kompensera en svårtillgänglig arbetsmarknad. Schröder skriver att Sverige inte har några ungdomsprogram som erbjuder arbetsträning som räknas i andra sammanhang, vilket kan vara en faktor bakom att man har företrädesvis negativa resultat i utvärderingarna av dessa program.

CENTRALA BEGREPP I OUTSTANDING

Utvecklingspartnerskap

Outstanding är ett så kallat ”utvecklingspartnerskap”. Inom EU-programmet Equal är utvecklingspartnerskap en obligatorisk organiseringsform. Ett utvecklingspartnerskap är ett partnerskap som har ett specifikt syfte att bedriva utvecklingsarbete och verka innovativt. Inom Equal innebär detta att finna nya lösningar på problem med utestängning och diskriminering i arbetslivet (Andersson m.fl. 2006).

Partnerskap är ett sätt att uttrycka olika samarbetskoalitioner mellan den offentliga, den privata och den ideella sektorn (Benington & Geddes 2001). Partnerskapstanken är en genomgående tanke i de europeiska strukturfondsprogrammen som är inriktade mot att stödja projekt som arbetar mot social exklusion på den lokala nivån. Men samverkan har också kommit att bli en dominerande norm till exempel inom kommunernas välfärdsproduktion. Samverkan mellan myndigheter och organisationer ses också som en nödvändig förutsättning för att aktörer ska kunna utföra sina åtaganden. Även om samverkan över myndighetsgränser förekommit tidigare menar Danmark och Kullberg (1999) att förändring i välfärdsstaten inneburit att samverkan blivit nödvändig. De förändringar som Danmark och Kullberg lyfter fram handlar dels om att detaljreglering ersatts med ramlagstiftning samt att det skett en specialisering av verksamheter inom välfärdsområdet (Ibid., s 9). Ett uttryck som kommit att beskriva nya styrsystem och samarbetskoalitioner är ”governance”. Uttrycket governance har kommit att omfatta en rad olika betydelser och används både som ett analytiskt verktyg och som en beskrivning av en förändrad verklighet. Empiriskt har det kommit att stå för såväl nya politiska styrformer som en praktik som inbegriper fler institutioner och ett bredare urval av aktörer och processer i välfärdsproduktionen än tidigare (Björk m.fl. 2003, Magnetta 2003). Governance beskrivs ofta i relation till ”government” som istället står för ”vad staten gör”, det vill säga en mer traditionell uppifrån-och-ner-process av styrformer och/eller genomförande (Denters & Rose 2005).⁸ Governance innebär i denna betydelse en uppluckring av organisatoriska gränser mellan aktörer som är involverade i partnerskap och nätverk (Ibid.), ofta organiserat i form av projekt

I beskrivningar av nya nätverksbaserade styrformer finns ofta ett slags normativt antagande om att samverkan mellan olika aktörer alltid innebär något positivt; en strävan om ett gemensamt mål. Samtidigt har det under senare år vuxit fram en kritik mot att partnerskap är alltför diffust som begrepp och metod. Partnerskapets gränser är otydliga och dess funktion ser olika ut i skilda sammanhang. I en statlig utredning föreslås en förändring av terminologin så att olika samverkansgrupper istället benämns utifrån sin funktion (SOU 2006:4, s. 129).

⁸ Trägårdh (2006) menar dock att denna typ av styrsystem inte är ett nytt fenomen i det svenska samhället. Den korporativistiska modellen med en lång tradition av nära relationer mellan civilsamhället och staten som tagit sig konkreta uttryck genom till exempel utredningsväsendet och remissystemet, har inneburit att aktörer utanför staten påverkat politikens utformning även tidigare.

Nordregio (2001) presenterar en genomgång av forskning om partnerskap för regional utveckling. I sin rapport för man diskussioner som även är relevanta för den form av utvecklingspartnerskap som Outstanding utgör. Nordregio definierar partnerskap som en "samarbetsform med parter som har olika utgångspunkter, förutsättning och mål, men som identifierat en gemensam möjlighet eller ett gemensamt problem. Partnerskap saknar formell beslutsmakt och juridisk status utan bygger på indirekt påverkan".

I rapporten drar man slutsatser om vilka faktorer som är avgörande för ett partnerskapsarbets framgång. Man identifierar fyra interna faktorer:

- En gemensam uppfattning om målen.
- En gemensam uppfattning om aktörernas roller och mandat.
- Förpliktelser från deltagarna att fullfölja arbetet, ändra sina interna arbetsrutiner om så behövs och att tillskjuta olika typer av resurser när de behövs.
- En ledning av partnerskapet som har legitimitet och kompetens i ett processintrikat arbetssätt (Nordregio 2001, s 9).

Ytterligare faktorer som tas upp i rapporten är hänsyn och ömsesidig respekt samt ett öppet informationsutbyte. Nordregio tar även upp yttre faktorer som måste beaktas, dessa har dock mer specifik betydelse för partnerskap som arbetar för regional utveckling och tas därför inte upp här.⁹

I rapporten har man också identifierat faktorer som hindrar fungerande partnerskap, dessa är:

- Brist på förpliktelsen och engagemang.
- Brist på flexibilitet (utrymme att ändra sammansättning och uppgifter?).
- För många prioriteringar.
- Kulturella skillnader.
- Dolda agendor.
- Ingen synlig plattform; varför, hur, vem.
- Defensiv hållning.
- Undanhållande av information.

En intressant diskussion som tas upp i rapporten är de demokratiska aspekterna av partnerskapen. Partnerskap är inte formella valda organ utan består av parter som själva valt att delta, som initialt "hängt på låset" och erbjudit sin tid och sitt kunnande. Det finns därför inte någon representativitet i ett partnerskap. De är inte valda att representera sin målgrupp. Det hänger istället på parterna att ansvara för att det blir en demokratisk process; att balansera egenintresset mot de gemensamma målen. Ett annat dilemma är parternas interna styrkeförhållanden. I ett partnerskap finns aktörer med olika storlek och resurser men med samma röstberättigande inom partnerskapet vilket borde innebära jämställda parter (Nordregio 2001). Hallin & Lindström (2000) konstaterar dock att deltagare i ett partnerskap utgår från väldigt olika styrkepositioner där de starka dikterar och de svaga får rätta sig efter.

I regionala partnerskap har detta många gånger lett till en tudelning i ett stort respektive litet partnerskap. Det lilla partnerskapet består av de mest centrala aktörerna med finansiella

⁹ För den intresserade se Nordregio Working Paper 2001:9. Stockholm: Nordregio, s 10.

resurser. Detta går i linje med idéer som resursallokering inom organisationsteori. Samverkan mellan olika aktörer innefattar oundvikliga maktrelationer. Organisationer är alltid beroende av resurser och information från sin omgivning, det gäller såväl frivilliga, privata som offentliga organisationer och i resursberoende finns en inneboende maktaspekt. I relationer mellan offentliga myndigheter och förvaltningar å ena sidan och frivilliga organisationer å den andra, är oftast den offentliga parten den mer resursstarka som kan utöva olika former av makt gentemot den frivilliga organisationen Olsson (2000).

I Equals programformulering poängteras konsensus som en viktig ingrediens i utvecklingspartnerskapen. I utvecklingspartnerskapen ska jämlika relationer råda mellan parterna, och arbetet ske utifrån ett gemensamt definierat problem- eller utvecklingsområde. Samarbetet ska baseras på en formell överenskommelse och gemensam handlingsplan, där parterna utformat strategi och medel för att arbeta med problem- eller utvecklingsområdet (Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000 – 2006 Sverige s. 87).

I programdokumenten för Equal lyfts behoven av en koordinerande funktion med god kompetens kring utvecklingsprocesser och administration fram. Olika aktörers intressen och initiativ ska samordnas, liksom verksamheter på olika nivåer eftersom utvecklingspartnerskapen arbetar på flera nivåer (lokal/regional, nationell och transnationell). Koordination blir den funktion som ska föra samman alla intressen och ser till att den gemensamma handlingsplanen följs, samtidigt som delaktighet och inflytande bör genomsyra arbetet (Andersson m.fl. 2006).

I en utvärdering av utvecklingspartnerskapen i det svenska Equalprogrammet konstaterar författarna att om man utgår från programdokument för att beskriva utvecklingspartnerskap inom Equal så innebär detta att man framför allt får en bild av syfte, förhoppningar och tankar om utvecklingspartnerskap inom Equal på programnivå. I praktiken ser emellertid utvecklingspartnerskapen mycket olika ut.

Författarna drar slutsatsen att arbetet i utvecklingspartnerskap i sig verkar vara en läroprocess, likväl som att bedriva det faktiska utvecklingsarbetet. Däremot är skillnaderna mellan arbetsformen process och resultat/effekter är inte alltid klar. De påpekar att resultat och effekter har varit svåra att synliggöra och tydliggöra; vad som är mål och vad som är medel.

De diskuterar också hur partnerskapet fungerat som samverkansform. Det som framför allt beskrivs i deras undersökning som givande är att utvecklingspartnerskapet möjliggjort möten och samverkan. Det är dock otydligt *vad* i denna samverkan som är det värdefulla. Det framkommer också att koordinatörerna har, som följd av det gemensamma ansvaret som finns i utvecklingspartnerskapen och den ofta otydliga statusen, fått en drivande roll.

I sina slutsatser konstaterar de att:

Sammanfattningsvis visar undersökningen att det finns goda möjligheter att skapa utvecklingspartnerskap som verkar innovativt och som faktiskt löser problem. Däremot är det tveksamt om ett och samma utvecklingspartnerskap inom den avgränsade programperioden kan klara av hela den breda ambition som Equal-programmet inrymmer. Organiseringsformen i sig är inte en lösning, varken på demokratiproblem eller på behovet av innovativa lösningar (Andersson m.fl. 2006, s 46).

Utvecklingspartnerskap kontra projekt

Utvecklingsarbete sker ofta i projektform. Att organisera metodutveckling och förändringsarbete i form av projekt har blivit ett dominerande arbetssätt i skilda samhällssektorer. Statens institutionsstyrelse har till exempel arbetat med utveckling i projektform sedan 1994

(Elvhage 2006). Ett partnerskap är inte emellertid inte helt synonymt med ett projekt även om organisationsformer delar många beståndsdelar. Vissa särdrag kan urskiljas i vad som betecknar ett (idealt) projekt. Ett projekt har ett specifikt och precist formulerat syfte. Det har en angiven tidsram. Genomförandet av ett projekt förutsätter olika typer av resurser, bland annat personella. Ett projekt förutsätter en transformation så att det tydligt framgår ett före- och eftertillstånd (Elvhage 2006, Lundin och Söderholm 1997). I ett partnerskap är det framför allt samverkan som är centralt. Samtidigt består Outstanding's partnerskap av utvecklingsarbete som (delvis) drivs i projektform vid de olika verkstäderna i enlighet med de särdrag som beskrivs ovan. I utvärderingen förekommer uttrycket projekt som benämning på det arbete som drivs inom Outstanding. Detta ska förstås i ljuset av att uttrycket projekt används i allmänt språkbruk som beteckning på verksamheter som bedrivs under en avgränsad tidsperiod och har ett specifikt syfte.

Equals grundprinciper

Inom Equal finns ett antal grundprinciper antagna som ska omfattas av arbetet inom projektet. Sådana grundprinciper är empowerment, jämställdhet, diskriminering/mångfald och nyskapande. De diskrimineringsgrunder som Equalprojekten ska arbeta med är funktionshinder, etnicitet, kön, sexuell läggning och ålder. Grundprinciperna har fokuserats inom Outstanding, speciellt under det andra året 2006. Arbetet med grundprinciperna har bland annat bestått i att kurser erbjudits till deltagare på olika nivåer i projektet.

Grundprinciperna presenteras nedan. Av dessa är det empowerment som ges störst tyngd i programmet. Jag har därför valt att diskutera empowerment något mer utförligt än de övriga - jämställdhet, diskriminering/mångfald, tillgänglighet och nyskapande.

Empowerment

Empowerment definieras i Equalprogrammet enligt följande:

Empowerment handlar primärt om att förändra maktbalansen mellan dem som har makt och de utsatta grupper och individer som saknar eller har mycket liten makt. Det handlar dels om att stärka utsatta grupper och individer så att de kan ta ett större ansvar för och kontrollera sina liv, dels att förändra de sociala, ekonomiska och politiska systemen för att ge utestängda och utsatta grupper och individer en möjlighet att agera generellt i samhället och specifikt inom arbetsmarknad och arbetsliv (Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000 – 2006 Sverige” s. 76).

Uttrycket empowerment växte i popularitet under 1990-talet. Starrin (1997) beskriver dess historia i den sociala aktivistideologi som växte fram i USA under 1960-talet samt i idéer om hjälp till självhjälp som lanserades under 1970-talet (s. 9). Under 1990-talet kom empowerment att bli litet av en modeterm och litteraturen växte. I anglosaxisk litteratur har det blivit ett ”catchword” som kommit att användas i vitt skilda sammanhang och med olika innebörder. En gemensam grund som Starrin identifierat i olika användningar är att empowerment är något ”bra” och något att stå emot – oavsett vilken innebörd som för övrigt läggs i termen (s. 10). En svårighet i den svenska kontexten är att det inte finns någon bra svensk översättning av empowerment. Vissa närliggande uttryck har lanserats, som t.ex. ”egenmakt” som introducerades av ”förnyare” inom socialdemokratien under början av 1990-talet (Trägårdh 2000).

En förenklad beskrivning som Starrin (1997) presenterar omfattar aktiviteter som är inriktade mot att öka människors kontroll över sina liv och han menar att detta innefattar

dels en utveckling mot ett speciellt sätt att tänka om sig själv (t.ex. att man känner sig värdefull, att

man känner att man har tillit till sig själv och till andra), *dels* att man uppmärksammar att samhället med sina strukturer faktiskt kan modifieras och förändras. Med andra ord refererar empowerment både till den subjektiva erfarenheten och objektiva verkligheten” (s 13).

I Outstanding's samlade egenutvärdering för 2006 görs följande definition av empowerment

Empowerment handlar både om omfördelning av makt och om att öka människors kontroll över sina liv. Även att empowerment definieras på olika sätt handlar empowerment generellt om att utgå ifrån var människor befinner sig och utifrån det hitta vägar att stärkas. Ett konsekvent genomfört empowermentperspektiv medför att individers och grupper förmåga att vara aktörer i sina egna liv ökar. Det gäller framför allt individer, så fort vi inbegriper grupper i empowermentarbete kan synen på hur var och en uppfattar empowerment skilja sig åt. Empowerment syftar till att öka självkänsla, vilja och tro på möjligheten att påverka sin livssituation. Innebörden i begreppet är att aktörerna ska bli stärkta i processen. Begreppet aktör är inte oviktigt då det just handlar om ett aktivt handlande, empowerment är inte möjligt genom passivt betraktande.

Empowerment handlar således om att stärka individer som inte besitter makten över sina egna liv. I en utvärdering av ett tidigare Equalprojekt – Bättre frigivning – tillämpas empowermentbegreppet även på organisationer och individer som företräder organisationer. Utvärderaren menar att det kan skapas empowermentstrategier på organisationsnivå som ger ett handlingsutrymme för den professionelle att arbeta empowermentinriktat mot brukarna (Berman 2005). Svedberg och Trägårdh (2008) diskuterar ungdomspolitiken utifrån ett empowermentperspektiv. De menar att synen på empowerment i form av egenmakt inom ungdomspolitiken handlar om att det sker inom vissa givna ramar.

Inom ungdomspolitiken har det blivit så att uttryck för egenmakt och egenorganisering blir problematiska och suspekta i de fall de sker utanför de givna ramar som samordningen mellan stat och civilsamhälle erbjuder. Det beror kanske just på det faktum att ungdom framför allt inte är en fråga om ålder utan snarare om beroende och ansvarslöshet. Om vuxna kan tillåtas ett visst mått av valfrihet och till och med egensinne, så står ungdomar under ett mer kompakt tryck att hålla sig inom normalitetens snäva gränser. Ett år ute i världen på resa utan mål är acceptabelt, men två år borta från arbetsliv eller institutionell utbildning innebär lätt att man uppfattas som potentiellt utsatt av de myndigheter och experter som har ungdomspolitiken på sina bord (Svedberg & Trägårdh 2008, s 13).

Lite tillspetsat kan man säga att egenmakt och empowerment handlar om att förse ungdomar med verktyg för en anpassning till det rådande samhället och inte att förse ungdomar med en sådan makt att man riskerar att de omstörtar samhällsordningen.

Diskriminering/mångfald

I programkomplementet till Equal beskrivs mångfaldsbegreppet att ha två innebörder. Den första är att motverka öppen eller dold diskriminering (i juridiska sammanhang oftast kallad direkt eller indirekt diskriminering). Den andra delen handlar om tillvaratagandet av människors kompetens oavsett bakgrund.

I en vid bemärkelse innefattar mångfaldsbegreppet människors lika rättigheter och skyldigheter i arbetslivet oavsett deras etniska tillhörighet, funktionshinder, kön, sexuella läggning eller ålder. I arbetslivet diskrimineras och utestängs människor. De personer, den arbetsplatskultur och de strukturer som öppet eller dolt diskriminerar och utestänger reproducerar en norm i arbetslivet, vilken i sin tur påverkar vilka beslut som fattas. Equal ska verka för att inkludera människor i arbetslivet genom att synliggöra och ifrågasätta de individer, grupper eller kollektiv och de företeelser,

institutioner eller kulturella koder som diskriminerar och utestänger (s. 23).

Grunden för mångfaldsarbete anges vara att respektera, synliggöra och tillvarata olika individers och gruppers kompetens oavsett bakgrund.

Vidare anges att utvecklingspartnerskap kan fokusera på vissa målgrupper, men de ska också ha ett inkluderande angreppssätt, vilket innebär att vara öppet för människor oavsett deras etniska tillhörighet, funktionshinder, kön, sexuella läggning eller ålder.

Jämställdhet

I Equals styrdokument¹⁰ anges att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra hela Equalprogrammet. Jämställdhetsarbetet bygger på ”mainstreaming”, det vill säga att arbetet ska vara en del av det ordinarie politiska och verkställande arbetet och inte vara koncentrerat på riktade åtgärder för kvinnor och män.

Tillgänglighet

Tillgänglighet har två sidor: den psykosociala och den fysiska. Den psykosociala tillgängligheten handlar främst om en god arbetsmiljö, där bland annat trakassering eller mobbning inte ska förekomma. Den psykosociala tangerar lagar om arbetsmiljö och är varje individs ansvar, här kan endast förståelse och respekt för varandra vara den direkta grunden.

Fysisk tillgänglighet handlar om tillgänglighet till lokaler, information och utbildning. (Svenska ESF-rådet ”Leva som vi lär” - policy för jämställdhet, mångfald och tillgänglighet).

Nyskapande

I programkomplementet till Equalprogrammet beskrivs att målsättningen att skapa ett arbetsliv präglad av mångfald är att utveckla och pröva ”nya och annorlunda lösningar, alternativa former och ett synsätt som griper över flera sektorer och nivåer (individ- organisations- och samhällsnivå). Det kan också handla om befintliga metoder som prövas i nya sammanhang”. Dessa metoder ska kunna ha påverkan på till exempel policy, idéutveckling inom olika politikområden samt, kunna påverka strukturer och värderingar i samhället, liksom på företagsorganisationers interna processer.

En kort exkurs om stat och ideell sektor

Relationerna mellan statliga och kommunala institutioner och den ideella sektorns organisationer har förändrats under de senaste 15 åren. Velfärdsfrågor har sedan mellankrigstiden varit den offentliga sektorns domän. Sedan början av 1990-talet har ett ökat intresse för den ideella sektorn skett, både i form av vilka ideella insatser som kan erbjudas som komplement till den offentliga sektorns insatser, men också som alternativa utförare av välfärdstjänster. När områden som tidigare varit den offentliga sektorns domän avreglerats och privatiserats har ideella organisationer utgjort alternativa producenter av välfärdstjänster. Att tillhandahålla sociala tjänster är både en ny trend och en gammal tradition i det svenska samhället. Den ideella sektorn är i Sverige främst en arena för egenorganisering genom den folkrörelsetradition som varit och är fortfarande förhärskande. Samtidigt finns en lång tradition av frivilligorganisationer som gör insatser för andra – ofta riktat mot utsatta grupper. Insatser för hemlösa är exempel på en sådan lång tradition som existerat vid sidan av välfärdsstaten. Forskning kring denna typ av verksamheter har visat att de har en större bredd och betydelse

¹⁰ Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000-2006 SVERIGE, Stockholm: Svenska ESF-rådet.

än vad många tidigare förställt sig (Svedberg och Trägårdh 2008). Det gäller både direkta insatser men också opinionsbildande arbete, det vill säga den ideella sektorns traditionella roll som ”röst” för utsatta grupper (Nordfeldt 1999, Wijkström & Lundström 2002). I den samverkansdiskurs som präglar kommunernas välfärdproduktion är också de ideella organisationernas insatser av ett ökat intresse (se t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting 2007).

I relation till arbetsmarknadsfrågor är den svenska ideella sektorns roll mer begränsad till att framför allt fungera som en arbetsmarknadspolitisk aktör. Inom ideella organisationer har man kunnat erbjuda anställningar som ingått i olika arbetsmarknadspolitiska program, exempelvis ALU-ansättningar och anställningar med så kallat lönebidrag. Den ideella sektorn har på så sätt kunnat fungera som ett slags sysselsättningsregulator eller konjunkturutjämnare på arbetsmarknaden, speciellt för grupper som har svårt att konkurrera på den reguljära arbetsmarknaden (Nordfeldt & Lundstedt 2001). Inom EU:s strukturfondsprogram lyfts den *sociala ekonomin* fram som intressant ur ett sysselsättningsperspektiv, Equal är ett exempel på detta.

När det gäller ungdomsfrågor kan man också konstatera ett ökande intresse för den ideella sektorn från stat och kommuner. Inom Ungdomsstyrelsen finns ett intresse för främjande och förebyggande arbete inom den ideella sektorn och i den ungdomspolitiska propositionen (2004/05:2) lyfts de ideella organisationernas verksamheter fram utifrån olika perspektiv; ungdomars egenorganisering, ideella sektorn som demokratiskola, tillhandahålla kultur och fritidssysselsättningar och göra insatser för ungdomar.

Svedberg och Trägårdh poängterar att det skett förändringar när det gäller den ideella sektorns insatser *för* ungdomar. Det nämner bland annat Fryshuset i Stockholm som ett exempel på detta. Andra exempel som de nämner är Föreningen Pannhuset i Göteborg, Drömmarnas hus i Malmö och Urkraft i Skellefteå. De menar att nyskapande ”pionjärverksamheter” som under 1950-, 1960- och 1970-talen statades i det offentliga regi, har under de senaste decennierna i allt högre grad startats inom det civila samhällets ram.

Vissa av civilsamhällets organisationer med inriktning på unga har blivit hemvisten för radikala och ambitiösa försök att nå den nya tidens utsatta ungdomar. Eldsjälar och goda organisatörer har, ofta i samspel med etablerade organisationers företrädare, använt den infrastruktur som har funnits och så att säga tagit gamla organisationer i återbruk eller helt enkelt startat nya. Här pågår experiment, försök och projekt som ofta havererar eller stelnar men som också fångar grupper som det offentliga organisationer verkar ha svårt att nå fram till. I detta nya utvecklas också synsätt, förhållningssätt och metoder (Svedberg & Trägårdh 2008, s. 11).

De menar att stat och kommun nu tar till sig denna utveckling fastän dessa verksamheter inte är demokratiskt förankrade eller styrda och trots att det ligger i dessa institutioners uppdrag att göra direkta insatser. De påpekar att det är de offentliga organisationerna och deras representanter tillsammans med ungdomarnas familjer som står med det yttersta och helhetsansvaret för ungdomarna, både att bidra med stöd och utvecklingsmöjligheter och att utöva kontroll. De ideella organisationerna står för ett mer avgränsat engagemang (Svedberg & Trägårdh 2008, s. 14).

Partnerskapet i Outstanding mellan staten och de ideella organisationerna sker således i en kontext av förändrade relation mellan dessa bägge sektorer med en ökad öppenhet från statens sida, även om en viss skepticism kvarstår, och en delvis ny roll för de ideella organisationerna.

ORGANISATIONEN AV OUTSTANDING

Projektet är – om man vaknar på fel sida – spretigt, men annars kan man se det som brett. Heltäckande kring institution, utanförskap och skola. Man behöver inte bli stressad över det (Projektledare).

Göteborgs Räddningsmission har varit slutlig stödmottagare för Outstanding. Projektet har haft en huvudkoordinator på heltid lokaliserad vid Räddningsmissionen i Göteborg. För ekonomi och administration fanns en person anställd på motsvarande 75 % av en heltid. I projektet fanns en transnationell koordinator (35 %), en informatör för webb och grafisk design (25 %) och en informatör med inriktning mot utåtriktad spridning (50 %). Den senare tjänsten ökades successivt till 100 % år två och tre. Arbetsplatsernas lokalisering har varit både i Stockholm och i Göteborg.

Utvecklingspartnerskapet för Outstanding bestod inledningsvis av sex organisationer: fyra ideella organisationer och två statliga myndigheter; Göteborgs Räddningsmission, Sociala Missionen, Föreningen Pannhuset, Bygg din Framtid, Statens institutionsstyrelse (SiS) och Arbetslivsinstitutet (ALI).¹¹ Föreningen Pannhusets deltagande upphörde i maj 2006 men föreningen finns beskriven nedan då den ingått i Outstanding under nästan halva projekttiden. ALI var en partner i projektet fram till dess nedläggning i juli 2007. Den deltagande forskaren fortsatte delvis att medverka efter nedläggningen och har färdigställt en rapport utifrån sin forskning inom partnerskapet. Organisationerna, förutom ALI, deltar med så kallade experimentverkstäder i Outstanding. Göteborgs Räddningsmission deltar med *Ingången*, Föreningen Pannhuset med *Produktionsskolan*, Bygg din Framtid med *En svensk Foyer*, Sociala Missionen med gymnasieskolan *Futurum* samt SiS med *Björkbacken* och *Rebecka* (f.d. *Hammargården*). Experimentverkstäderna beskrivs vidare nedan.

I utvecklingspartnerskapets styrgrupp (UP) ingick två representanter för Räddningsmissionen som slutlig stödmottagare samt en representant för de övriga partnerorganisationerna Bygg din Framtid, Sociala Missionen, SiS samt ALI. Under Outstanding's första år ingick även en representant för föreningen Pannhuset. Vid varje experimentverkstad fanns en projektledare engagerad.

Huvudkoordinatören för projektet har haft ett tydligt mandat från UP:t. Hon har fungerat som en länk mellan olika funktioner och nivåer i projektet. Dels mellan UP:t och de övergripande funktionerna såsom ekonomiadministrationen och de bägge informatörerna, dels mellan projektledarnivå och UP-nivån i partnerskapet.

De olika delprojekten har haft olika finansiella och organisatoriska förutsättningar. *Hammargården* och *Björkbacken* är statliga institutioner. *Ingången* är en del av Räddningsmissionens verksamhet och socialtjänsten köper platser. *Produktionsskolan Pannhuset* är en ekonomisk förening, som tidigare har fått bidrag från kommunen. *Bygg din Framtid* (BdF) finansieras genom medel från allmänna arvsfonden och kompetensfonden i Stockholms stad, samt

¹¹ Beskrivningen nedan av deltagande organisationer i Outstanding har i stora delar författats av Julia Grosse, doktorand vid Ersta Sköndal högskola.

genom uppdragsintäkter från Stiftelsen Hotellhem i Stockholm. Gymnasieskolan *Futurum*, som är en del av Sociala Missionens verksamhet, får skolpeng. Den skiftar från kommun till kommun. Därutöver stödjer Sociala Missionen skolan med ekonomiska medel för att skolan ska kunna arbeta enligt uppsatta mål.

Huvudparten av Outstandings partnerorganisationer går således att hänföra till den ideella sektorn eller den ”sociala ekonomin” som blivit en officiell term inom EU. I Sverige förknippas begreppet vanligtvis med kooperativ, ideella organisationer, allmännyttiga stiftelser och lokala utvecklingsgrupper (Programdokument för Equal¹²). Den sociala ekonomin har lyfts fram som viktiga aktörer inom de europeiska strukturfondsprogrammen (Nordfeldt & Stenbacka 2008). I Equalprogrammet konstateras att ”många organisationer och kooperativa företag är starkt engagerade för de mest utsatta grupperna som till exempel många funktionshindrade, vissa invandrargrupper, långtidsarbetslösa och missbrukare. Det finns här en stor erfarenhet av att socialt integrera och skapa meningsfull sysselsättning, ofta med syftet att åstadkomma en övergång till reguljärt arbete”.

Projektets ekonomi

Den totala budgeten för Outstanding var 23 208 000 varav drygt 50 % utgjordes av medfinansiering från de deltagande parterna. Cirka en fjärdedel av budgeten har bestått av direkta kostnader relaterat till ungdomars medverkan. Outstanding är ett ekonomiskt välskött partnerskap, medfinansieringen har fungerat problemfritt och UP har kunnat följa den ekonomiska utvecklingen genom kontinuerliga rapporter från ekonomiansvarig på Räddningsmissionen. Diskussionerna på UP-mötena angående ekonomin har framför allt tagits upp när det funnits extra resurser att fördela på aktiviteter. Det har inte funnits några konflikter om ekonomin under projektets gång. Dessa hade man istället i etableringsfasen, vilket var en anledning till att en av de partnerorganisationer som fanns med i etableringsfasen hoppade av projektet i denna fas. Detta beskrivs närmare nedan.

Partnerskapets framväxt

Outstanding initierades av personer som deltagit i tidigare Equal-projekt: ”Bättre frigivning” och ”Normgivande mångfald”, samt av Göteborgs Räddningsmission. I etableringsfasen var sammansättningen av partnerskapet bredare när det gäller aktörer än den form det sedan kom att ta med sex partners. Lövgårdets missionskyrka lämnade projektet i ett tidigt skede. Etableringsfasen beskrivs som något turbulent med tre organisationer som lämnade projektet ganska plötsligt och i ett sent skede. Dessa organisationer var Hela Människan och Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS) samt Lärjedalens stadsdelsförvaltning. I genomförandeplanen beskrivs att Hela Människan och RFS motiverade sitt avhopp med att verksamhetsidén var för spretig och beslutsgången alltför oklar. Lärjedalens stadsdelsförvaltning lämnade projektet då man ansåg att man inte kunde få de ekonomiska resurser som ansågs nödvändiga för att genomföra projektet (se Outsider Genomförandeplan maj 2005). Av dessa organisationer är det framför allt den kommunala aktören – Lärjedalens stadsdelsförvaltning – som UP:t uttryckt att man har saknat i partnerskapet.

Partnerskapets könsfördelning

En ambition i projektet initialt var en jämn könsfördelning på alla nivåer i partnerskapet. I det partnerskap som formades uppfylldes inte denna ambition. I utvärderingen har inte ingått att göra någon regelrätt genusanalys. En reflektion man dock kan göra är att projektet har

¹² www.cfs.se/upload/Equal/Styrdokument/Gemenskapsintitativprogram_Equal.pdf (2007-12-11).

präglats av en traditionell struktur där beslutanderätten framför allt innehåfts av män, då de flesta och mest drivande UP-ledamöterna varit män. Ansvar för det praktiska genomförandet har framför allt legat hos kvinnor i projektet genom att majoriteten av projektledare varit kvinnor. Koordinator och ekonomiansvarig har varit kvinnor. Koordinator centrala roll i projektet och det stora förtroendet som hon haft från UP-representanterna har gett henne inflytande i projektet, men också ett omfattande ansvar för projektets genomförande. Vilken praktisk betydelse denna könsfördelning haft för projektet går emellertid inte att dra några slutsatser om utifrån det empiriska materialet för denna utvärdering.

Partnerskapets målgrupp

Målgruppen för Outstanding uttrycks något diffust i målsättningarna, det handlar om unga – 16-24-åringar – med tydliga etableringssvårigheter. Denna vaghet innebär att det kan tolkas utifrån samtliga ”sektorer” som Outstandings partnerorganisationer verkar inom – skola, institution och arbete/bostad. Det finns vissa gemensamma nämnare mellan de ungdomsgrupper som experimentverkstäderna arbetar med; det är ungdomar som på olika sätt har en marginaliserad och utsatt position i samhället. Samtidigt är de också relativt olika i ålder och nuvarande livssituation. Framför allt bestämdes målgruppen av den utformning som partnerskapet fick. Målgruppen består av de ungdomsgrupper som man redan arbetade med i de verksamheter som kom att utgöra experimentverkstäderna. I några intervjuer har viss självkritik lyfts fram när det gäller målgruppen. Bakgrunden till projektet var ”unga utanför” men de ungdomar som verkligen står utanför känd sysselsättning när man inte heller i Outstanding.

Deltagare i partnerskapet

Göteborgs Räddningsmission

Göteborgs Räddningsmission är en ideell förening, verksam i Göteborg, som i drygt 50 år har bedrivit socialt arbete på kristen grund. Bakom organisationen står 24 kyrkor i Göteborgsområdet och den ingår i Hela Människan, ett rikstäckande ekumeniskt nätverk för socialt arbete på kristen grund. Syftet med de verksamheter som Räddningsmissionen bedriver är att möta direkta behov hos utsatta grupper, att ge stöd för att bryta utanförskap och att ta tillvara dessa gruppers intressen i samhället. Räddningsmissionen fokuserar fyra områden: boende/missbruk, förebyggande/integration, psykiatri och hemlöshet. Organisationen har ca 120 anställda och lika många volontärer. Arbetet finansieras genom gåvor från enskilda givare, företag, kollekt, syföreningar, fonder och stiftelser samt genom att tillhandahålla tjänster till socialtjänsten och kriminalvården. Organisationen startade 1953 men har sina rötter i emigrantarbete i Göteborgs hamn runt sekelskiftet. Föreningen ger även ut en tidning vid namn Din nästa som främst återger händelser i den egna organisationen.

Räddningsmissionens experimentverkstad inom Outstanding var ”Ingången”. Ingången ligger i stadsdelen Lövgärdet och är en daglig verksamhet som drivs i samverkan med Gunnareds stadsdelsförvaltning och en rad andra aktörer där upp till 20 deltagande ungdomar i åldern 18-25 år tillsammans med anställd personal ska erbjudas förutsättningar att bryta sitt utanförskap från arbetsmarknaden. Varje deltagare har en individuell planering och målsättning som regelbundet följs upp. Ingången erbjuder daglig sysselsättning och vägledning. Stor vikt läggs vid att uppmuntra dagliga enkla rutiner och coachning i rimliga arbetsuppgifter, vilket stärker deltagarnas självkänsla. Ambitionen är att skapa ett nätverk

– en ”plattform” – av vuxenkontakter och myndighetskontakter runt individen som denne behöver för att komma vidare till drogfrihet, bostad och arbete eller studier.

Det finns en strävan att tillsammans med berörda myndigheter och andra organisationer förändra strukturen i de för ungdomarna många gånger förvirrande och löstryckta kontakter som måste tas på vägen mot ett eget arbete. Ingången har tre målgrupper: personer med social problematik, ensamstående mammor, eller unga som finns i utanförskap på grund av etnisk diskriminering. Det finns också en strävan att ha en jämn fördelning mellan tjejer och killar bland deltagarna.

Sociala Missionen (Stockholm)

Sociala Missionen är en allmännyttig ideell förening med social och diakonal inriktning, vars huvuduppgift är att utifrån en kristen och humanistisk människosyn aktivt verka för och tillsammans med människor i utsatta livssituationer. Verksamheten äger rum i Uppsala, Gotlands och Stockholms län. De två huvudsakliga verksamhetsområdena omfattar boende och utbildning, samt råd och stöd. Som bärande etiska dokument lyfter man fram FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen. SM:s huvudmän är ett 70-tal församlingar inom Svenska Missionskyrkan och deras SMU-föreningar (SMU = Svenska Missionskyrkans Ungdom) samt ett antal stödförsamlingar ute på landet vilka också bidrar till verksamhetens finansiering. Vidare får man pengar genom att sälja tjänster inom skola och omsorg. Övrigt ekonomiskt stöd kommer i form av projektmedel från mestadels statliga verk, men också olika typer av fonder och gåvor från privatpersoner. Idag arbetar socionomer, jurister, boendestödjare, lärare, fritidsledare och teologer på sammanlagt ca 24 tjänster och cirka 40-50 volontärer är aktiva. Verksamheten började redan utvecklas 1917 då södermalmsborna hotades av svält. Föreningen utger tidningen Livskraft som bevakar sociala frågor och händelser i den egna organisationen och som kommer ut kvartalsvis.

Sociala Missionens bidrag i Equalprojektet har bestått av gymnasieskolan Futurum som startade hösten 2002. Futurum utvecklades utifrån ett HVB-hem (Hem för vård- och boende) för ungdomar med samma namn, som Sociala Missionen drivit under lång tid men som lades ner vid årsskiftet 2004/05 på grund av minskad efterfrågan. Gymnasieskolan Futurum utmärker sig genom att man speciellt utnyttjar en lång tradition och god erfarenhet av arbete med människor med olika etnisk bakgrund och genom att arbeta med mindre undervisningsgrupper och kurativa insatser. Man har utformat ett yrkesinriktat handelsprogram där man satsat på att varva teori med praktik där man har ambitionen att ta hänsyn till varje elevs unika livssituation utifrån ett holistiskt perspektiv.

Bygg din Framtid (Stockholm)

Bygg din Framtid är en ideell förening som är politiskt och religiöst obunden och som har till uppgift att arbeta för att ungdomar ska ges tillfälle att aktivt forma sin egen framtid med utbildning, arbete och bostad som de tre grundpelarna i demokratiska arbetsformer. Föreningen ger råd, stöd och service till grupper av ungdomar och samverkar med statliga och kommunala organ och andra organisationer med sammanfallande intresse, även i England och Tyskland. Huvuddelen av verksamheten sker i projektform och arbetet utförs huvudsakligen oavlönat men man har också i flera omgångar haft projektanställda som finansierades med medel från Stockholms stad, Ungdomsstyrelsen och EU. Föreningens viktigaste samarbetspartner är Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS). BdF startade 1995 och har idag cirka 30 medlemmar, däribland organisationer som Coompanion, SMÅA AB och Héli-Saler AB men också fysiska personer som ungdomar som är hyresgäster hos SHIS. Föreningen arbetar på uppdrag från stadsdelsnämnder och kommunala bolag med stöd från bland andra

Ungdomsstyrelsen, Allmänna Arvsfonden och Växtkraft Mål 3. BdF är även medlem i Rådet för Lokal Utveckling.

Bostadsidén ”En svensk Foyer” är hämtad från England och bygger på kombinationen av yrkesutbildning och självbyggeri av ekonomiskt och ekologiskt hållbara ungdomslägenheter. Framtidsloftet, ett projekt där man byggde om ett hus som Riksbyggen äger och förvaltar, började 1997 och blev ett genombrott och därmed utgångspunkten för nya ungdomsbostadsprojekt. Inom Outstanding har man utvecklat idén om ”En svensk Foyer”. Delprojektet har genomförts i samverkan mellan Bygg din Framtid, Stiftelsen Hotellhem och stadsdelarna Kungsholmen, Liljeholmen och Skarpnäck. Avsikten var att utveckla en så kallad Foyer som är utformad efter svenska förutsättningar i Sverige, med en kombination av boendestöd, ”jobbcoaching”, kurativt stöd och motivationsarbete för att hjälpa ungdomar att bli oberoende och utvecklas. Förutsättningen för verksamheten är samverkan med Stiftelsen Hotellhem i Stockholm som bland annat tillhandahåller ungdomsbostäder.

I Skarpnäck startades en Foyer under våren 2005 med 25 lägenheter. Denna Foyer vänder sig till ungdomar mellan 18-25 bosatta i stadsdelen. Ungdomarna var med och målade och inredde lägenheterna och bildade en boförening. Boföreningen har inte varit aktiv under Outstanding projektperiod men finns latent om det skulle komma upp frågor som ungdomarna ser behov av att engagera sig i. Av de 25 lägenheterna är det sju¹³ som handhas av resursenheten i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och där resursenheten placerar ungdomar. Övriga lägenheter söker man via Stiftelsen Hotellhem.

Andra Foyer-projekt som planerades är Stadshagen och Nybyhov. Bostadshotellet i Stadshagen utrymdes under 2006 för renovering. Nybyhavs ungdomsbostäder består av 178 lägenheter. Organisationen Skyddsvärnet ”blockhyr” ett antal av dessa och driver ett stödboende. Lägenheterna är små, ca 15 kvm med dusch och toalett. Vissa lägenheter är utrustade med kokvrå medan övriga delar på ett gemensamt kök. På Nybyhov finns Bygg din Framtids kontor och det är främst på Nybyhov som verksamheter genomförts inom ramen för Outstanding. De verksamheter som startats är Infocenter med datorhörna och Trygghetspatrullen. Infocenter är bemannat med en ”coach” en eftermiddag och kväll i veckan för individuell rådgivning och samtal. I datorhörnan finns ett tiotal datorer för utlåning. Målsättningen med Trygghetspatrullen är som namnet indikerar att öka tryggheten på bostadshotellet. Trygghetspatrullen finns på bostadshotellet sex kvällar i veckan, måndag – lördag, mellan kl. 17-23. BdF har även publicerat ett antal rapporter om sina studieresor och de bostadsprojekt som visat sig vara framgångsrika.¹⁴

Statens institutionsstyrelse, SiS

SiS är en statlig myndighet som bedriver vård och behandling av ungdomar av sociala skäl och vuxna missbrukare på landets särskilda ungdomshem och LVM-hem. SiS ansvarar därmed för verkställigheten av beslut om placering av ungdomar enligt LVU¹⁵ samt enligt LSU¹⁶. I SiS uppdrag ingår också att utöva tillsyn över verksamheten vid de institutioner som drivs av SiS. Därför ska SiS institutioner ha väl genomtänkta och professionella behandlingsprogram som är anpassade efter klienternas behov. Vidare har FoU-verksamheten inom SiS till uppgift att utvärdera resultat och effekter av vården samt att initiera forskning inom området. Man har cirka 2 800 anställda och ekonomin omsluter årligen 1,75 miljarder kr. Verksamheten finansieras dels genom statsanslag och dels genom vårdavgifter. SiS har funnits som myndighet sedan

¹³ Dessa planeras i skrivande stund att utökas till nio lägenheter.

¹⁴ En utvärdering av ”En svensk Foyer” genomfördes under 2006 av Gabriella Johansson vid Ersta Sköndal högskola..

¹⁵ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

¹⁶ Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

1993. Innan dess bedrevs verksamheten av kommuner, landsting och kommunalförbund. Huvudkontoret är placerat i Stockholm och har funktioner för administrativt och strategiskt stöd.

SiS har 49 olika institutioner runt om i landet varav 35 är särskilda ungdomshem för vård av ungdomar med knappt 700 platser och 14 institutioner för vuxna missbrukare med cirka 330 platser. På ungdomsinstitutionerna finns tre typer av avdelningar: akut- och utredning, behandling och utslussning. En del platser är låsbara, en del öppna. De omhändertagna ungdomarnas ålder varierar mellan 12 och 21 år. Gemensamt för de intagna är tung psykosocial problematik, ofta med inslag av kriminalitet och missbruk. Vårdtiden på ett särskilt ungdomshem varierar mellan några veckor och upp till fyra år. Syftet med vården är att bryta ett destruktivt mönster och hjälpa den unge till utveckling och mognad och på så vis skapa förutsättningar för ett liv utan våld, droger och brottslighet. Ungdomshemmen arbetar i nära samarbete med socialtjänsten i den unges hemkommun.

Statens institutionsstyrelse beskrivs arbeta kontinuerligt med utveckling av befintlig vård. Deltagandet i Outstanding ses som en del av den kontinuerliga verksamhetsutvecklingen. SiS har deltagit i Outstanding med två institutioner – Rebecka (f.d. Hammargården) i Stockholm och Björkbacken i Göteborg.

Björkbacken

I Björkbackens egenutvärderingar beskrivs Björkbackens skol- och behandlingshem som ett särskilt ungdomshem med tre avdelningar. Under Outstanding's första två år fanns även en så kallad utslussningsavdelning. Denna stängdes den sista juni 2007. Eleverna är antingen LVU-placerade¹⁷ eller omhändertagna inom ramen för Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Ungdomarna på Björkbacken är mellan 12-18 år gamla och de flesta är skolpliktiga. Undervisningen sker i en egen skola som i huvudsak är inriktad på grundskoleundervisning.

Ungdomarna beskrivs att ha en psykosocial problematik, lida av psykisk ohälsa ibland med inslag av kriminalitet och missbruk, svårigheter att följa regler hemma, i skolan och i samhället. Många beskrivs ha begått kriminella handlingar, självskadehandlingar och en del har testat droger. Den genomsnittliga vårdtiden är 1 år. På Björkbacken har man arbetat med vårdkedjetanken som finns inom SiS med slutna respektive halvöppna platser och till och med juni 2007 med utslussningsplatser. Björkbacken har ingen utmärkande behandlingsinriktning. Den utmärkande policyn är att sätta individens behov i centrum och skräddarsy behandling och utveckling. Behandlingsstrukturer som ligger till grund för elevernas individuella behandlingsplaner är: Individuella faktorer, Miljöterapi, Behandlingsallians, Individuell träning (KBT -kognitiv beteendeterapi och DBT - dialektisk behandlingsterapi) samt Familj och Nätverk

Rebecka (f.d. Hammargården)

LVU-hemmet Rebecka ligger på Ekerö i Stockholm. De flickor som finns på Rebecka är mellan 16 och 20 år och de beskrivs ha allvarliga psykosociala problem och ett pågående missbruk när de kommer till institutionen, i vissa fall med inslag av kriminalitet. I målgruppen ingår även flickor med psykiska problem. Rebecka arbetar enligt en vårdkedjetanke och under 2006 startade institutionen ett utslussningsarbete för att hitta övergångar till socialtjänsten. Resultatet av detta arbete är dels en trestegsmodell för utslussning, och dels eftervård där man öppnat en egen utslussningsavdelning i ett fristående hus. Behandlingsarbetet vid Rebecka bygger på ett genusperspektiv med betoning på kvinnors och flickors specifika behov

¹⁷ Enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård för unga.

i behandling. Behandlingen vilar på fyra hörnstenar: det individuella samtalet, väninnere-lationer, symtomtolerans och eftervård. Rebecka jobbar med kontakter med andra skolor, med utbildningssamordnare och med arbetsplatser för att planera elevens behandlings- och skolverksamhet. Man arbetar också med arbetspraktik och arbetslivskontakter som en del av utslussnings- och eftervårdsarbetet. Som en del av Outstanding har ett samarbete etablerats med Riksförbundet för Frivilliga Samhällsarbetare (RFS). Syftet har varit att införa fler vuxenkontakter för dem som orkar, med personer som kan fungera som bryggor mellan institutionen och livet utanför.

Arbetslivsinstitutet

I oktober 2006 tog regeringen beslutet att lägga ner Arbetslivsinstitutet och institutet upphörde den 1 juli 2007. ALI var en statlig myndighet och ett nationellt kunskapscentrum för arbetslivsfrågor som bedrev forskning, utvecklingsarbete och kunskapsförmedling inom arbetslivsområdet. ALI bildades år 1995 genom en sammanslagning av det tidigare Arbetsmiljöinstitutet, det mindre Institutet för arbetslivsforskning och delar av Arbetsmiljöfonden. Vid tiden för nedläggningsbeslut hade man ca 400 anställda. ALI:s syfte var att bidra till ett arbetsliv med goda villkor och utvecklingsmöjligheter för både män och kvinnor. Forskningen strävan var att mångvetenskaplig beröra områden som hälsa och ohälsa i arbetslivet, arbetsmarknad och sysselsättning, arbetsrätt, arbetets organisering, ergonomi och belastning, fysikaliska och kemiska hälsorisker, integration och mångfald samt utvecklingsprocesser i arbetslivet.

Från ALI:s sida beskrev man syftet med deltagandet i Outstanding att ge forskningen möjlighet att följa en verksamhet som kan ge ny kunskap om hur arbetslivet fungerar som hindrande/stödjande struktur för unga med behov av speciella insatser. Men ville speciellt uppmärksamma hur detta ser ut för flickor/pojkar, för ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund samt för ungdomar med olika etniskt ursprung. Den studie som genomförts inom projektet har varit fokuserad mot arbetspraktik för ungdomar, hur förutsättningarna och erfarenheterna varierar för olika grupper av ungdomar, representerade i de olika experimentverkstäderna. Detta har varit en precisering av det från början uppsatta målet om att forskningen skulle inrikta sig mot ”arbetslivet som stödjande/hindrande struktur”. En speciell fokusering gjordes av gymnasieskolan Futurum, där den arbetsplatsförlagda utbildningen har en framträdande roll.

Föreningen Pannhuset (Göteborg)¹⁸

Pannhuset avslutade sitt partnerskap i Outstanding i maj 2006. Föreningen Pannhuset var en ideell förening som startade 1993 och drev en verksamhet inom kultur, media och utbildningsområdet och som vände sig huvudsakligen till unga, men även till äldre. Från och med 1994 har arbetet främst varit inriktat mot arbetslösa unga. Föreningen fanns i Biskopsgården, vilket är ett bostadsområde med många sociala problem. Tanken var att ökad aktivitet och ansvarstagande gradvis skulle minska ungdomars behov av socialbidrag och förbättra deras förmåga att skapa sig en egen framtid. Föreningen hade ett ganska brett utbud kulturverksamheter, däribland produktionen av tidningen *Pannik* som producerades av arbetslösa och frivilliga. Verksamheten finansierades genom statsbidrag och bidrag från Allmänna Arvsfonden samt genom att sälja tjänster till exempelvis Arbetsförmedlingen och socialtjänsten.

Pannhusets Produktionsskola beskrevs i Outstandings genomförandeplan som en helt ny verksamhet, föreningens största, för elever som är intresserade av att arbeta med olika

¹⁸ Föreningen Pannhuset upphörde med sin verksamhet i juni 2006.

nyskapande samhällsprojekt, utveckling av egna idéer, självständigt arbete och personlig utveckling samt i grupp.

Yttre och inre organisationsförändringar

Såväl yttre händelser som inre erfarenheter under projektets gång har påverkat projektets utformning. Yttre händelser har inneburit vissa osäkerhetsmoment i projektet. Sådana yttre händelser är:

- Stadshagens bostadshotell stängde för renovering vilket har inneburit att Bygg din Framtids verksamhet fått koncentreras till Skarpnäck och Nybyhov.
- Förhandlingar pågår mellan SHIS och bostadsrättsföreningen som äger fastigheten i Nybyhov. Bostadsrättsföreningen vill inte fortsätta hotellverksamheten utan ombilda smålägenheterna till större lägenheter. Vad dessa förhandlingar utmynnar i är oklart men några förändringar hann inte träda i kraft före Outstanding's slutdatum den 31 december 2007.
- Arbetslivsinstitutet lades ner 1 juli 2007, vilket innebär att man inte kunnat delta i partnerskapet under hela projektperioden. Den forskare som suttit som representant i UP för ALI och som bedrivit forskning inom Outstanding har delvis fortsatt att delta i UP och genomfört sitt forskningsprojekt under projektperioden.
- Björkbackens utslusningsavdelning Falkgatan stängdes under projektets gång. Falkgatan var ett viktigt incitament för Björkbackens medverkan i projektet. Detta beslut togs av SiS ledning utan att kommuniceras med de initierade i Outstanding projektet.

Andra organisationsförändringar under projektets gång:

- Pannhusets produktionsskola avslutade sin delaktighet och begärde utträde ur i Outstanding vid halvårsskiftet 2006. Detta utträde bekräftades vid ett UP-möte den 28 augusti 2006.¹⁹
- Projektledare har bytts ut för ett par av experimentverkstäderna. BdF har bytt projektledare vid tre tillfällen. Vid det sista tillfället återkom den projektledare som var med i det initiala skedet men det har ändå betytt att kontinuiteten brutits. Vid Ingången byttes projektledaren ut under hösten 2007. För Ingången var projektledare och UP-ledamot tidigare samma person. Denna person sitter kvar i UP.
- En ny person tillsattes som transnationell (TN)koordinator under våren 2006 då den tidigare TN-koordinatör gick över till en annan tjänst.
- SiS institution Hammargården bytte namn under projektets gång till Rebecka. I texten nedan förekommer både Hammargården och Rebecka.

En tidig erfarenhet som gjordes i projektet var svårigheter i att samla ungdomar i de ”referenspunkter” som planerades i genomförandeplanen. Referenspunkterna innebar tillfällen till möten mellan ungdomar för att diskutera och ta ställning till förslag och idéer från experimentverkstäderna. Det fanns också planer på att forma referensgrupper vid varje experimentverkstad samt att ungdomarna vid olika referenspunkter i form av konferenser och seminarier driver frågor gentemot olika intressenter.

¹⁹ Minnesanteckningar - UP möte måndagen den 28 augusti 2006 <https://epos.mantacore.se/ts/gosud.nsf> (2007-12-28).

I årsrapporten till ESF-rådet 2005 meddelas en förändring där det första delmålet för Outstanding omvärderats. Detta motiveras med att experimentverkstäderna har olika målgrupper, de är bland annat i olika åldrar, vilket innebär alltför stora olikheter för att skapa engagemang och intresse för att mötas och gemensamt medverka till förändring. Intentionen beskrivs istället att vara att skapa delaktighet och engagemang i det egna först, för att i slutet kanske kunna mötas kring gemensamma frågor. Medel för referenspunkterna omfördelas till empowermentskapande aktiviteter i experimentverkstäderna (Utvecklingspartnerskap i Equal omgång 2. Årsrapport till Svenska ESF-Rådet).

Organisering för spridning och påverkan

Projektet har innefattat två informatörer, varav en person som arbetat med hemsidan och informationsmaterial (webb, grafisk design). Den andra personen är journalist och har arbetat med mer direkt utåtriktad spridning. Journalisten bedömde detta som en bra konstruktion ”Det är mycket sällan samma människa/.../Opinionsarbete är egentligen en helt annan sak än att vara informatör”. Den journalist som engagerades hade tidigare erfarenhet av att arbeta med Equal-projekt. Organisationen för spridning och påverkan fanns med i partnerskapet från start. Spridning och påverkan har bedrivits under projektiden, med störst fokus under projektets tredje år.

RESULTAT ENLIGT EGENUTVÄRDERINGARNA

Experimentverkstäderna i Outstanding har genomfört kvartalsvisa egenutvärderingar som sedan sammanställs av projektkoordinatorn. Egenutvärderingen är en intern handling som syftar att kontinuerligt följa upp det konkreta arbetet i förhållande till de uppställda målen samt hur man arbetar med de principiella frågorna. Omfattningen av egenutvärderingar skiljer sig dock något mellan olika verkstäder. I egenutvärderingarna har ställts ett antal frågor som vi även ser som intressanta att lyfta fram i denna externa utvärdering. I presentationen nedan görs en kort sammanställning av hur respektive experimentverkstad beskriver målsättningar inledningsvis samt hur man ser på verksamheten vid egenutvärderingen sommaren 2007, vidare presenteras hur experimentverkstäderna beskrivit arbetet med Equals grundprinciper; empowerment, jämställdhet, diskriminering/mångfald och tillgänglighet.²⁰

SiS: Björkbackens skol- och behandlingshem

I egenutvärderingen som gjordes i november 2005 beskrivs målsättningen som ”Experimentverkstaden ska utveckla metoder och samverka för att uppnå en obruten vårdkedja från institutionsvistelse till ett bra liv på sikt utanför institutionen med utbildning, arbete och egen bostad. Avsikten är att hitta en modell som kan bli en förebild för framtida samarbete mellan SiS, socialtjänsten och andra organisationer” (s. 1). Under projektperioden har målen uppdaterats och man har sökt göra dessa mätbara.

Ett av Björkbackens mål är att ”öppna institutionerna för samhällets olika resurser och aktörer för att komplettera institutionens egen verksamhet”. Institutionen har under projektperioden haft kontakt med frivilligarbetare från organisationen Göteborgs Frivilliga Samhällsarbetare (GFS). Vid egenutvärderingen i december 2006 konstaterar man att en utvärdering skulle ha genomförts av samarbetet men att man inte har fått någon sådan. Man konstaterar att personalen varit positiva till fortsatt samarbete men att ”elevgruppens status har gjort att det inte blivit så många träffar som man hade önskat”.

Det Outstandingrelaterade arbetet har för Björkbackens del främst handlat om öppenvårdsdelen i behandlingsarbetet. Genom Outstanding har Björkbacken inlett samarbete med utomstående organisationer. De aktiviteter man haft är danskurser, tjejgrupper samt sex- och samlevnadsundervisning. Samarbetet med GFS har inneburit att några elever som önskat det fått en utomstående kontaktperson att göra saker tillsammans med. Eleverna har härigenom givits möjligheter till fler vuxenkontakter, fått en inblick i ”en liten del av det utbud av positiva aktiviteter som samhället har att erbjuda”. Samtidigt poängteras att insynen i SiS behandlingsarbete ökar. Ett annat resultat av Outstanding är att värdegrundsfrågor kommit mer i fokus än tidigare, exempelvis diskrimineringsfrågor och jämställdhetsfrågor. Påtryckningar inom ramen för projektet har inneburit att ledningsgruppen under 2007 fattat beslut om att öka medvetenheten om jämställdhet med syftet att öka kvaliteten på behandlingsar-

²⁰ De egenutvärderingar som använts som underlag finns angivna i referenslistan under rubriken Egenutvärderingar och andra interna dokument.

betet. Konkreta resultat är utbildning av personalen. På SiS ungdomsinstitutioner använder man ett utvärderings- och dokumentationssystem – ADAD – som bygger på intervjuer med ungdomarna vid inskrivning, utskrivning och efter behandling. Genom Outstanding har Björkbacken kommit i kontakt med ett annat verktyg för intervjuer och självskattning som benämns ”Rickter Scale” och som utvecklats på Nordirland. Möjligheten att använda det senare instrumentet som komplement diskuteras av en projektgrupp vid Björkbacken.

I koordinators sammanställning av egenutvärderingarna för Björkbacken konstaterar hon att det går att se en ökad entusiasm på ledningsnivå inom institutionen för att samarbeta med andra organisationer. Personalen på de olika avdelningarna har ökat sin nyfikenhet på att upprätthålla kontakter med externa aktörer och ansvaret för detta har lags direkt på avdelningarna efter att de inledande kontakterna etablerats av projektledaren (Process och resultat från hösten 2005 till sommaren 2007).

Inom ramen för Outstanding har Björkbacken vidareutvecklat ett tidigare påbörjat utvecklingsarbete för att öka ungdomarnas kunskap om samhället. Detta program kallas ”kunskapskortet” och syftar till att träna och utveckla ungdomars kunskap om hur samhället fungerar, till exempel kontakter med myndigheter och hur man söker arbete och bostad och så vidare. Ungdomarna tränas också i att möta olika företrädare för dessa aktörer.

Ett viktigt långsiktigt mål för Björkbacken är att arbeta med utveckling av utslussning och eftervård efter institutionsvistelsen. Denna helhet fanns sedan tidigare på Björkbacken men under 2007 har utslussningsavdelningen stängts av ekonomiska skäl vilket innebär ett hinder för denna målsättning.

I sammanställningen av egenutvärderingarna diskuterar koordinatören de olika uppläggen på Björkbacken och Rebecka som innebär att projektledaren vid Björkbacken sedan tidigare var anställd vid institutionen medan Rebeckas projektledare rekryterades utifrån och representerar en ideell organisation. Koordinatören drar slutsatsen att det varit svårare för Björkbackens projektledare som sedan tidigare fanns i organisationen att vinna gehör hos sina kollegor för Outstanding.

SiS: Rebecka

Målsättningarna för LVU-hemmet Rebecka inom ramen för Outstanding beskrivs som relativt omfattande. De delar man framför allt fokuserat är att ”att kommunicera och samarbeta med andra”. Målet för detta är att underlätta kommunikationen och samverka mellan olika parter och syftet är att ”rusta” eleverna för att göra bättre livsval efter (än före) institutionsplaceringen. Denna del av behandlingen på Rebecka vilar på fyra hörnstenar: det individuella samtalet, väninnerelationer, symtomtolerans och eftervård. Behandlingen utgår från ett genusperspektiv. Den andra delen är ”en öppnare institution”. Det är framför allt denna andra del som projektledaren för Outstanding på Rebecka arbetat med. Målet är att hitta ”bra vägar för eleven från institution till ett anpassat samhällsliv efter placeringen”. Syftet med detta är att motverka ”institutionalisering” på grund av en alltför stark avskildhet under tiden en ungdom är placerad vid en institution.

Ett mål har varit att införa fler vuxenkontakter för dem som orkar som kan fungera som bryggor mellan institutionen och livet utanför. Genom de extra resurser som Outstanding gett har man kunnat ha en extra resurs – projektledaren – som arbetat specifikt med dessa delar som består dels av studiebesök, dels att öppna upp institutionerna för externa aktörer. I egenutvärderingen presenteras en lista på de målsättningar som genomförts inom ramen för Outstanding, samt hur man genomfört dessa. Man har haft olika externa kontakter för eleverna såsom Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare (RFS), juridisk rådgivning, kurser i feministiskt självförsvar, föreläsare, studiebesök samt praktikplatser. Man har också arbetat

med empowerment med en metod som kallas ”skattkartan”. En tre-stegsmodell för utslussning efter institutionsvistelsen har utvecklats och man har öppnat en ny utslussningsavdelning. För personalen har man arbetat med kompetenshöjning i diskrimineringsgrunderna sexuell läggning, kön och etnicitet. Vidare har man tagit in och börjat prova Kunskapskortet som utvecklats på Björkbacken.

I egenutvärderingen konstateras att det är svårt att särskilja insatser som görs på Rebecka och insatser som går att härleda till Outstanding när det gäller vart eleverna flyttar efter utskrivningen. Det beskrivs dock en uppfattning bland personalen på institutionen att eleverna stärkts i sin självbild och tillit till framtiden när man bryter känslan av institutionalisering. De personalstärkande insatserna beskrivs ha inneburit förbättrade relationer till mellan personal och elever.

Ett beslut har fattats om att implementera delar av de metoder som arbetats fram av projektledaren under Outstandingens tid i den ordinarie verksamheten.

Futurum

Futurums ambition är att erbjuda en skola i ett litet format som motiverar elever som inte vill eller klarar att gå i en stor skola, eller som av andra anledningar riskerar att inte genomföra sin utbildning inom den ordinarie gymnasieskolans yrkesförberedande program. Futurum urskiljer tre kategorier av elever: Elever (oftast flickor) som är osäkra i, och rädda för, de stora sammanhangen, elever som haft behov av stöd på högstadiet och elever som har en social problematik och är mer utagerande. De målsättningar som beskrivs i egenutvärderingen är:

1. En skola som synliggör eleverna.
2. En stark arbetsplatsförlagd utbildning.
3. Pedagogiskt stöd för personalen.
4. Elevvård; inflytande och trygghet.
5. Samverkan.

De verksamheter som bedrivits inom ramen för Outstanding är för personalens del: handledning av en specialpedagog, deltagande i kursen 7-tjugo²¹ samt utbildningsdagar i diskrimineringsgrunderna sexuell läggning och kön. Under hösten 2005 anställdes en kurator. För elevernas del bildades en särskild Outstandinggrupp under hösten 2005. En mindre grupp av dessa blev skolambassadörer inom Outstanding och har deltagit i olika aktiviteter, bland annat internationella, så kallade transnationella, möten. En viktig del av Futurums deltagande i Outstanding har varit att utveckla den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) och att ge eleverna mycket individuellt stöd, detta kallar man för ”Futurummodellen”. Futurum har gjort en uppföljning av resultat när det gäller arbete efter APU. De resultat man påvisar är att:

- Inför sommaren 2006 erbjöds 80 % av avgångseleverna arbete efter studenten. Flera av den fick sedan tillsvidareanställning.
- Under hösten 2008 erbjöds 62 % av tvåorna respektive 67 % av treorna arbete på sina praktikplatser.
- Inför sommaren 2007 erbjöds 57 % respektive 62 % arbete. I avgångsklassen gick samtliga vidare till studier eller arbete.

²¹ Denna kurs är en certifierad handledarutbildning för personer som genom sin profession eller frivilliga insatser arbetar med ungdomars personliga utveckling.

I en avslutande diskussion i egenutvärderingen sätts de positiva resultaten i relation till medverkan i Outstanding. Man drar slutsatsen att medverkan i Outstanding bidragit till en fokusering av viktiga perspektiv i skolan som handlar om värdegrunder. Det har också bidragit till goda förutsättningar för eleverna att klara sina studier på grund av den stärkta APU:n, handledning och kompetensutveckling av personalen. Vidare, att ett genomtänkt praktiksysteem ger bättre betyg på den arbetsplatsförlagda utbildningen vilket i förlängningen leder till erbjudande om anställningar. Grunden för denna utveckling fanns innan Outstanding men slutsatsen dras att man har kunnat uppnå resultat tidigare och fått ett mervärde genom sitt deltagande.

En svensk Foyer

Ett viktigt mål för En svensk Foyer har varit att skapa samverkan mellan aktörer samt att skapa boföreningar på de olika ungdomshotellen. Samarbetsgrupper har skapats vid bostadshotellen och samtliga var igång våren 2006. I Skarpnäck består samverkan av Bygg din Framtid, Stiftelsen Hotellhem, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och boenderepresentanter. I Skarpnäck fanns tidigare en boendeförening, som dock tagit "time-out" sedan början av 2006, men som kan samlas om det är någon aktuell fråga som behöver diskuteras. På Nybyhovs ungdomsbostäder har man inte lyckats få igång någon boendeförening. På Nybyhov har BdF under projekttiden drivit ett "Infocenter" med en datahörna. På Infocenter beskrivs att man hjälper människor till självhjälp genom "det goda samtalet" där projektledaren försöker "coacha" ungdomarna att ta egna initiativ och se möjligheter. Samtalen handlar framför allt om studier, vägar till arbete och framtida boende. Under våren rapporteras att det finns 22 personer inskrivna på Infocenter.

Den så kallade Trygghetspatrullen är också en del av Outstandingprojektet. Trygghetspatrullen finns på Nybyhov under kvällar för att skapa lugn och trygghet på hotellet och för att hjälpa de boende med olika praktiska saker. Sedan våren 2006 ansvarar Trygghetspatrullen för datahörnan. I utvärderingen beskrivs att det skett en tydlig förändring i och med Trygghetspatrullens närvaro med minskade störningar, färre obehöriga som vistas på hotellet, samt mindre kriminalitet.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) tog över kostnaderna för Trygghetspatrullen under 2006. Man prövade på grund av ekonomiska begränsningar att minska omfattningen till tre kvällar i veckan. Det visade sig då att störningarna ökade igen varför man efter ett par månader återgick till att anlita patrullen sex kvällar per vecka.

Under 2006 bytte En svensk Foyer projektledare vid tre tillfällen. Vid det sista tillfället återkom den projektledare som inledningsvis ledde projektet. I utvärderingen från december 2006 kommenteras dessa projektledarbyten och den brist på kontinuitet som det inneburit. Det konstateras att det har fått störst inverkan på utvecklingen och driften av Inforcentret, etableringen av Foyerkonceptet hos de boende samt dokumentation och egenutvärderingar. Till viss del menar man att BdF:s insatser för projektet uppvägt detta när det gäller målfokus och tempo i projektet. BdF arbetar i nära samverkan och beroende av SHIS som förvaltar bostadshotellen. I egenutvärderingen konstateras dock att samarbetet fungerat bra och att Stiftelsen är positivt inställda till att utveckla Foyer-idén.

Målsättningen att hitta former för hyresgästernas insyn och demokratisk påverkan har varit svårt att realisera. Skarpnäck lyfts fram som en lyckad modell där de boende står för viss självförvaltning av boendet såsom städning av korridorer och tvättstuga vilket inneburit en något billigare hyra. Kompletterade medel har dock gett möjligheter till vuxenstöd från socialförvaltningen (som finns i samma hus) och SHIS även på kvällstid.

Ingången

Det övergripande målet för Ingången inom Outstanding beskrivs som att hitta en form för arbete som bygger runt ungdomen. ”Målet är en modell där ungdomars vilja utgör grunden och att man utifrån den tillsammans bygger stödet. En modell där sociala och ekonomiska beslut fattas utifrån den gemensamma planeringen där inte minst ungdomen har en aktiv roll”. Denna modell kallar Ingången för ”Plattformen”. Motivet för detta är att den unges energi kan användas till att komma vidare i livet istället för att försöka ta försöka hantera det sociala välfärdssystemet.

Ingången har startat en ”pröva-på-skola” som syftar till att motivera dem som inte tror på sin kapacitet att lära. Skolan bedrivs i samarbete med vuxenutbildningen och innebär självstudier som kan genomföras på Ingången och att en lärare kommer till verksamheten en gång per vecka. Syftet är att ungdomarna ska ges behörighet och stärkas att gå vidare till andra studier. Övriga delar som startats eller utvecklats under projektperioden är att engagera en så kallad ”förtroendeläkare” som Ingångens ungdomar kan träffa vid upprepade tillfällen. Man erbjuder kostnadsfritt terapeutiska samtalsstöd på Räddningsmissionens ungdomsmottagning. Vidare erbjuds arbetsträning i Ingångens secondhand-affär. Denna arbetsträning ska motivera till en vilja att gå vidare till annat arbete. När den motivationen finns arbetar man för att ordna en extern arbetspraktik. Kontaktpersoner vid Ingången ger ungdomar handledning för personlig utveckling. Handledarna har utbildats genom 7-tjugo metoden samt genom att certifiera sig i den på Nordirland utvecklade metoden ”Rickter Scale.”

I egenutvärderingen anges att Ingången uppfyllt merparten av sina målsättningar. Framför allt har man arbetat med målsättningarna som ligger på det praktiska planet, nära målgruppen. Det som återstår att bygga inom Plattformen är ett nätverk av arbetsgivare för praktikplatser och arbeten. Man vill också bygga upp ett så kallat övergångsboende för ungdomar som uppbär ekonomiskt bistånd och därför inte har möjlighet att få ett första-handskontrakt.

För Ingångens del är det svårt att säga vad av utvecklingen som är ett direkt resultat av Outstanding och vad som skulle ha utvecklats oberoende av projektet. Slutsatsen dras dock att det finns ett mervärde i samarbetsformen som Ingången tillägnat sig. Arbetet med Plattformen kommer att drivas vidare genom ett lokalt projekt i Lövgärdet – Framtidspår – som Göteborgs Räddningsmission startat under 2007.

Experimentverkstäderna har arbetat med Equals grundprinciper samt på olika sätt med de diskrimineringsgrunder som pekats ut som väsentliga i Equalprogrammet. Samtliga experimentverkstäder har arbetat med empowerment. När det gäller diskrimineringsgrunderna har experimentverkstäderna fokuserat dessa i olika grad. Det finns också vissa otydligheter vad diskrimineringsgrunderna innebär, i dokumenten används olika abstraktionsnivåer.

Empowerment i experimentverkstäderna

Arbetet med empowerment i experimentverkstäderna bedrivs på olika nivåer och med skilda målsättningar. Olika experimentverkstäder har olika fokus i arbetet men även inom verkstäderna drivs arbetet på olika nivåer. Det handlar dels om att *genomföra ett tankesätt hos personalen*, vilket innebär att fokus läggs på organisationsnivå och system/struktur (jämför Svenska EFS-rådet programindikatorer, 2002-11-26) i de olika verksamheterna, dels om att utveckla metoder med fokus på individnivå. På individnivån har arbetet i verkstäderna något olika fokus, dels handlar det om att utveckla former för *brukardemokrati*, dels handlar det om ett mer framåtriktat perspektiv – en *”hjälptill självhjälpt”* – för att stärka ungdomarna i sin självkänsla.

Empowermentarbete genom ungdomarnas medverkan i projektet tycks vara enklast att när det gäller konkreta arbetsuppgifter och svårast när det gäller för målgruppen att delta i beslutsfattande. I vissa fall på grund av organisatoriska hinder som på SiS-institutionerna där ungdomarna är tvångsintagna och det finns tydliga regelverk. I utvärderingarna från SiS-institutionerna tar man också upp den paradox som finns mellan institutionsvård som inte bygger på frivillighet och empowerment. Bygg din Framtid diskuterar i sin avslutande egenutvärdering svårigheterna med att skapa delaktighet bland ungdomarna genom boföreningar eller ansvar för gemensamma utrymmen i bostäderna.

Bygg din Framtid	Boföreningar och boendemöten finns delvis på Skarpnäck men har varit svårt att få till på Nybyhov. Köksupprustningsgrupp – har arbetat med konkreta uppgifter. Hyresgästerna i Skarpnäcks ungdomsbostäder intervjuar sökande och kan påverka beslut om nya hyresgäster. Framtida ekonomisk självständighet genom en första boenderefrens.
Ingången	Metoder för samtal om framtiden. Stärka egenmakt och förmågan att ta kontroll över sina liv genom metoden Plattformen (pröva-på-skola, läkare, samtalsstöd, arbetsträning, handledning för personlig utveckling)
Futurum	Klassmöten och utvecklingssamtal. Referensgrupp. Eleverna utvärderar skolan. ”Empowermenttänkande” i skolan. Inflytande på aktiviteter utanför den ordinarie skolplanen. Utveckling av formella påverkansvägar för eleverna.
Rebecka	Medverkande i samtal om praktik och om fritidssysselsättningar. Stärka eleverna psykiskt, mentalt och socialt. Öppna upp institutionen. Kurs i feministiskt självförsvar, tjejgrupper, aktiviteter utanför institutionen, juridisk basutbildning. Långsiktigt empowermenttänkande.
Björkbacken	”Hjälp till självhjälp”. Ökad medvetenhet på bland personal på institutionen. Flera moment eller metoder som är självstärkande för ungdomarna. Elevsamtal och elevmöten. Kan ge förslag om egna aktiviteter och gruppaktiviteter. Metoder för större delaktighet i den egna behandlingsplanen, bland annat genom utvärderings- och dokumentationssystemet ADAD. Tillfällen för återkoppling till eleverna.

Jämställdhet/kön

Samtliga verkstäder arbetar med jämställdhet. Men i de olika verkstäderna ser man på, och redovisar, jämställdhetsarbetet på något olika nivåer:

- Jämn fördelning mellan antal kvinnor och män i personalen samt fördelning på olika tjänstenivåer.

- Personalen ska utgöra förebilder för ett jämställdhetstänkande genom att utgöra en könsmixad grupp, eller genom det sätt på vilket man uppträder mot varandra, eller vilka sysslor man utför.
- Allmänna råd och riktlinjer – en gemensam grund – som gäller för organisationen. Motverka att egna ställningstaganden styr jämställdhetsperspektivet i relationen till målgruppen.
- Utbildning i jämställdhetsarbete.
- Antal och andel killar respektive tjejer som deltar i verksamheterna.
- Särskilda verksamheter för tjejer; tjejgrupper på Björkbacken, feministiskt självförsvar på Rebecka.
- Skapa trygghet.

Det går förstås att hävda att jämställdhetsarbete behöver föras på alla dessa nivåer; organisatoriska riktlinjer, teoretiska kunskaper, praktik samt vuxna förebilder av bägge könen. Samtidigt innebär det att i diskussioner mellan partner utgår man från ett något olika sätt att se på jämställdhetsarbete. Det är intressant att ställa frågan om vad som är mål och vad som är medel i detta sammanhang. Är målet att experimentverkstaden ska vara jämställd eller är detta ett medel för att öka jämställdheten bland ungdomarna?

Diskriminering/Mångfald

I svaren om diskriminering och mångfald framträder att detta är en något svårtydbar diskrimineringsgrund. Arbetet sker på olika sätt och på olika nivåer, gentemot personal respektive ungdomar, med utbildning, samtal och aktiviteter.

- Anställda med annan etnisk bakgrund än svensk.
- Handlingsplan mot diskriminering.
- Deltagande i antirasistiska filmdagar.
- Deltagit i utbildning eller anlitat föreläsare att tala om etnicitet.
- Medvetandegöra målgruppen om kränkande attityder och/eller språkbruk.
- Ett första steg mot bostadsmarknaden för nyanlända flyktingar eller asylsökande som saknar boenderefereanser.
- En brygga för kontakt med det svenska samhället.

Målen tycks således vara dels att det inte ska finnas diskriminering på experimentverkstaden, dels vara ett medel för att hjälpa ungdomarna att stå emot/motverka diskriminering som de kan möta i samhället.

Sexuell läggning

Arbetet med diskrimineringsgrunden sexuell läggning har bedrivits i begränsad skala. Vid vissa verkstäder har personal deltagit i utbildning kring sexuell läggning som diskrimineringsgrund.

Funktionshinder

Det finns inte så mycket skrivet om denna punkt i egenutvärderingarna. Till viss del tas det upp i samband med tillgänglighet, om verksamheterna är tillgängliga för rullstolsburna. Ingången tar upp sitt arbete med att stödja ungdomar som har olika former av inlärnings-svårigheter eller arbetshandikapp.

Ålder

Diskrimineringsgrunden *ålder* tas inte specifikt upp i egenutvärderingarna. Ålder utgör istället själva utgångspunkten för projektet då målgruppen utgörs av en specifik ålderskategori.

En reflektion man kan göra är att diskrimineringsgrunderna framför allt tolkas på individnivå. Det handlar om att förändra ungdomars förutsättningar på individnivå och ge dem verktyg att bli delaktiga på olika samhällsarenor. Det saknas till exempel idéer om hur man förändrar diskriminerande samhällsstrukturer, till exempel att stärka ungdomar att själva göra sin röst hörd, eller att företräda ungdomar i politiskt arbete mot diskriminering.

Samtidigt arbetar flera av verkstäderna med ungdomar som har en invandrabakgrund, antingen invandrat själva respektive med sin familj till Sverige eller har utrikes födda föräldrar. Frågor om etnisk diskriminering finns därför ständigt närvarande i arbetet. Vid Nybyhovs ungdomsbostäder, uppskattas att en betydande andel av de boende har en invandrabakgrund. En svensk Foyer har definierat etnicitet som en diskrimineringsgrund att arbeta med att förändra men saknar strategiskt arbete för detta, förutom den konkreta hjälp man ger vid Infocentret med att förklara hur det svenska samhället fungerar, skriva brev till myndigheter samt tyda och översätta olika dokument.

SAMVERKAN OCH MAKTRELATIONER I PARTNERSKAPET

Detta kapitel är uppdelat i två delar. I det första avsnittet diskuteras samverkan och maktrelationer i Outstanding med utgångspunkt i intervjuer med olika intressenter för projektet. I den andra delen beskrivs hur UP-ledamöterna ser på organisationen och genomförandet av projektet.

Utvecklingspartnerskapet Outstanding har bestått av fyra ideella organisationer och två statliga myndigheter, varav den ena – ALI – inte bedrivit någon egen experimentverkstad utan medverkat med ett forskningsuppdrag. Räddningsmissionen har varit stödmottagare och ansvarig för koordination av projektet och administration av ekonomin. Arbetet har styrts av en genomförandeplan som fastlades i maj 2005 (Outsider Genomförandeplan maj 2005). UP:ts deltagare har medverkat på lika villkor och den statliga partnern SiS har i detta sammanhang inte fått någon större maktställning i förhållande till övriga deltagare. I rapporten ”Utvecklingspartnerskap som organiseringsform för hållbar utveckling” (Andersson, m.fl. 2006) lyfts konsensus och jämlika relationer fram som betydelsefullt för partnerskapsarbetet. I Outstanding's UP framträder en relativt jämlik samverkan. Vid UP-mötena har en dialog förts som oftast avslutas i konsensus.

Hur fungerar samverkan i UP?

I intervjuerna framträder en överensstämmelse i UP:t att samverkan inom partnerskapet fungerar bra, att det är ett bra samarbetsklimat. Man beskriver en dynamik och att man inspirerat varandra. Vissa organisationer har hittat varandra såsom Sociala Missionen och Räddningsmissionen. Någon lyfter fram att det är lite svårt att se samverkan med ALI. Däremot har man inte hittat samverkan mellan experimentverkstäderna. ”För att kunna ha utbyte av varandra så ska man stå så långt ifrån varandra så att man inte är för lika. Men man får inte stå så långt ifrån varandra att man inte har några beröringspunkter. Vi behöver hitta beröringspunkter där vi kan befrukta varandra och ge varandra idéer” (UP-representant). Flera möjligheter har lyfts fram till samarbeten mellan experimentverkstäderna, till exempel mellan Björkbacken och Ingången och mellan Futurum och Hammargården, samarbete mellan SiS, BdF och SHIS.

I intervjuerna lyfter man också fram problematiken med att hitta det gemensamma i Outstanding, att alla tenderar att arbeta var för sig med sitt. ”Situationen blir att man snurrar omkring i sitt eget delprojekt, det finns tillräckligt mycket praktiskt att lösa där, så att man är lite dåligt påläst om det gemensamma programmet, den gemensamma budgeten och gemensamma aktiviteter för spridning och påverkan”(UP-representant). Någon menar att koordinatören får ”låta piskan vana för att vi ska bevaka och följa med i det gemensamma”.

I slutfasen av projektet ser detta relativt lika ut. UP-ledamöterna lyfter fram en positiv samverkan i UP:t. Denna samverkan har medfört inspiration och gett kunskap som har tagits tillvara i de egna verksamheterna. En ledamot tog upp betydelsen för de frivilliga organisatio-

nerna av att samarbeta med en statlig myndighet. Däremot har man inte lyckats hitta tydliga kopplingar mellan aktörerna. Dels, menar man, beror detta på den heterogena målgruppen, dels att verksamheterna styrs av olika regelverk som utgör hinder för samarbete. Antagningsreglerna för gymnasieskolan är ett sådant exempel. SiS representant ser SiS som den lite udda organisationen i partnerskapet men har upplevt ett stort stöd från de övriga och anser att man "befruktat" varandra.

Forskningens roll i partnerskapet

En av målsättningarna för Outstanding inkluderar att påverka genom forskning. En forskare med kompetens inom området ungdomar och kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad engagerades i partnerskapet. Forskaren har varit tydlig med sin integritet som forskare och detta har respekterats av UP och koordinatör. Samtidigt har det funnits förväntningar på att forskningen skulle bidra med underlag för påverkan under projektets gång, vilket inte stämt överens med forskarens arbetssätt. Forskaren var inte helt bekväm med att sitta i UP. Att vara UP-representant innebär en interaktion i och ett ansvar för projektet som inte varit helt enkelt att kombinera med rollen som "fri" forskare. Att vara UP-representant har också periodvis varit tidskrävande vilket tagit tid från forskningsdelen. Outstanding har uppgått till 30 % av forskarens tjänst, vilket utgjorts helt av medfinansiering från ALIs sida. Initialt fanns större ambitioner för forskningsprojektet då forskaren uppfattade att det skulle utgå forskningspengar från EFS-rådet. När detta visade sig inte vara fallet utan forskningen skulle ske som medfinansiering så begränsade detta omfattningen av forskningsinsatsen. När det gäller finansieringen av forskningen finns olika tolkningar inom UP, mellan forskaren och övriga ledamöter som menar att det funnits möjligheter till projektfinansiering av forskningen men att sådana medel inte äskats av forskaren.

En fördel som forskaren kunde se med att sitta med i UP är att man får en bättre information om projektet. Samtidigt menar koordinatören att forskarens ställning som UP-representant och överordnad koordinatör inte möjliggjort att denna har kunnat påverka forskningens utformning under projektets gång.

Den studie som genomförts har varit fokuserat mot arbetspraktik för ungdomar, hur förutsättningar och erfarenheterna varierar för olika grupper av ungdomar, representerade i de olika experimentverkstäderna. Detta har varit en precisering av det från början något vidare målet att om att forskningen skulle inrikta sig mot "arbetslivet som stödjande/hindrande struktur". En speciell fokusering gjordes av gymnasieskolan Futurum, där den arbetsplatsförlagda utbildningen har en framträdande roll. Studien inom ramen för Outstanding var tänkt att ingå i ett större projekt om arbetspraktik för unga, som planerades och delvis genomfördes vid Arbetslivsinstitutet. Projektet kom emellertid inte att slutföras på grund av institutets nedläggning. Den rapport som skrevs är därför delvis ofullständig. Rapporten publicerades i samband med den avslutande konferensen.

Sammantaget har forskningens roll för projektet varit otydlig i det att ambitioner och arbetssätt till viss del "krockat". Rollen som UP-ledamot och forskare har inte varit helt oproblematiskt att kombinera. Forskarens autonoma arbetssätt har respekterats men inte helt motsvarat önskemålen från övriga UP att ha möjlighet att påverka forskningsfrågor och använda forskningsresultat under projektets gång.

Samverkan mellan nivåer i projektet

UP-mötena har präglats av en öppen och kreativ dialog där beslut om olika frågor som dykt upp under projektets gång oftast tycks ha tagits i konsensus. Flera intervjupersoner påpekar

dock att konsensus i partnerskapet inte för den skull innebär att man blir passiv eller inte kan ta konflikter. Ett större problem som uppkom under våren 2006 var konflikten inom Pannhusets Produktionsskola. Denna konflikt pågick emellertid framför allt inom Pannhusets experimentverkstad och UP:t blev inte involverat i någon högre grad.

Efter att detta delprojekt avslutat sin medverkan i UP framkom ett flertal förslag på verksamheter för att ersätta Produktionsskolan. Projektets återstående tid och Equals regelverk som innebär att det inte går att starta helt nya projekt inom det pågående partnerskapet utgjorde dock hinder för detta. Det lyftes också fram förslag på att utöka forskningsdelen. Förslagen på studier ansågs dock av forskaren som inte genomförbara inom ramen för projekttiden. Istället diskuterade man sig fram till olika alternativa sätt att inom ramen för befintliga experimentverkstäder använda de ekonomiska resurser som frigjordes genom Produktionsskolans avhopp.

Även projektledarnas möten har präglats av kreativitet och öppenhet. De diskussioner som förts vid UP:s möten respektive projektledarmöten har haft olika karaktär vilket naturligtvis ligger i linje med att UP-representanter och projektledare haft olika roller i projektet. Det man kan konstatera är att UP:s diskussioner tenderat att vara mer visionära medan diskussionerna vid projektledarmötena har haft en mer pragmatisk karaktär. Projektledarna som arbetat i den konkreta verksamheten ser mer pragmatiskt på vad som är möjligt att genomföra och kan konstatera konkreta hinder i till exempel genomförande av samverkan mellan de olika verkstäderna. En åsikt som framförts är att mycket tid och energi används till att diskutera samverkansformer som kanske inte är möjliga att genomföra.

Vid halvtidsutvärderingen påpekades en diskrepans och ett glapp i informationsflödet mellan UP:t och projektledarna. Det senare innebar att det fanns vissa brister i återkopplingen mellan UP-representanter och projektledare. Projektkoordinatorn fungerade som överbryggare mellan de olika nivåerna och tycktes ibland vara mer uppdaterad om verksamheter och aktiviteter än UP-representanten och projektledaren för samma experimentverkstad. (Med undantag från Ingången där UP-representant och projektledare var en och samma person fram till hösten 2007 då en ny projektledare tillsattes, på grund av att den tidigare UP-ledamöten/projektledaren började på en ny tjänst inom Räddningsmissionen). Vid intervjuerna med UP-representanter konstateras också att återkopplingen sett något olika ut och inte skett så systematiskt. UP och projektledning beskrivs som två parallella spår och man känner inte till så mycket om diskussionerna som förs i det andra spåret. SiS representant konstaterade att koordinatorn har fler kontakter med projektledaren i Göteborg än vad han själv har. Han har dock något mer kontakter med projektledaren i Stockholm men menar att ingen direkt återkoppling sker från UP-mötena. Under det tredje året samordnades mötena mellan UP och projektledare vilket inneburit att glappet minskat. Samordningen föregicks av två arbetsdagar som leddes av en organisationskonsult, där bland UP-ledamöternas och projektledarnas roller diskuterades utifrån den egna respektive den andra gruppens perspektiv.

Vid en uppföljande intervju med koordinatorn i november 2007 framkommer att det varit positivt för projektet att UP- och projektledarmötena slogs samman. På detta sätt blev ansvaret mellan grupperna mer delat.

Vid en uppföljande fokusgruppsintervju med projektledare i november 2007 menar de att sammanslagningen av mötena innebar att de fick bättre gehör från UP:t för sina åsikter och målsättningarna blev mer gemensamma. Det blev tydligare för projektledarna vad UP:t uppgift var och UP-ledmötena fick inblick i projektledarnas arbete.

Det transnationella arbetet – vad har det tillfört?

Det transnationella arbetet utvärderas i en egen utvärdering och ingår inte i den externa utvärderingen. Det har dock utgjort en viktig del av Outstanding och det beskrivs därför i kort-het här. Beskrivningen bygger på en intervju med den transnationella (TN-) koordinatör. På frågan om vilken roll det transnationella arbetet haft för Outstanding så svarar hon att ”det beror på”. Olika personer har varit olika aktiva i det transnationella utbytet och betydelsen är därför kopplad till enskilda aktörers relationer och möten med andra aktörer.

En svårighet som lyfts fram med det transnationella arbetet är att detta utgjort en ytterligare del i projektet som blivit pålagt utan att vara genomtänkt och konkretiserat från början och det har inneburit att det är många steg att arbeta i – från experimentverkstäderna till Outstanding och vidare till det transnationella. ”Det finns en luddighet i det transnationella arbetet, det har inte varit så konkret hur det kunnat gagna.”

Samtidigt kan hon se att det finns vinster i det. Det finns ett intresse i UP:t. Vissa aktörer har varit aktiva och efterfrågat det bilaterala utbytet. I detta har Sverige varit mer aktiva än övriga länder i den grupp som Sverige ingått i. För BdF och En svensk Foyer har utbytet med Nordirland varit viktigt, där Foyerkonceptet finns tydligare utvecklat och man bedriver Foyerboenden. Från Nordirland har Outstanding också importerat självskattningsmetoden Rickter Scale. Ett annat exempel är Sociala Missionen och Futurum som har varit intresserade av att se hur man lagt upp arbetsplatspraktik i Holland. Det har funnit ett intresse och engagemang hos vissa experimentverkstäder när man kunnat se att det finns något som kan gagna verksamheten. Man har emellertid främst utgått från om man har kunnat ”importera” några idéer och inte så mycket på om det går att ”exportera” idéer och verksamheter från den egna experimentverkstaden.

TN-koordinatör kan inte se något tydligt bidrag från det transnationella samarbetet till Outstandings övergripande målsättning, utom möjligtvis att man har kunnat jämföra olika välfärdssystem och sätta det svenska i ett större perspektiv. Det transnationella har härigenom kunnat fylla en funktion när det gäller vilka problem och behov som uppmärksammats inom Outstanding. En annan dimension är att man fått bekräftelse för det arbete som bedrivits inom det svenska projektet. Hon menar också att ungdomsutbytet har haft en viktig betydelse för de ungdomar som medverkat i det. ”De har blivit bemötta på ett sätt som de inte blivit tidigare”. Denna betydelse av det transnationella utbytet bekräftas i vissa intervjuer med ungdomar och andra deltagare i Outstanding. De insikter man fått och det man upplevt när man varit ute och träffat personer i andra länder kan ibland tolkas som mer betydelsefullt än deltagandet i Outstanding. Även om denna nivå utgjort förutsättningen för det transnationella utbytet. TN-koordinatör riktar till sist viss kritik mot hur det transnationella arbetet varit organiserat.

Referensgruppen

En referensgrupp tillkom i projektet under hösten 2006. Detta fanns inskrivet i genomförandeplanen för Outstanding. Denna tillsattes med bland annat representanter för skolan, bostadsmarknad, arbetsmarknad och Ungdomsstyrelsen. Ett syfte med referensgruppen var att knyta ytterliga parter till projektet som representerar aktörer som saknas i UP:t men som är viktiga för de frågor som man driver. Ett annat syfte var att referensgruppen skulle granska projektet och ge goda råd, samt ta med sig Outstanding's idéer och förankra i sina egna organisationer. Ytterligare en tanke var att de tre sektorerna i projektet skulle företrädas av en myndighet. Inledningsvis var Myndigheten för skolutveckling, Ungdomsstyrelsen och SKL (Svenska Kommuner och Landsting) tillfrågade och hade tackat ja till att ingå i referensgruppen (Outsider Genomförandeplan). När referensgruppen tog form deltog en

representant för SiS som tidigare haft uppdraget som utredare av säkerheten, han hade även varit departementsråd på socialdepartementet, en representant från Ungdomsstyrelsen som även arbetar som utredningssekreterare vid Utbildnings- och kulturdepartementet. Vidare, en representant för en gymnasieskola i Göteborg, en arbetsmarknadskonsulent vid en socialförvaltning i Stockholmsområdet samt VD för Stiftelsen Hotellhem i Stockholm samt en arbetsledare för organisationen Ung och Trygg i Göteborg.

Referensgruppens roll och betydelse för projektet har varit något oklar, vilket dels kan kopplas till det flerfaldiga och något otydliga syftet med gruppen. En annan förklaring är att det varit svårt att engagera för projektet relevanta aktörer för referensgruppen. Gruppen har haft fyra möten under 2006 och 2007. Referensgruppens möten har byggts på olika teman utifrån de olika representanternas specialområden. Deltagandet på mötena har varit relativt lågt. Några representanter har deltagit mer frekvent medan intresset varit lägre bland andra. Koordinatören uttrycker i projektets slutfas en viss självkritik när det gäller de initiala förväntningarna på referensgruppen; att dessa inte var helt realistiska. Referensgruppens arbete skulle bygga på underlag från projektet i form av skriftligt material som referensgruppen kan ge synpunkter på. Detta material har producerats först i slutfasen av projektet vilket innebär att det inte funnits underlag för referensgruppen att ge synpunkter på. Det har också brustit i återkopplingen till projektet, intresset har inte riktigt funnits från projektdeltagarnas sida om vad som diskuterats på referensgruppen (intervju med koordinatören november 2007).

Samverkan mellan experimentverkstäderna

En kontinuerlig diskussion har förts om samverkan mellan partners och experimentverkstäder men dessa har inte lett till något konkret förverkligande. I denna fråga har det funnits en viss diskrepans i projektet mellan vision och verklighet där idéer och förslag diskuterats på UP-mötena, men dessa har sedan visat sig vara svåra eller omöjliga att implementera i de konkreta verksamheterna. Vissa förslag har skapat en viss frustration hos projektledare då de inte setts som genomförbara.

Svårigheterna när det gäller att utveckla samverkansformer mellan experimentverkstäderna beror i mångt och mycket på att man haft olika målgrupper samt att olika regelverk sätter gränser för organisationernas handlingsfrihet. Ungdomarna i de olika verksamheterna är i olika ålder, vilket innebär att verksamheter som erbjudits vid andra verkstäder än den man deltagit i inte mött den egna åldersgruppens behov. De ungdomar som befinner sig på SiS institutioner är tvångsplacerade vilket innebär att de omgärdas av regler och restriktioner när det gäller deras rörelsefrihet. Vid utslussningen från en institution är man styrd av de regler och den policy som finns i ungdomens hemkommun. Andra hinder är fastlagda intagningsregler som finns för gymnasieskolan som inte kan förbigås samt regler för ansökan om ungdomsboende hos Stiftelsen Hotellhem.

En ambition i projektet har varit att som en del av samverkan mellan experimentverkstäder skapa en rörelse av ungdomar mellan verkstäderna. Olika förslag har kommit upp under projektets gång hur detta kan realiseras, till exempel att erbjuda ungdomarna på SiS ”prova på”-veckor på Futurums gymnasium. Dessa förslag har främst kommit fram på UP-mötena. UP-representanter har samtidigt konstaterat att det finns regelverk som hindrar denna typ av rörelse. Intagningsreglerna för gymnasieskolan gör det inte möjligt med denna typ av särbehandling av ungdomar på institution. Vissa studiebesök har dock gjorts av ungdomar på olika experimentverkstäder.

”Om vi 31 december 2007 kan konstatera att Futurum och Rebecka har inlett en kontakt som har mynnat ut i ett par besök och att hålla kontakten så är det hur gott som helst. Eller att Ingången har kontakt med Futurum. Det behöver inte vara mer utan det är mycket” (Projektledare).

Bristen på konkret samverkan har betraktats som ett grundläggande problem i projektet som diskuterats på möten – speciellt under projektets första och andra år. Under det tredje året släpptes fokus på denna fråga något. Inom partnerskapet menar man istället att organisationer och verksamheter har ”korsbefuktat” varandra, bland annat genom att tillföra nya erfarenheter och perspektiv på metodarbetet vid de olika experimentverkstäderna. Ett sådant exempel är att projektledaren vid Rebecka är anställd av Räddningsmissionen vilket ger henne ett ”utifrånperspektiv” och möjlighet införa nya verksamheter. Vid de slutna institutioner som SiS institutionerna utgör så ger detta ett mervärde.

Samverkan mellan samarbetspartners i de olika experimentverkstäderna

Experimentverkstäderna har haft olika utformning när det gäller involverade aktörer. Inom SiS-institutionerna har projektledaren arbetat gentemot en intern personalgrupp. Bygg din Framtid arbetar i nära samarbete med Stiftelsen hotellhem i Stockholm (SHIS), vilket utgjort en förutsättning för projektet, samt med stadsdelsförvaltningar. Futurum arbetar inom skolan och bygger sedan upp kontakter med arbetsgivare genom praktikplatser (APU), vilket är en väsentlig del av den utbildning som man erbjuder. I Ingången har också framför allt den interna arbetsgruppen varit involverad i projektet och externa kontakter finns genom det nätverk som byggs upp kring enskilda ungdomar med socialtjänst, arbetsförmedling och andra myndigheter.

Gemensamt för de olika experimentverkstäderna – trots olika konstellationer när det gäller involverade aktörer - är projektledarens centrala roll. I fokusgruppsintervjuerna med medarbetare framkommer att för övriga medarbetare och involverade aktörer är det i mångt och mycket projektledaren som också ”är” Outstanding i den verksamhet man bedriver. Medan det faktum att man deltar i ett Equalprojekt inte till så hög grad berör övriga medarbetare eller aktörer. Detta gäller såväl när projektledaren arbetar gentemot externa aktörer som Bygg din Framtid i förhållande till SHIS samt när projektledaren är en del i en intern arbetsgrupp såsom vid Rebecka och Björkbacken. Att den ena projektledaren är en extern aktör från en frivilligorganisation (Rebecka) och den andra en intern medarbetare (Björkbacken) hade ingen större betydelse i detta sammanhang. Utifrån dessa resultat är det relevant att ställa frågan om hur förankrat Outstanding är såväl i de organisationer som varit delar av partnerskapet och externa samarbetspartners. Tydliga och drivande projektledare har utgjort en förutsättning för att driva arbetet framåt och uppfylla målsättningarna för de olika experimentverkstäderna. De aktiviteter som projektledarna drivit tycks också mer förankrade än projektet i sig. Men den organisatoriska förankringen är viktig för att de verksamheter som startas inom projektet ska kunna få en fortsättning även efter det att Outstanding avslutats. Att (del)projekt till stor del vilar på, och relateras till, en projektledare riskerar att skapa vad man inom organisationsteori benämner en låg grad av utbytbarhet (jämför Olsson 1999, s. 20) i ett projekt. Detta innebär en sårbarhet och en risk för ett projekts överlevnad på längre sikt. Huruvida det är fallet när det gäller de verksamheter som drivits inom Outstanding går inte att svara på inom ramen för denna utvärdering.

Produktionsskolans avhopp

Ett exempel där samverkan inom experimentverkstaden inte fungerade bra utan där man istället fick en öppen konflikt är Pannhusets produktionsskola. Konflikterna mellan olika aktörer inom experimentverkstaden ledde till att Pannhuset lade ner produktionsskolan och drog sig ur Outstanding. Produktionsskolan byggde på ett samarbete mellan Vingagymnasiet i Göteborg och föreningen Pannhuset. Att verksamheten var en del av ett Equalprojekt var inte förankrat på Vingagymnasiet. Avtalet mellan Vingagymnasiet och Pannhuset var endast upprättat för ett år. De olika aktörerna hade olika idéer med verksamheten, kommunikation och samarbete fungerade inte. Målgruppen som kom till produktionsskolan stämde inte med den planerade målgruppen, utan var en ungdomsgrupp med svårare problematik och en lägre grad av motivation.

Styrkeförhållanden inom experimentverkstäderna

Ojämn styrkeförhållanden mellan aktörer framträder inom vissa av experimentverkstäderna. Bygg din Framtid står till exempel i en stark beroendeställning till Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) för att driva sitt delprojekt ”En svensk Foyer”. Samarbetet har dock fungerat bra enligt den utvärdering som genomfördes av En svensk Foyer under 2006 (se Johansson 2006). Samtidigt finns ett motsatt beroendeförhållande mellan SHIS och BdF (och andra frivilligorganisationer) som artikuleras av SHIS’s vd. På SHIS har man sett en utveckling mot att de ungdomar som bor på SHIS ungdomsbostäder har ett ökat behov av olika former av socialt stöd. Att ge ett sådant stöd ligger utanför SHIS uppdrag att förvalta bostäderna och ge viss boendeträning, vilket innebär att man varken har finansiering eller personal till detta. ”Ska vi ta ett ansvar så måste vi kunna finansiera det. Det är den krassa verkligheten”. Ökade vuxenkontakter, hjälp och stöd till att söka arbete, studier, annan bostad och ta kontakter med olika myndigheter ser man däremot att de frivilliga organisationerna kan bidra med. Organisationerna har möjligheter att söka olika former av projektpengar och kan bidra med fler vuxna i korridorerna på Nybyhovs ungdomsbostäder. Om man hårdrar det kan man säga att SHIS är på väg mot ett läge där man för att kunna klara sitt uppdrag är beroende av de frivilliga organisationernas insatser. En svaghet i relationerna mellan BdF och SHIS som är värt att reflektera över är att de är relativt personbundna. Dels är ordföranden i BdF (tillika BdF:s UP-representant) en starkt drivande person – en ”eldsjäl” när det gäller nya former för ungdomsbostäder, dels uttrycker SHIS vd ett starkt intresse i dessa frågor och ett intresse i den ideella sektorn som inte självklart finns förankrat i organisationen SHIS. Vad händer om någon av dessa personer byts ut?

UP-ledamöternas bild av Outstanding

I oktober och november 2006 genomfördes intervjuer med UP-representanter. Projektet hade då pågått i drygt ett år. Intervjuerna var uppbyggda utifrån ett antal teman. De teman som tas upp nedan handlar om intervjuerna var hur man tolkade målsättningen, hur den egna verksamheten bidrar till målsättningen, hur man ser på de aktörer som deltar och vilka strukturella hinder som man ser utifrån den egna verksamheten. Vidare diskuterades samverkan, förankring, nyskapande, ungdomars medverkan och empowerment.

I december 2007 gjordes en uppföljande fokusgruppsintervju med UP-representanter.²² SiS representant medverkade inte vid denna fokusgrupp utan har besvarat frågorna i en telefonintervju. Samtliga frågor togs inte upp vid fokusgruppsintervjun.

²² Ingångens representant medverkade via högtalartelefon.

Hur ser man på ett utvecklingspartnerskap?

De flesta intervjupersoner säger sig vara tydliga över vad ett partnerskap är men det är bara en person som egentligen kan beskriva det genom att beskriva skillnaden mellan ett projekt och ett partnerskap. Partnerskapet har inte en organisation med en projektledare utan en jämbördig styrelse. En intervjuperson säger sig vara "kär i idén". Någon annan menar att partnerskapet är en process som skapas tillsammans.

Hur tolkas målsättningen?

UP-representanterna beskriver den övergripande målsättningen relativt lika. Det handlar om att ringa in och förändra hindrande strukturer för ungdomar. SiS representant menar att en samverkan är en målsättning i sig. Att frivilligorganisationer och statliga myndigheter arbetar tillsammans är ett viktigt mål. En företrädare för en frivilligorganisation såg det också som ett mål att det skapas en större acceptans för aktörer utanför den offentliga sektorn. "Där man inte lutar sig tillbaka och väntar på att det offentliga ska lösa allting utan att man accepterar att det finns andra organisationer och att frivilligsektorn kan samarbeta med dem offentliga" (UP-representant).

Är UP överens om syfte och målsättning?

Intervjupersonerna gav en överensstämmande bild om att aktörerna i partnerskapet är överens om syfte och målsättning. "Vi drar åt samma håll". Man påpekade att frågan om målsättningen kommer upp kontinuerligt på UP-mötena. Någon menade att "Det är ett av de mest harmoniska partnerskap som jag har stött på" (UP-representant). Någon annan tog upp att man är tillräckligt överens och tillräckligt olika, att det finns en balans mellan den egna organisationen och UP:t. En företrädare för en frivilligorganisation påpekade också det positiva i att organisationer som BdF och SiS deltar på samma villkor och är på samma nivå. Den UP-ledamot som har ett något annat perspektiv är ALIs representant som deltar som forskare. Hon ser deltagandet i UP:t som litet problematiskt utifrån en forskarperspektiv. Som forskare behöver man behålla en viss distans till verksamheten, menar hon, vilket inte alltid går ihop med att delta i som UP-ledamot.

Denna samstämmiga bild fanns fortfarande i projektets slutfas i december 2007. SiS representant påpekar att projektet måste ses som en process där nya synsätt utvecklas efter vägen.

Vilka är de största strukturella hindren?

Här lyfter man fram litet olika hinder, vilket är kopplat till den verksamhet man företräder. Räddningsmissionens UP-ledamot lyfter fram byråkratiska system där ungdomarna kommer i kläm och att det finns en "nyckfullhet" i systemen. Detta skapar uppgivenhet bland ungdomar. Sociala Missionens företrädare tar upp arbetsgivarnas ovilja att ta emot yngre och okvalificerad arbetskraft. SiS representant tar upp utanförskapet som skapas av den tidsanda som rådet där kostnadseffektivitet gäller på alla plan och det finns en ovilja att ta ansvar för dem som står utanför arbetsmarknaden. Som långtidsarbetslös riskerar man att tappa självförtroendet och förmågan att söka jobb. BdF:s representant tar upp en dålig förankring i arbetslivet med tillfälliga, dåligt betalda jobb som en anledning till att man hamnar utanför bostadsmarknaden.

Är det relevanta parter som deltar och är det aktörer som saknas?

En intressant fråga att ställa är om det är "rätt" parter som deltar i utvecklingspartnerskapet i förhållande till målsättningarna. I intervjuerna finns en samstämmig bild av att det är

relevanta organisationer som deltar i relation till målsättningen. Samtliga har kunskaper om och erfarenheter av att ha arbetat med målgruppen för projektet. ”Alla har nåt att bidra med.”

Däremot framkommer också i intervjuerna att det är samverkanspartners som saknas och som hade varit önskvärda att ha med i Outstanding. Sådana partners är företrädare för den kommunala förvaltningen eller någon arbetsmarknadsaktör. ”Det har blivit enskilda organisationernas partnerskap”. Dessa företrädare skulle kunna ge ett utvidgat perspektiv och en större dignitet kring beslutsfattande. BdF saknar ett kommunalt bostadsbolag. Sociala Missionen saknar Produktionsskolan efter avhoppet då det utgjorde Futurums parallella verksamhet i Göteborg. Avsaknaden av kommunala aktörer lyfts även fram vid fokusgrupp-sintervjun i slutet av projektet. En stadsdelsförvaltning i Göteborg – Lärjedalen – fanns med i etableringsfasen men lämnade projektet då man ansåg att man inte kunde få de ekonomiska resurser som ansågs nödvändiga för att genomföra projektet (se Outsider Genomförandeplan). Vad det hade betytt för projektet att ha ytterligare aktörer som partners kan man naturligtvis inte dra några slutsatser om. Däremot kan man spekulera i att det skulle vara positivt för ett projekt med inriktning mot arbetsliv och arbetsmarknad att innefatta en partner som representerar arbetsmarknaden. (Arbetslivet har dock till viss del varit representerat i och med ALI:s medverkan).

Hur bidrar de enskilda verksamheterna till de gemensamma målen?

De frivilliga organisationerna ser samverkan som viktig, att man hittar kreativa sätt att lära av varandra och få impulser. Kontakter som etablerats med andra ses som viktiga för målen. Företrädaren för den statliga myndigheten ser myndighetens bidrag till att synliggöra de frivilliga organisationerna som ett viktigt bidrag.

Vilka fördelar och nackdelar finns det att ingå i ett Equalprojekt?

Fler fördelar än nackdelar lyfts fram. Man menar att man lär och inspireras av varandra. Det transnationella utbytet är spännande och lärorikt. Någon menar att utvärderingsprocessen sätter en viss press på verksamheten. Representanten för Bygg din Framtid konstaterar att organisationen förmodligen inte skulle finnas om man inte varit med i Outstanding. De ekonomiska resurserna lyfts också fram som mycket positivt; att man får möjlighet att göra sådant som man velat men inte tidigare haft möjligheter till.

De nackdelar som lyfts fram handlar om merarbete och att man inte ”sätter agendan” helt på egen hand.

Vid den uppföljande fokusgruppsintervjun diskuterades fördelar och nackdelar med att projektet drivits på två orter. En erfarenhet som tas upp är att projektet tydliggjort skillnader mellan Stockholm och Göteborg när det gäller de lokala politikernas tillgänglighet. Det finns större närhet till den politiska nivån i Göteborg än i Stockholm, där det kan vara ganska svårt att nå fram till politikerna i stadshuset. Att projektet drivits på två orter samt att man också haft kontakter med verksamheter i andra länder genom det transnationella arbetet menar man har tydliggjort de strukturella betingelsernas betydelse. Ungdomar är relativt lika på olika platser men skilda politiska system och institutioner skapar olika problem. Detta innebär att man kan lyfta förståelsen för problematiken från individ- till strukturnivå.

Är projektet förankrat i den egna organisationen?

Samtliga UP-ledamöter utom representanten för ALI menar att man informerar kontinuerligt inom den egna organisationen och att det finns kännedom i respektive organisation om projektet. Man informerar i interna informationsblad, tidskrifter och på personal- respektive

styrelsemöten. Företrädarna för frivilligorganisationer menar att det finns ett intresse i organisationen för projektet. SiS representant uttrycker att han hade hoppats på ett större intresse för organisationens sida. Han har kontinuerligt spridit information via informationsblad och e-brev samt kontaktat bland annat informationsenheten och ansvariga för forsknings- och utvecklingsarbetet vid SiS men fått en svag respons på detta.

Projektet är inte förankrat på ALI och forskaren menar att det är snarare hon som person som är engagerad i Outstanding än ALI.

Förankringsarbetet har fortsatt under det sista året. En viss besvikelse uttrycks dock för ett ibland svalt intresse i den egna organisationen. För BdF som är en liten organisation har istället samarbetsorganisationen SHIS varit viktig för förankringen. UP-ledamoten för BdF konstaterar dock litet krasst att SHIS framför allt sett projektet som ett resurstillskott för den egna verksamheten. SiS representant poängterar att spridningsarbetet fortsätter efter projektet. Det är dock de arbetsformer som utvecklats inom experimentverkstäderna inom SiS som kommer att spridas till andra institutioner inom myndigheten.

Ungdomarnas medverkan och empowerment

Vid fokusgruppsintervjun med UP-ledamöterna ställdes frågan hur man såg på att man inte lyckats engagera ungdomar på det sätt som uttrycks i partnerskapets målsättningar, samt hur man utifrån detta ser på empowerment.

UP:t konstaterar att man inte riktigt lyckats engagera ungdomarna på det sätt som var tänkt från början, det vill säga att ungdomar inte haft inflytande i organisationen av Outstanding och träffats på konferenser och så kallade referenspunkter. Däremot pekar man på att ungdomarna deltagit i arbetet i de enskilda experimentverkstäderna och fått del av projektet: ”de har märkt att det pågår”. UP-representanten för Sociala Missionen beskriver att de deltagande ungdomarna från Futurum känt sig uppmärksammade och gett uttryck för att det är synd att projektet tar slut och att inte fler kan delta. Att man inte inom projektet hittat former för ungdomarnas mer direkta involvering i Outstanding finns litet olika tankar kring inom UP. UP-ledamoten för Räddningsmissionen menar att det inte är någon stor förlust för projektet som helhet, och de övergripande målsättningar, att ungdomarna inte i någon större omfattning i gemensamma aktiviteter, att de istället deltagit indirekt. UP:t konstaterar att ungdomsgruppens heterogenitet omöjliggjort ett större utbyte mellan ungdomar i projektet och de flesta experimentverkstäder – undantaget Futurum – har haft svårt att få med ungdomar, det finns ett motstånd mot denna typ av aktiviteter inom vissa verkstäders målgrupper. Samtidigt tar man upp att om man hade lyckats skapa dessa mötesplatser så hade det varit en tillgång för projektet. Det hade till exempel kunnat vara positivt för spridning och påverkan av projektet om man fått till uppmärksammade möten mellan ungdomar.

Man lyfter också fram tillfällena när vissa ungdomar deltagit, såsom exempelvis vid ett antal transnationella möten och att detta betytt mycket för de enskilda individerna. Ungdomarnas deltagande i respektive experimentverkstad och projektet som helhet lyfts fram som empowermentskapande. Futurum och Skarpnäcks ungdomsbostäder lyfts fram som exempel på empowerment – där ungdomarna fått mer att säga till om när det gäller sin skola eller sitt boende.

Har Outstanding bidragit till nya arbetsmetoder?

UP-representanterna är i intervjuerna överens om att det utvecklats nya arbetsmetoder. Vid Ingången tar intervjupersonen upp ”Plattformen” och det nätverksbyggande som detta innebär som ett nytt sätt att arbeta på. Flera av intervjupersonerna pekar på En svensk Foyer som något helt nytt. Representanten för BdF lyfter fram det faktum att SHIS börjar acceptera

samverkan med externa aktörer och då framför allt frivilliga organisationer. Representanten för Sociala Missionen lyfter fram utvecklingen av pedagogiken för och uppföljningen av den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) på Futurum som nyskapande. Samt, att testa olika gruppstorlekar i klasserna, framför allt mindre grupper. Någon lyfter fram Pannhusets produktionskola som något helt nytt. På SiS institutioner lyfter man fram Kunskapskortet vid Björkbacken samt det utåtriktade arbetet med arbetspraktik och studiebesök vid Rebecka. SiS representant tar också upp att det skapas ett nytänkande bland personalen när man arbetar med att öppna upp dessa genom att eleverna har aktiviteter utanför och genom att släppa in utomstående organisationer på institutionerna. Han menar att Outstanding gett möjlighet att pröva tidigare oprövade idéer genom att de resurstillskott man fått var öronmärkta för denna typ av utvecklingsarbete.

På frågan om nya metoder som kommit fram genom samverkan, vilket uttrycks som en ambition i målsättningarna, var svaren något otydligare. Ofta refereras till den egna experimentverkstaden eller någon annan experimentverkstad, samt att denna inspirerats av eller förnyat ett sätt att tänka och arbeta. Det nya bygger vidare på redan påbörjat arbete – ”inte så att man trollat något nytt som inte har funnits” (UP-representant).

Vad är projektets styrkor och svagheter, möjligheter och hinder?

Heterogeniteten i projektet tas upp både som en styrka och svaghet. Samarbetsklimatet inom UP och organisationen av projektet med en stark koordinator och välfungerande ekonomiuppföljningssystem lyfts fram som en styrka. Att en frivilligorganisation fungerar som projektets slutliga stödmottagare ses också som en styrka. Svagheter handlar om brist på förankring, projekttiden, genomslaget utåt samt en partners avhopp.

Styrkor	Svagheter
<p>Heterogenitet. Samarbete mellan olika organisationer som talar någorlunda samma språk. Enkelt beslutssystem i UP. Länkar mellan UP-representanter. Närvarande UP. Jämställda parter – inte självklart. Bra och prestigelöst samarbetsklimat. Människor som ger varandra input och nya idéer. Rekryteringen av en kompetent koordinator. Koordinatorns starka ställning. Ekonomiskt uppföljningssystem. Frivillig organisation som slutlig stödmottagare. SiS-ledamot – har haft mandat från SiS att agera.</p>	<p>Heterogenitet Konkurrens om modeller. Tidsaspekten. Oklart vad som händer när projekttiden är slut. Uppföljning av det utåtriktade arbetet – syntes för litet under första året. Brist på förankring i det offentliga i Göteborgs och Stockholms kommuner. Genomslaget. Risken att allt blir som vanligt igen när projektet är slut. Pannhuset avhopp från projektet. Det skapas en egen byråkrati.</p>

Även i diskussioner om projektets möjligheter tas projektets personsammansättning upp. Andra möjligheter är ESF-rådets engagemang och de ekonomiska resurserna. SiS representant pekar på frivilligorganisationernas insatser som möjliggörande. Som hinder lyfter man ungefär samma saker som också utgör projektets svagheter – att experimentverkstäderna är olika, att tiden är bristfällig. Men man tar också upp traditioner och tröghet i de offentliga välfärdssystemen och här pekas även på trögheten inom SiS. Andra hinder är det ”brus” av projekt som man konkurrerar med samt brister i den förda politiken.

Möjligheter	Hinder
<p>Trevliga och kreativa personer - ”goa” och engagerade människor som ger energi. En vilja att vara med och förändra världen. Personer som vågar ta konflikter. Pengarna. Helhetssyn. EFS-rådets stora intresse.</p> <p>Aktörer utanför den statliga organisationen som är villiga att göra insatser. (För SiS del)</p>	<p>Experimentverkstädernas olikheter. Tiden. En verksamhet var inte ett tydligt projekt och fick sluta i förtid. Traditioner och tröghet i systemen. Svårt att nå fram till kommunen. Stockholms stad vet inte vad som pågår. ”Brus” av pågående projekt och politiska förändringar som man ska konkurrera med för att kunna påverka. Det politiska systemet – brist på bostadspolitik, förändringar i arbetsmarknadspolitik. Gamla sega strukturer (inom SiS)</p>

PROJEKTLEDARNAS SYN PÅ OUTSTANDING

I detta avsnitt redogörs för och analyseras de intervjuer som genomfördes under projektets första år med projektledarna i de sex experimentverkstäderna.²³ Fyra av intervjuerna genomfördes i april 2006 och två i oktober-november. De teman är som togs upp i intervjuerna handlade om *projektets utformning, arbetsprocessen och halvtidsresultat*. Dessa teman strukturerar också denna redovisning.

Kapitlet avslutas med de reflektioner som framkom vid en uppföljande fokusgrupp-sintervju som genomfördes med tre av projektledarna i slutet av projektperioden.

Hur beskriver projektledarna målsättningen?

Samtliga projektledare beskriver det övergripande målet med Outstanding i Sverige vara att identifiera och upphäva strukturer som hindrar ungdomar från att få tillträde till arbetsmarknaden och samhället. Projektledaren för Bygg din Framtid menar att bristande samverkan mellan myndigheter är en sådan hindrande struktur. Projektledarna på Pannhusets produktionsskola och Ingången betonar behovet av kunskap om ungdomars upplevelser och erfarenheter liksom att respektera och uppmuntra ungdomars egna val. Ingen av projektledarna tar upp värdegrundsfrågor som en övergripande målsättning. För projektledarna är målsättningarna för respektive projektverkstad centrala.

En gemensam förståelse av syfte och målsättning?

Samtliga projektledare, utom projektledaren för Pannhuset menar att de olika aktörerna i projektet är överens om syfte och målsättning. Projektledaren på Bygg din Framtid betonar att det är viktigt att man har möten där samtliga aktörer träffas. Om man inte träffas, tar egenintresset lätt över.

Från Pannhusets sida uttrycktes dåliga erfarenheter av en gemensam förståelse av syftet. Ett ursprungligt syfte med Produktionsskolan var att den skulle finnas som ett erbjudande till ungdomarna. Frivilligheten var ett viktigt moment i idén. De första ungdomarna kom också frivilligt. Marknadsföringen gick till så att man skickade ut brev till de ungdomar som kunde vara berörda, som sedan fick söka själva. Frivilligheten menade man var viktig eftersom ungdomarna lätt fastnar i bilden av sig själva som misslyckade och föremål för åtgärder. Detta syfte gick om intet när Vingagymnasiet, som var Pannhusets samarbetspartner, gjorde Pannhuset till en del av "Skyddsnetet", ett obligatoriskt skyddsprogram för de som inte fått godkänt i skolans kärnämnen. Pannhuset fick istället ta emot elever som var tvingade att gå där och inte var intresserade av den estetiska inriktning som skolan erbjöd. Samarbetet med utbildningsförvaltningen fungerade även dåligt vad gällde integration mellan praktik och teori. Jämte "frivillighet" var en bärande idé i Pannhusets ideologi att kärnämnen ska

²³ Dessa intervjuer genomfördes, skrevs ut och presenterades av teol dr Elisabeth Christiansson som arbetade som utvärderare för Outstanding under perioden 1 mars 2006 till 31 augusti 2006.

integreras i daglig praktisk och skapande verksamhet. Detta fungerade inte i samarbetet med gymnasieskolan på det sätt som man önskade från Pannhusets sida.

Samtliga projektledare menar att organisationen i Outstanding på såväl nationell som lokal nivå är lätt att förstå. Men man är också överens om att ungdomarna inte har någon bild av eller djupare förståelse av projektet.

Projektledaren på Björkbacken menar att organisationen försvåras av att man inom de olika delprojekten har så olika målgrupper. Det går åt mycket tid på projektmötena till diskussioner, eftersom man inte alltid förstår varandras olika förutsättningar.

Samtliga projektledare betonar att målgruppen utåt sett kan se homogen ut, men att det rör sig om individer med olika förutsättningar och olika problem, vilket även kan gälla inom samma experimentverkstad. Hos Bygg din Framtid är till exempel heterogeniteten tydlig. Ålder, försörjning och boendetid skiljer sig åt. Man uppger att 2/3 är män och 1/3 är kvinnor. Projektledaren för Ingången betonar att ungdomarna har väldigt olika typer av problem.

Förankring internt och externt

Samtliga projektledare, utom Pannhusets, gör tolkningen att de olika aktörerna i experimentverkstaden tar sitt ansvar, men att projektledaren är den drivande. Inom de statliga institutionerna är det svårt för den ordinarie personalen att ta ansvar för Outstanding specifikt, man hinner inte med. På Futurum är projektledaren drivande, men arbetet har effekter som drar in övrig personal, till exempel har arbetet med diskrimineringsgrunder inom Outstanding resulterat i ett skolövergripande arbete.

I delprojekten har externa aktörer involverats på olika sätt. På Bygg din Framtid har projektledaren tagit kontakt med Stiftelsen Hotellhem och berättat om projektet. På Hammargården (Rebecka) har frivilliga engagerats genom annonsering i lokalpressen, på anslags-tavlor och i församlingar. Näringslivscoachning har bedrivits av projektledaren för att få praktikplatser. När det gäller Pannhuset var Utbildningsförvaltningen med från början. På Ingången är samarbetet med Socialtjänsten sedan länge etablerat. På Björkbacken fanns när det gäller frivilligarbete ett tidigare projekt som upparbetats av SiS. Projektledaren på Hammargården (Rebecka) betonar dock att frivilliga, företagare och andra intressenter inte i första hand är engagerade i Outstanding, utan i ungdomarna.

Ungdomarnas inflytande och medverkan

I intervjuerna med projektledarna under 2006 togs frågan om ungdomarnas inflytande och medverkan i projektet upp. Intervjuerna återspeglar problematiken med att beskriva och tolka ungdomarnas medverkan i projektet. Projektets verksamheter drivs för ungdomar och på det sättet så deltar de i Outstanding. Men ingen av projektledarna pekade på ett aktivt inflytande eller delaktighet i det projektgemensamma som utgör Outstanding. Projektledaren på Bygg din Framtid menar, trots svårigheterna, att det viktigaste målet är att involvera ungdomarna eftersom ungdomars eget deltagande är helt centralt i Outstanding. Man har arbetat aktivt med frågan och inbjudit ungdomar till möten och diskussioner. Informationscentret är också en knutpunkt. Med tiden har man frångått att kalla till stormöten, istället har man ”handplockat” dem som verkar intresserade. Tanken är att det ska finnas boendeföreningar på bostadshotellen. Det fanns en i Skarpnäck som tagit ”time out” men man försöker arbeta med lokala korridoröföreningar.

På Hammargården (Rebecka) anser projektledaren att ungdomarna inte är involverade i projektet som sådant. De vill påverka sina liv, men det är svårt att motivera dem till att bli aktiva i Outstanding. När en tävling utlystes om vad projektet skulle heta inkom det inga svar.

Projektledaren menar att ungdomarna har fullt upp med sig själva och att det är orimligt att de också ska delta aktivt i projektet. Hon ser ingen vits med att de är med och ordnar utställningar etc. om Outstanding. Institutionssituationen måste också tas i beaktande, det faktum att ungdomarna inte är där frivilligt.

På Pannhuset är inte heller ungdomarna direkt delaktiga i Outstanding. Det viktigaste, menar projektledaren, är att de hittar en självkänsla och motivation. Det är svårt att kräva att de ska fungera drivande i projektet. Däremot ser hon gärna att man vid gemensamma aktiviteter inom Outstanding, träffas ungdomar och vuxna tillsammans.

Projektledaren på Björkbacken understryker att målsättningen är att stärka ungdomarna att bli mer medvetna. Detta arbete bedrivs genom arbete med att få dem att se konsekvenser, att det är viktigt med planering, mål- och motivationsarbete etc. Detta arbete bedrivs *inom ramen* för placeringen. Det är inte möjligt eller rimligt menar projektledaren att de placerade ska vara delaktiga i att utveckla Outstanding. Det hade kanske kunnat gå med äldre ungdomar som bestämmer över sitt eget liv. Ungdomarna på institutionen är hela tiden beroende av vuxna och de är inte där frivilligt. Det skulle vara lite att lura dem, menar hon, att försöka få dem att bidra till projektet. Ungdomarna är omhändertagna och det viktigaste är att få dem att förstå att de ändå är lyssnade på. På Futurum finns Ambassadörsgruppen för Outstanding. Men ungdomarna sitter inte med på möten och deltar inte i beslut. På Ingången arbetar man direkt med ungdomarna. De kan, menar projektledaren, naturligtvis påverka eftersom vi inte tvingar dem att göra något. Men de är inte direkt delaktiga i Outstanding.

Resultat i halvtid – när projektet målgruppen och har det utvecklats nya metoder?

Samtliga projektledare är överens om att, på ett sätt, när projektet den avsedda målgruppen; ungdomar utanför nås. Samtidigt menar projektledaren på Ingången att Outstandings egentliga målgrupp är de som upprätthåller de hindrande strukturerna och de är svåra att nå. Det är inte heller säkert att det finns intresse och vilja att förändra dem. Det finns således något skilda tolkningar av målgruppen/er men de flesta intervjupersoner kopplar målgruppen till de ungdomar projektet riktar sig emot.

Projektledaren på Bygg din Framtid menar att man inte nått målgruppen ungdomar på det sätt som man velat från början med tanke på ungdomarnas egen medverkan. Projektledaren hade gärna sett att ungdomarna hade varit mer delaktiga. Projektledaren på Björkbacken menar att hjälpen når fram till målgruppen. Arbetet med underlättad utslussning sker på institutionen. Medvetenheten har också ökat hos personalen. Ett viktigt samhällsorienterat och jagstärkande arbete bedrivs. Projektet har bidragit till en ökad medvetenhet hos personalen. Ingen av projektledarna menar att målgruppen generellt har förändrats under den tid projektet pågått. Däremot förändras ungdomarna kontinuerligt, en och samma individ har också olika förutsättningar över tid och nya individer innebär nya förutsättningar.

När det gäller utveckling av nya metoder till gagn för målgruppen menar samtliga projektledare att man utvecklat eller håller på att utveckla sådana. Projektledaren för Bygg din Framtid lyfter fram att man i de lokala projekten håller på att hitta former som inte hade funnits om inte projektet hade funnits.

Projektledarnas reflektioner i projektets slutfas

I slutet av november 2007 genomfördes en fokusgruppsintervju med projektledarna. Delta-gande var projektledarna vid Rebecka, Björkbacken och Futurum. De teman som diskuterades vid intervjun var målsättningarna för projektet – var dessa genomförbara?

Ansvarsfördelningen – har den varit tydlig? Vidare, förankring i organisationen, samverkan mellan experimentverkstäder samt UP och projektledare, har detta fungerat? Andra teman var spridning och påverkan, förankring hos externa intressenter samt resultat, empowerment och om verksamheterna är nyskapande verksamheter.

En intervju genomfördes också med den nya projektledaren som tillsattes på Ingången från och med halvåret 2007 då den tidigare projektledaren och tillika UP-ledamoten gick över till en ny tjänst och därför lämnade över projektledarrollen.²⁴ Den nya projektledarens svar infogas i redogörelsen nedan.

Projektledarna har tydligt sett Outstanding som en process där mycket hänt under projektets allra sista månader. Först under slutfasen av projektet, i arbetet med slut(”start”)konferensen blev målen tydliga när det gäller spridning och påverkan. Under projektets gång har man rört sig kring frågorna om strukturella hinder och i experimentverkstäderna möter man dem konkret. Under slutfasen konkretiserades detta till förslag. Den nya projektledaren för Ingången hade inte riktigt projektets historik klart för sig men anser att de möten med de olika verkstäderna och de diskussioner som förts i slutfasen tydliggjort vad som ska spridas.

När det gäller relationer mellan UP och projektledare, vilket i deltidsvärderingen beskrevs som problematiskt så anser projektledarna att de under det sista året, sedan UP- och projektledarmötena slogs ihop, fått ett större gehör för sina åsikter och blivit mer jämbördiga med UP-ledamötena. I början var det till och med otydligt för vissa projektledare vad ett UP var. Genom gemensamma möten så fick UP-ledamötena en bättre inblick i experimentverkstädernas förutsättningar och arbete och man fick mer gemensamma mål.

Projektledarna riktar en viss kritik mot genomförandeplanen. Projektledarna för SiS-institutionerna menar att målen för SiS var mycket otydliga. Man menar att det hade varit bättre om genomförandeplanen bearbetats tydligare inledningsvis, det hade sparat kraft och undvikit viss frustration hos projektledarna. Längre fram i intervjun återkommer diskussionen om projektets oklarhet. Fokus har flyttats, till exempel från samverkan till att värdegrunderna fick en större betydelse och samverkan tonades ner.

På frågan om ansvarsfördelningen varit tydlig mellan UP och projektledare så svarar man både ja och nej. Det har varit delvis tydligt och projektledarna har uppfattat denna som att UP arbetar på strukturell nivå och projektledarna på verksamhetsnivå. Detta har inte gällt på Ingången där man haft samma UP-ledamot som projektledare under projektets gång. I slutfasen blev projektledarna dock indragna i det strukturella arbetet vilket skapade en viss frustration.

När det gäller förankringen i den egna organisationen är projektledarna för SiS inte så positiva. De anser att projektet inte riktigt ”fått plats” i verksamheten. Speciellt på Björkbacken har man varit upptagna med en omfattande omorganisering och projektet har blivit pålagt ovanpå. Projektledaren menar att man utifrån dessa förutsättningar borde sagt nej till att medverka. Projektledaren på Rebecka kan se att vissa delar blivit förankrade och andra inte. En annan reflektion är om organisationer inom den offentliga sektorn kanske inte (ännu) klarar att hållbara denna typ av projekt. Det blir stora förväntningarna på projektledarna som inte motsvaras av att man får befogenheter som ledare. Däremot kan man se det positivt i att projektet skapat diskussioner och debatter på verksamheterna. Projektledaren för Futurum delar inte dessa erfarenheter. Inom Sociala Missionen finns en tydligare förankring och UP-representanten och projektledaren har nära kontakter. På Ingången har projektet blivit tydligare med tiden. Från att det upplevdes som något ”flummigt” inledningsvis är projektet tydligt för såväl medarbetare som ungdomar i slutfasen.

²⁴ Personen kvarstår som UP-ledamot.

Samverkan mellan experimentverkstäderna har inte utvecklats. Vissa idéer och förslag fanns i ett tidigt skede i projektet men dessa rann av olika anledningar ”ut i sanden”. Det har inte funnits någon tid till att utveckla detta och det har inte varit prioriterat. Frågan som kommer upp under intervjun är också vad samverkan egentligen är. Att träffas, utbyta erfarenheter, inspirera och knyta kontakter, kan också ses som samverkan.

När det gäller ungdomarnas medverkan och empowerment så anser projektledarna att de varit med så mycket som det varit möjligt utifrån de förutsättningar som finns på de olika verksamheterna och den medverkan som varit är ”god nog”. Man menar att empowermenttänkandet finns med i verksamheterna – på institutionerna i behandlingsplanerna och i förhållningssättet till ungdomarna. En projektledare lyfte också att det kanske inte alltid är önskvärt att ungdomarna är med och bestämmer, de vet inte alltid sitt eget bästa.

Nyskapande verksamheter

Projektledarna lyfte fram konferensen som lyckad, att man gav vidare stafettpinnar till politiker och SiS generaldirektör. Man tar också upp konstellationen av deltagande organisationer, att man försökt att bryta ”stuprören”. Vidare att ”helheten är spännande”. Från SiS institutioner lyfter man fram att det funnits resurser avsatta för att arbeta med metodutveckling vilket har visat att det går att förändra och utveckla verksamheten. Utbytet av individer – både personal och ungdomar tas upp som nyskapande. På Ingången är den skolverksamhet man startat ett konkret exempel på ett resultat av projektet där möjligheterna gavs genom deltagandet i Outstanding.

Vad är projektets styrkor och svagheter

Projektledarna lyfter fram koordinatören som en styrka. Man tar också upp personerna i projektet och den kunskap och erfarenhet som de besitter. Däremot ses inte samverkan som någon styrka för projektet. Projektledarna tar upp fler svagheter än UP-ledamöterna. Några är desamma såsom att vissa aktörer saknas, heterogeniteten i målgruppen, brist på förankring och tid. Tid tas dock också upp som en styrka. De tar vidare upp oklarheter i projektets organisation initialt samt att medfinansieringen varit tung.

Styrkor	Svagheter
Koordinatorns kapacitet	Ekonomi – orimlig medfinansiering.
Visioner	Ambitionen att ungdomar ska engagera sig i projektet
Nytänkande	Differentierad målgrupp
Helhetsperspektiv	Tidspressen
Tid	Otydlig genomförandeplan
Kunniga och engagerade personer	Aktörer som saknas, till exempel företrädare för den kommunala förvaltningen.
Handlingskraft	Kommunikationsbrist och brist på förankring.
Flexibla och förändringsbenägna organisationer.	Inledningsvis otydliga roller och begrepp.
Den samlade erfarenheten och kunskapen.	Vissa saker borde klargjorts från början

Projektledarna lyfter fram faktorer inom partnerskapet som möjliggörande för de enskilda projekten. Dessa handlar om att det partnerskapet haft en hög ambitionsnivå. Att man fått extra tid till att fokusera vissa delar. Samverkan och nätverksbyggande lyfts fram som en möjlighet. Vidare att medarbetarna varit positiva och att man givits möjlighet att tänka flexibelt. Att medverkan i projektet också satt en viss press på verksamheten att formulera och visa vad man gör ses också som en möjlighet. De hinder som man ser handlar dels om organisationen av partnerskapet och ansvaret som lagts på projektledarna. Att det vardagliga arbetet inneburit ett tidsmässigt hinder för projektarbetet. Att ambitionsnivån inte alltid varit realistisk, det vill säga att vissa projektplaner haft karaktären av ”skrivbordsprodukter”. Yttre hinder har varit EU:s byråkratiska system när det gäller avrapportering av projekt, samt för skolans del att förutsättningarna ändrats.

Möjligheter	Hinder
Hög ambitionsnivå. Samverkan och nätverksbyggande. Extra tid. Ej ordinarie personal (Rebecka). Personalens positiva attityd. Flexibilitet – det går att tänka om. Tvånget att formulera vad man gör i verksamheten – vad som är bra.	Omfattande organisation. Stort ansvar på projektledarna. Olika organisationskulturer och förutsättningar. Ekonomisk osäkerhet. Beroende av externa intressenter. ”Tiden och vardagen”, d.v.s. tidsmässiga begränsningar för medarbetarna. EU-byråkrati – krånglig avrapportering. Projektplaner = skrivbordsprodukter Skolpeng har ändrats under projektets gång

FOKUSGRUPPER MED MEDARBETARE I EXPERIMENTVERKSTÄDERNA

Under hösten 2006 (samt en under våren 2007) genomfördes fokusgruppsintervjuer med medarbetare vid de olika experimentverkstäderna. Det var något olika antal deltagare vid grupperna – från tre till sju personer. Frågorna som togs upp handlade om vad medarbetarna kände till om projektet som helhet, vilka fördelar och nackdelar man såg med medverkan, hur man såg på den egna verksamheten i relation till Outstanding, vilka de största strukturella hindren är för den egna målgruppen samt hur man såg på samverkan inom Outstanding. I detta kapitel presenteras en sammanställning av svaren utifrån de teman som diskuterades.

Finns det fördelar med att delta i ett Equal-projekt?

Överlag var medarbetarna positiva till deltagandet i Outstanding. För medarbetarna ligger fokus på vad det betyder för den egna verksamheten och man reflekterade inte så mycket över helheten. Flera lyfte dock fram det positiva i att vara del av något större som finns på olika platser, även internationellt, genom den transnationella nivån i projektet. Det ger möjligheter att sprida den egna verksamhetens idéer och arbeta mer visionärt.

Man var positiv till de kontakter man haft med andra verksamheter, vilket skett genom deltagande i kurser och i det internationella utbytet samt genom studiebesök vid andra verkstäder. Dessa möten med andra som arbetar med liknande målgrupper lyfts fram som viktiga. Studiebesöken anses vara informativa. På Ingången lyftes det internationella utbytet fram som mer givande är det inom Outstanding; att möta människor i andra länder i gemensamma problem.

I samtliga intervjuer lyftes de extra ekonomiska resurser som deltagandet i Outstanding ger som positivt, kanske den mest positiva aspekten. Samtidigt påpekades att det egentligen inte rör sig om några stora pengar, speciellt inte i relation till det merarbete som det samtidigt innebär. De extra ekonomiska resurserna har dock gett möjligheter att utveckla verksamheter som man redan tidigare påbörjat att utveckla men som man inte haft tillräckliga personella resurser till. För Björkbacken innebar detta till exempel att knyta kontakter med utomstående aktörer. För Rebecka att få ”extra draghjälp” till eftervård och utslussningsverksamhet. För Futurum att kunna utveckla den arbetsplatsförlagda utbildningen. På Nybyhovs ungdomsbostäder har man haft möjlighet att engagera Trygghetspatrullen och öppna ett infocenter. Man påpekar att det är svårt att i den ordinarie verksamheten få tid för utvecklings- och förändringsarbete och att förankra detta i organisationen.

En annan positiv aspekt var att den fokus som sätts på en verksamhet innebär att man också måste visa upp mer vad man gör, att man går framåt i verksamheten. Verksamheterna måste ”slipas” och resultaten mätas. Man är tvungen att formulera sig tydligare, utveckla idéer, och det ger upphov till mer av reflektion och samtal medarbetarna emellan.

Positivt var också att man tvingats fokusera mer på värdegrunder, att till exempel konkretisera vad mångfald innebär. En positiv aspekt var att verksamheten kan få en positiv återkoppling genom det intresse som koordinatoren i projektet ger verksamheten.

På Rebecka lyfte man fram det positiva med att en person kommer in som har distans till det vardagliga arbetet, vilket kan vara svårt att ha för enskilda behandlingsassistenter.

Finns det nackdelar med att delta i ett Equal-projekt?

Nackdelarna som togs upp var färre än fördelarna. En nackdel var den extratid som måste läggas ner på att uppfylla EU:s byråkratiska krav. Projektarbetet tar också viss extra tid för medarbetarna. De utbildningar som erbjudits var en positiv effekt, däremot tog man upp som negativt att dessa ”staplats” på varandra under en kort tid. Medarbetarna tyckte att projektet var ”luddigt” inledningsvis men att målen utkristalliserat sig under projektets gång.

På Nybyhov uttryckte personalen från Stiftelsen Hotellhem att det som Bygg din Framtid bidrar med är något som borde finnas i form av personalresurser inom SHIS:s egen organisation. Det är en nackdel att det hyresgästfokuserade arbetet drivs i projektform, det behöver ha en större kontinuitet. Att man inom SHIS måste söka projektmedel på grund av sociala merkostnader, istället för att detta finansieras genom skattemedel ses som negativt. Medarbetarna från SHIS tar också upp som ett problem att BdF inte alltid återger till SHIS vad de får höra av/om hyresgästerna.²⁵

Projektledning och förankring i organisationen

I samtliga intervjuer uttrycktes en positiv inställning till projektledaren och hennes/hans arbete. Genomgripande är också att projektledaren till stor del ”äger” projektet på respektive experimentverkstad. ”Det är NN som är projektet”. Det är projektledaren som ”bryter ny mark”.

En genomgående uppfattning var att det dagliga arbetet i verksamheten fyller tiden mer än nog – man har ”fullt upp med det dagliga”, vilket innebär att man inte har utrymme i sin vardag att engagera sig i Outstanding. Däremot upplever man att möjligheterna finns om man skulle vilja.

På Björkbacken har man haft mycket utbyte av projektledarens engagemang i Outstanding; att hon deltagit i det internationella utbytet och drivit kunskapskortet. På Rebecka uttrycktes en viss farhåga om vad som händer efter projektets slut, hur man ska organisera det arbetet som projektledaren gör. Projektledaren beskrivs om en klippa som ”fixar och donar”. Man ser det som svårt att upprätthålla detta efter projektets slut.

SHIS personal på Nybyhov gav uttryck för att Outstanding inte står för något specifikt utan representerar en möjlighet till extra medel för sociala merkostnader som man inte har någon egen finansiering för samt fler vuxna på boendet. SHIS personal var kritiska till bristen på kontinuitet i Infocentret. Man ifrågasatte BdF:s lojalitet och menade att man inte alltid förmedlade information till SHIS.

På Futurum uttrycker man en önskan om att verksamheten ska få fortsätta men uttrycker samtidigt en oro för hur man ska klara att skapa en ekonomisk hållbarhet. Pengar tas bort men det är bra verksamhet som är kostnadskrävande. Hur kan vi se till att det fortsätter? Det tänkandet anser man inte finns i projektet. ”Tanken är att det ska leva vidare men vi måste inse verkligheten”.

²⁵ UP ledamoten för BdF kommenterar detta uttalande med att det finns olika uppfattningar om vad BdF ska föra vidare till SHIS av det som kommer fram i kontakterna med hyresgästerna och att vd för SHIS är införstådd med att BdF ibland har rollen som ”hyresgästernas advokat gentemot stiftelsen” på Nybyhov. Det tycks således finnas olika åsikter om detta mellan ledning och medarbetare inom SHIS.

Det fanns också medarbetare som vände sig emot denna fråga och undrade varför det egentligen är viktigt att projektet är förankrat i den egna verksamheten. ”Projektledaren vet vad målet ska vara och så arbetar man mot dessa mål, det är det viktiga, det övriga är periferi”.

Samverkan

Inga verksamheter matchar varandra på ett enkelt sätt – förutom SiS- institutionerna. För Ingångens del finns det ingen verksamhet som matchar inom Outstanding, men man får ta del av den breda erfarenheten som finns sammantaget hos Outstandingverksamheter. Om man får igång delar som utbildning och boende inom Ingången så ser man en tydligare koppling till Futurum och En svensk Foyer.

Futurum anser sig bidra till de andra verkstäderna genom att visa hur man jobbar. ”Jag tycker vi bidrar mer än vi får resurser hit.” För Björkbackens del är samverkansfrågan bredare än inom Outstanding. Det handlar om målsättningen att ”öppna” institutionen. Att man behöver en person som arbetar med det. Det ses som positivt att man har möjlighet att få ”komma ut och se världen”, utanför perspektivet av den egna verksamheten. I någon intervju tar man upp att det kan finnas samverkan på ledningsnivå men som inte sedan når ner till verksamheterna.

På Futurum menade man att det geografiska avståndet innebär att det kan vara svårt att träffas. På En svensk Foyer på Nybyhov sågs samverkan som svårt och att det tar lång tid.

Nyskapande

En fråga var om man inom Outstanding utvecklat nyskapande verksamheter. Detta tolkas på litet olika sätt. Genomgående är dock att man ser Outstanding som en möjlighet att utveckla ett redan påbörjat arbete, att så att säga ”förädla” det man arbetar med. På Ingången menar man att man fått resurser till att arbeta med lösningar på behov som man sett, att man har kunnat förverkliga drömmar som man haft. Att starta skolverksamhet skulle man inte ha kunnat utan Outstanding. På Björkbacken lyfter man fram Kunskapskortet som nyskapande. Detta arbete var påbörjat före Outstanding men har kunnat utvecklas inom projektet. Björkbacken lyfter också fram dansen och samverkan med externa aktörer – frivilliga samhällsarbetare som nyskapande. Futurum menar att helheten är nyskapande även om varje del i sig inte är ny; att man på skolan har det lilla formatet, mycket tid med eleverna, praktik, handledning av praktikansvariga på arbetsplatserna och lärare, tillgång till kurator.

Strukturella hinder

Ingången kommer i kontakt med 25-30 olika nationaliteter i sin verksamhet. Medarbetarna på Ingången tar upp den stigmatiserade synen som finns på bostadsområdet Angered. ”Den medelklasssvenska synen på områden som Angered, finns till exempel i bostadsbolagens styrelser”. Detta, menar man, präglar såväl bostads- som arbetsmarknad samt rättsväsendet i hur man bemöter ungdomar från Angered och det gäller även myndigheters och gräsrotsbyråkraters bemötande av ungdomar från ”stigmatiserade” områden. Det, menar man, handlar både om ett klassamhälle och om rasism. På En svensk Foyer på Nybyhov tar man upp brister i språket och svaga sociala nätverk. Ett annat hinder som lyfts fram är förändringar på arbetsmarknaden mot krav på högre utbildning, vilket innebär problem för ungdomar som saknar utbildning.

Uppföljning av medarbetarintervjuer

I oktober 2007 skickades ett antal uppföljande frågor ut via e-brev till de medarbetare som deltagit i fokusgrupper. En påminnelse skickades också ut. Frågorna handlade om kontakter med andra experimentverkstäder, resultat av Outstanding i den egna verkstaden samt om/hur verksamheter planeras att fortsätta. Sammanlagt tre svar kom in, två från Futurum och en från Rebecka. Svaren beskriver dels aktiviteter som deltagarna varit med i, det handlar om kurser och arbete med diskrimineringsgrunder samt vissa resor då man också mött personal och projektledare vid andra verkstäder. Vid Futurum lyfts APU:n fram som ett positivt resultat och att en stor del – 65 % – av eleverna blir erbjudna någon typ av anställning på arbetsplatsen där man gjort sin APU. Vidare beskrivs en ökad medvetenhet genom utvärderingar, samtal och utbildningar. Professionaliteten har ökat genom utvärderingar och handledning. De ekonomiska resurserna som tillkommit har bidragit till mer tid för arbetet med APU:n. Ambitionen finns att fortsätta arbetet efter projektets slut och Futurum söker extra ekonomiska medel för detta.

Vid Rebecka lyfts en planerad användning av kunskapskortet och arbetet med praktikplatser, studiebesök samt besök av volontärer som resultat av Outstanding. Man har också ambitionen att ha kvar projektledaren under ytterligare ett år och anger att andra i personalen också tagit på sig vissa arbetsuppgifter för att driva arbetet vidare.

UNGDOMARNAS DELAKTIGHET

I Outstanding's genomförandeplan är ungdomars medverkan i projektet centralt. Ungdomarna beskrivs som "primärintressenter" för projektet. "Vi vill göra allvar av empowermenttanken och fråga dem som är 'primärintressenter' nämligen ungdomarna själva. De är experter på sin egen situation, eller i varje fall på hur de upplever den. Detta är en av grundtankarna i Outstanding, nämligen om ungdomarnas egen röst och inflytande" (Outsider Genomförandeplan, s. 11). Det görs en stark koppling mellan "empowerment" och att ungdomarna aktivt medverkar i projektet. En del i detta är att projektet ska bidra till att ungdomarna får kunskap och verktyg för att vara delaktiga i planeringen kring sitt eget liv och även successivt kunna fatta beslut kring sin egen framtid (Ibid., s 18).

Diskussionen om ungdomars delaktighet har således skett på olika nivåer, dels att vara direkt involverade i utvecklingen av det gemensamma projektet Outstanding, dels att vara delaktiga i de olika experimentverkstäder som tillsammans utgör projektet.

En tidig erfarenhet som gjordes i projektet var svårigheten att få ungdomar direkt delaktiga i projektet som helhet. Detta har tagits upp av såväl UP-representanter, projektledare som medarbetare i delprojekten. I en tidig uppföljning av projektet gjordes bedömningen att det förelåg en stor risk att ungdomarna hamnar utanför projektet. Det fanns dock fortfarande en ambition att involvera ungdomarna mer direkt och att namnbytet på projektet skulle underlätta detta arbete.

Efter ett halvår har vi ännu inte lyckats i att involvera ungdomarna på ett tillfredställande sätt, detta behöver uppmärksammas och förändras. En möjlighet som kan innebära en vändpunkt är utvecklingspartnerskapets förestående namnbyte. Under årets sista månad beslutades att vi ska byta namn. Anledningen är att målgruppen inte är bekväma med namnet Outsider och flera projektledare känner olust att använda det i kontakten med målgruppen. För att hitta ett namn som målgruppen kan acceptera och känna igen sig i utlystes en namntävling bland samtliga experimentverkstäder, denna är ännu inte avslutad men kan kanske innebära en vändning och skapa delaktighet.

Under projektets gång har ungdomarnas medverkan varit ett tema för diskussioner på UP-möten och projektledarmöten. Olika hinder har lyfts fram för ungdomarnas direkta medverkan i projektet. Sådana hinder är bland annat att ungdomarna i de olika experimentverkstäderna är i olika åldrar. Ungdomar i yngre tonåren och de i äldre tonåren eller unga vuxna i 20-års-ålder har olika problematik, förutsättningar och intressen. På SiS institutioner Björkbacken och Rebecka (f d Hammargården) är ungdomarna inte frivilligt utan av tvång och inlåsta, vilket utgör ett hinder för medverkan i vissa aktiviteter. Vid de flesta av experimentverkstäderna är det ett kontinuerligt flöde av ungdomar in i och ut ur verksamheten, vilket innebär att de som fanns i verksamheten i början av projektet är inte längre kvar, utan nya ungdomar har tillkommit. Det innebär att det varit svårt med kontinuiteten.

I uppföljningen av projektet för 2005 konstaterar koordinatören att:

Samtliga projektledare, utom projektledaren på *Bygg din Framtid*, ser inte ungdomarnas direkta delaktighet i Projektet Outstanding som en realistisk eller ens önskvärd målsättning. Det viktiga är att deras situation förändras och att de får hjälp att ta kontrollen över sina liv. Detta kan ske inom ramen för delaktighet i Outstandingrelaterad verksamhet, men kräver inte ett personligt engagemang i Outstanding (Uppföljning mot tidsplan, 2005, januari 2006).

Fokusgrupper med ungdomar

I utvärderingen har fokusgrupper med ungdomar vid de olika experimentverkstäderna genomförts. Ett antal teman med underfrågor har tagits upp vid dessa intervjutillfällen. Ungdomarnas kännedom om Outstanding togs upp och vad man i sådana fall känner till om projektet. Diskussioner fördes kring Outstandingrelaterade aktiviteter på respektive experimentverkstad. Vidare fördes samtal kring kärnprinciperna och avslutningsvis ställdes frågor om vilka hinder för ett framtida arbete, en bostad eller en utbildning som ungdomarna såg.

Intervjuerna har fått litet olika utformning, vilket återspeglar hindren för ungdomarnas medverkan som nämns ovan. Det har varit olika antal intervjupersoner, vid vissa intervjuer har personer kommit och gått. Grundtanken för intervjuerna var att personalen inte skulle medverka men dessa har behövts som stöd (för intervjuaren) vid vissa intervjuer. Vissa intervjuer har därför präglats av ett stort mått av improvisation. Intervjun på Nybyhovs ungdomsbostäder präglades av språkförbistringar. Den genomfördes på svenska, engelska och med viss tolkning. Intervjun på Ingången blev bara delvis genomförd då de flesta som skulle ha medverkat hade sjukanmält sig denna dag. Denna intervju blev därför mer av en personalintervju än ungdomsintervju. Vid Skarpnäcks ungdomsbostäder kom endast en person vid den avtalade tiden, denna intervju blev således en personintervju och inte en gruppintervju. Sammantaget innebär detta att redovisningen nedan för vad som framkommit i ”fokusgrupper” med ungdomarna inte bygger på något representativt urval av ungdomar. Det tecknar istället en bild av ett antal ungdomars uppfattning om Outstanding. Beskrivningen är oidentifierad på ett sådant sätt att det inte ska gå att identifiera vem som svarat på frågorna, utan de är sammanställda för de olika experimentverkstäderna.

Kännedom om Outstanding

De intervjuade ungdomarna har över lag dålig eller mycket vag kännedom och uppfattning om Outstanding. På Björkbacken kände ungdomarna till det ”lite, lite”, men hänvisade till att det var ungdomar som varit där före dem som deltagit i aktiviteter relaterade till Outstanding. På Björkbacken hade man också sett tidskriften. De intervjuade på Nybyhov hade aldrig hört talas om Outstanding eller Foyer och det var tveksamt om de kände till organisationen Bygg din Framtid. Däremot kände de väl till projektledaren. Intervjupersonen på Skarpnäck kände till det som UP-representanten för BdF tagit upp vilket främst handlade om En svensk Foyer. Undantaget är Futurum där de intervjuade ungdomarna var ”skolambassadörer” för Outstanding och därför kände till projektet. Det framkom emellertid under intervjun att ungdomarna på Futurum kopplade projektet ganska mycket till sin egen skola och var snarare företrädare för Futurums skolmodell än för Outstanding som helhet. Ungdomarna på Futurum hade dock viss kännedom om övriga verksamheter i Outstanding.

Det såg något olika ut i de olika experimentverkstäderna huruvida ungdomarna kände till vilka verksamheter eller aktiviteter som varit relaterade till Outstanding. På Ingången kommenterade personalen är det inte är meningen att de ska känna till uttrycket ”Plattformen”. Det viktiga är att de känner till de delar i denna som de själva har behov av, det vill

säga individuella behov av kontakter med till exempel myndighetspersoner och läkare och att det finns en skola på Ingången.

De intervjuade ungdomarna har inte haft några kontakter med andra ungdomar inom Outstanding. Från Ingången har fyra ungdomar deltagit i internationella möten, men ingen av dessa ungdomar var närvarande vid intervjutillfället. Ungdomarna vid Futurum hade deltagit i transnationella verksamheter och hade därför träffat ungdomar från andra länder. Efter dessa besök och möten hade de haft sporadisk kontakt med några personer men dessa kontakter hade upphört med tiden. Ungdomarna på Futurum kopplade inte projektet lika tydligt till projektledaren som i de övriga verkstäderna. De menar att det är projektledare som håller i det och som ”liksom tar upp allting”, men att det även finns andra som har ansvar för projektet. De nämner speciellt rektorn.

På Björkbacken kände man till projektledaren och att hon är projektledare för Outstanding. De visste också att personalen varit på någon ”sån här jämställdhetsgrejs” som de trodde hade koppling till Outstanding.

På Skarpnäcks ungdomsbostäder känner man till ordföranden i BdF (UP-representanten) och En svensk Foyer, men inte vad Outstanding står för.

På LVU-hemmet Rebecka kände man också till viss del till projektet Outstanding. ”Vi vet det som (projektledaren) har berättat”. De hade en vag kännedom om övriga delar i projektet. Man visste *att* det bestod av flera delar men inte riktigt *vad* delarna bestod av.

På Rebecka kopplade man ganska tydligt de verksamheter som projektledaren bedriver med Outstanding. De kände till att hon inte tillhör den ordinarie personalen och att hon själv markerar detta.

Deltagande i aktiviteter relaterade till Outstanding

På Nybyhov var de intervjuade personerna mycket positiva till Infohörnan och speciellt till projektledaren och den hjälp som hon kan erbjuda. Det handlade mest om praktiska saker som ansökningar, ekonomi och att tolka dokument (från olika myndigheter). Projektledaren kan informera om jobb och ansökningar, kan hjälpa med att tolka socialtjänstens beslut och förklara lagar och regler. Hon kan också hjälpa till att skriva till myndigheter. Ungdomarna lyfte fram att projektledaren skriver professionella brev som väger tyngre än om ungdomarna själva skriver. En viktig egenskap som lyftes hos projektledaren att hon visar ungdomarna respekt. Detta lyftes också fram som viktigt med personalen i Trygghetspatrullen.

De intervjuade ungdomarna såg det som viktigt att ha en mötesplats i huset och Infocenter kan fungera som en sådan mötesplats. Någon i gruppen menade att Infocenter kan bli som ”en familj”, vilket sågs som behövt då det är många singlar i huset. De uttryckte besvikelse över att öppetiden i Infocenter minskat, de ville snarare att det skulle vara mer öppet. Då det uttrycktes ett stort behov av mer gemenskap i huset så ställdes en fråga om behovet av en boförening. Intervjupersonerna menade dock att detta var svårt på grund av att det är en stor in- och utflyttning i huset.

På Skarpnäck har man renoverat själva i ett allrum och i korridorer. Intervjupersonen har varit en drivande person i detta och fått med sig några av de andra. Man har också fixat TV och dator. Man har haft en målare som gjort motivmålningar i korridorerna. Ungdomarna ansåg att det såg tråkigt ut i de gemensamma utrymmena och tog upp det med representanten för BdF på ett styrmöte för att höra om det fanns resurser till renoveringar. På Skarpnäck har man också tagit emot studiebesök, där en representant för BdF och någon/några ungdomar har deltagit och visat runt och berättat om boendet.

Flera av intervjupersonerna på Björkbacken hade arbetat med olika aktiviteter som är relaterade till Outstanding. Några av de intervjuade på Björkbacken hade jobbat med

kunskapskortet och med kunskapsprogrammet, men var osäkra på om detta var samma sak. Någon hade deltagit i dansen men visste inte att det var en del av Outstanding. Omdömet var att danskursen var bra.

Några hade deltagit i tjejgrupper men var ganska negativa till detta, speciellt när tjejgrupperna varit ledda av utomstående. De ansåg att de inte fått komma till tals i dessa grupper och att övningarna varit "larviga", men att de inte blev lyssnade på när de framförde detta. De ansåg att tjejgrupperna varit bättre när den egna personalen ledde dem.

Motiven till att delta i olika aktiviteter beskrivs som att det är skönt att komma bort från avdelningen ett tag och att det bjuds på kakor, vilket man inte får så mycket annars. (Vilket också var en anledning för dem att delta i intervjun).

Det framkom genom hela intervjun att när personer kommit utifrån för att bedriva aktiviteter så var intervjupersonernas uppfattningar om var dessa kom ifrån ganska vaga. "Dom bara kom". Frivilliga samhällsarbetare känner de inte till "Så det har kommit folk och jobbat frivilligt här, på Björkbacken? Ja, dom kommer väl en gång, sen vill dom aldrig mer sätta sin fot här". De ansåg att de personer som de träffat som kommit utifrån informerat ganska dåligt om vilka dom varit och var dom kom ifrån "Ja, alltså, jag vet inte vem människan... Hon sa ju vad hon hette, men hon sa inte var hon var ifrån och hon sa inte... Hon sa att hon jobbade med någonting... sen sa hon inget mer. Hon bara prata om sitt liv, typ." Att elever inte är speciellt intresserade av personer som kommit utifrån konstateras även av projektledaren för Rebecka (f.d. Hammargården) på ett projektledarmöte.

Intervjupersonerna var över lag positiva till att göra studiebesök, mycket av den anledningen att det innebär att de kan komma bort från avdelningen ett tag. De var också positiva till att träffa personer utifrån men tyckte att de (de besökande personerna) får så mycket information om deras problem att de redan bildat sig en uppfattning och bedömt tjejerna utifrån detta. De uttryckte att vilja att själva få berätta och inte bli bemötta utifrån en förutfattad mening "Hon är så här och så här".

På Rebecka lyfte intervjupersonerna speciellt fram onsdagsaktiviteterna som en del av Outstanding. De hade alla deltagit i olika studiebesök och var över lag väldigt positiva till dessa. Den allmänna uppfattningen i gruppen var att studiebesöken var roliga, ibland "skitkul", även dom som inte lät så roliga från början. De var lite frågande till syftet med vissa studiebesök och kände ibland att de gjorde studiebesök som egentligen var avsedda för yngre barn, vilket någon menade kändes litet "fördummande". "Som om vi går på lågstadiet du vet, det är sånt man gör då/.../. Vi är ändå vuxna, i alla fall de flesta här." Men de kommenterade samtidigt att studiebesöken var väl menade och att det alltid är kul att komma bort från Rebecka ett tag, oavsett vad man gör. I slutet av intervjun när vi pratade om tankar om framtida arbeten kom frågan om syftet med studiebesöken upp igen. Om syftet är att visa på möjliga arbetsplatser eller om det bara är för nöjes skull och åsikterna gick litet isär om vilket som var att föredra.

En annan aktivitet som intervjupersonerna tog upp var "juristen". Omdömet var att det varit bra att få den information som juristen gav. Jag ställde frågor om "tjejgrupperna" och det kortfattade omdömet som gavs var att de varit bra. Intervjupersonerna var över lag positiva till de aktiviteter som projektledare bedriver på Rebecka. "Men det har ju varit bra.... Saker som vi fått göra. Ifall vi inte hade haft henne så hade vi ju bara suttit här varje dag". Men de tillade att de inte riktigt kunde jämföra hur det varit innan eftersom ingen av dem varit på Rebecka så länge. Men någon uttryckte en undran om vad det egentligen funnits för behandling innan projektledaren började "ingen onsdagsaktivitet, ingen tjejgrupp...".

En likhet mellan ungdomarna på Rebecka och Björkbacken var en något frågande och skeptisk hållning till de volontärer som besökt respektive institution. De förstod inte riktigt

meningen med detta. På Rebecka tog ungdomarna upp att volontärerna inte kan göra så mycket eftersom dom inte kan gå ut tillsammans med ungdomarna utan att få nycklar för personalen "Så det tillför inte oss någonting". Någon menade att "Det kändes litet grand som de iakttog oss". De menade att de som kommer så sällan är svårt att kunna prata med eftersom man inte lär känna dem.

De som deltagit mest i Outstandingrelaterade verksamheter var ungdomarna på Futurum. Ungdomarna har varit med i transnationella möten i Göteborg och i Holland och träffat ungdomar från Outstandings transnationella partners. De beskrev dessa resor och möten som roliga, jobbiga och lärorika. Speciellt lärorikt var att träffa andra ungdomar i helt andra situationer och kunna jämföra sin egen situation med dessa. De har dokumenterat dessa möten och presenterat för klassen. De har gjort en dvd om skolan och de deltar kontinuerligt i möten och blir intervjuade om skolan. Trots att de flesta aktiviteter är utanför skoltid tycker de att det har varit värt detta extraarbete: "Det är någonting man inte får göra ofta. Det är inget man får chans att göra senare." Ungdomarna är positiva till de övningar som de fått göra med projektledaren, där han hämtat inspiration från möten med andra partners. Ungdomarna på Futurum var med och spelade Spelet om Outstanding i februari 2007 i Göteborg men tyckte att det var ganska svårt och förvirrande.

Ungdomarna på Futurum tycks se sig som företrädare för Outstanding men deras fokus ligger tydligt på skolan och att företräda den skolmodell som Futurum har utvecklat. De är mycket positiva till sin skola och speciellt till den utökade arbetsplatsförlagda utbildningen (APU:n). De anser att de får mycket stöd och hjälp i skolan, de har möjlighet att komma ikapp även om de halkar efter. De har lätt att be lärarna om extra hjälp. Eleverna blir sedda och det är en ganska stark kontroll. Det är svårt att vara frånvarande utan anledning. De är mycket positiva till denna kontroll. De jämför med sina kompisars skola där de tycker att lärarna inte bryr sig om man är frånvarande. Ungdomarna är också positiva till APU:n. De har stor frihet att välja vad de vill samtidigt som arbetsplatserna och handledarna är väl förberedda när de kommer. "Dom skicka feta pärmar till handledarna innan vi går ut så det står allting som vi ska kunna och vad vi ska göra." De har mycket positiva omdömen om den lärare som handhar praktikplatser.

Delaktighet och empowerment

I diskussionen om studiebesök associerade intervjupersonerna mer till studiebesök som görs på Björkbacken och som de själva är utsatta för. Denna diskussion kom mycket att handla om deras möjligheter att påverka. De ansåg att de inte hade någon möjlighet att påverka studiebesöken utan att det bara kommer personer som ska titta på deras rum och som kliver in – "vissa människor kommer in med skorna på när vi städat" – utan att presentera sig och tala om var de kommer ifrån.

På den direkta frågan om deras möjligheter att påverka var det spontana svaret nej, nej, nej. I diskussionen kom det fram att de kan ge förslag till olika aktiviteter, men att sista ordet ligger hos personalen. De beskrev sedan att aktiviteterna används som sanktioner. Det vill säga att man måste ha skött sig på olika sätt för att få åka med.

På Ingången beskriver medarbetarna att man har tre olika kanaler för att ta in förslag från ungdomarna, dels i pågående samtal i det dagliga arbetet, dels i enskilda samtal samt dels när man gör aktiviteter i storgrupp.

På Skarpnäcks ungdomsbostäder fanns en boförening när man höll på med renoveringar. Boföreningen är inte längre aktiv med intervjupersonen menade att den samlas om det är någon fråga som behöver tas upp, om det är några problem. Det kan till exempel handla om att någon av de boende stör eller inte sköter sin del av de gemensamma sysslorna.

Så länge allt fungerar bra så ser man inte behovet att träffas. De boende på Skarpnäcks ungdomsbostäder är med och bestämmer vilka nya som får flytta in, de träffar de som söker bostad. Detta gäller inte dem som är placerade där genom stadsdelsförvaltningen.

Intervjupersonerna på Rebecka ansåg inte att de hade några möjligheter att påverka. De menade att det inte var någon som frågade vad de vill göra. Det framkom att projektledaren vid något tillfälle bett dem att komma med förslag på onsdagsaktiviteter och att de då fått göra studiebesök som de föreslagit. Planeringen kring sin egen vistelse på Rebecka såg man som möjligt att påverka, till exempel om man vill plugga eller inte.

På Futurum ansåg ungdomarna att man kan påverka skolan, man har varit med och utformat reglerna i skolan. De tyckte också att de kan påverka sin APU, de ansåg att man "får nästan vad man vill" samtidigt som handledarna är väl förberedda. Man får enkelt byta om man anser att platsen inte är bra eller om personkemin inte fungerar med den ordinarie personalen.

Vilka hinder lyfter ungdomarna fram?

Hinder som lyftes fram på Nybyhov när det gällde att flytta vidare till annat boende var att ha ett utländskt namn, Stockholms svåra bostadsmarknad och höga priser. Någon nämnde också att man blir bemött med misstänksamhet och förutfattade meningar när man säger att man bor på Nybyhov.

På Björkbacken svarade intervjupersonerna att det var svårt att tänka på framtiden så länge som man befinner sig på institutionen. Ett framtida arbete var därför inget som de reflekterat över. De konkreta hinder som de såg var istället övergången mellan grundskolan och gymnasieskolan då de inte har alla ämnen i grundskolan. Även om de kände till att de kunde söka in på särskilda skäl till gymnasieskolan så såg de en svårighet i att klara av gymnasieskolan med avsaknaden av kunskaper i vissa ämnen och de låga krav som de upplevde i skolan på Björkbacken. "Det är lätt att få betyg här".

På Rebecka nämndes också det faktum att man faktiskt är inlåst som det största hindret. "Att sitta inlåst här är väl ett stort hinder". Någon beskrev det som att man tappar motivationen när man sitter inlåst: att man blir "institutionsskadad", vilket blir ett större hinder än att man har missbrukat. Någon annan tog upp att människor i omgivningen inte vet riktigt hur de ska bemöta en person som varit på behandlingshem. Men de kommenterade också att de flesta redan hade jobbat innan de kommit till Rebecka och blev irriterade över att de upplevde att jag med mina frågor förutsatte att de inte varit en del av samhället som alla andra. "Sen är det inte så att vi kommer hit och har aldrig haft ett jobb, någon av oss. Jag tror alla här inne har jobbat. Det är inte så att jag kommer hit och är helt bombad i huvudet. Det är det här som stoppar oss från att utvecklas".

Ett framtida jobb såg de framför allt som en fråga för dem själva att ta tag i efter institutionsvistelsen och inte något de skulle få hjälp med vid Rebecka.

Futurums ungdomar ser inga hinder utan anser att APU:n ger en stor möjlighet att få ett framtida jobb. APU:n i årskurs tre ses som mycket viktig. Och att man från betyg från sin APU och kan skriva in i sin cv.

SPRIDNING OCH PÅVERKAN

Den avslutande fasen av Outstanding har handlat om spridning och påverkan. Att sprida och påverka har funnits med som en ambition under hela projekttiden. Ambitionerna har bestått i att synas i media och att arbeta gentemot politiker.

En stark övertygelse har funnits i projektet – framför allt i UP - att sprida Outstanding-idén. Lite mer oklart har varit vad Outstanding-idén mer konkret står för. Några UP- möten har haft karaktären av ”brainstorming” där man lyft fram olika idéer och diskuterat vad det är som ska spridas – ”vad är det för skillnad vi ska göra”? Att projektet gör skillnad har UP:t varit ganska överens om, diskussionen har snarare handlat om *vad* skillnaden består i och hur man får genomslag på en politisk nivå. Diskussioner har därför förts dels om *vad* som ska spridas och dels på *vilka nivåer* spridningen ska ske. När det gäller vad som ska spridas har det också diskuterats om det är helheten, det vill säga projektet Outstanding som ska spridas eller resultat och metodutveckling i delarna, bestående av de olika verkstäderna.

Journalisten och även koordinatören i projektet har haft uppgiften att försöka tydliggöra vad det är som projektet vill uppnå och på vilka nivåer spridning ska ske. Inför tredje året arbetade man med workshops med en inhyrd konsult för att ta fram och konkretisera de idéer som fanns bland projektmedarbetarna. På dessa dagar medverkade både UP och projektledare.

Vid intervjuerna med UP-ledamöterna under hösten 2006 hade inte spridningsarbetet riktigt kommit igång utan man hänvisade till att detta var fokus för året 2007. UP-ledamöterna hade gjort vissa spridningsinsatser inom den egna organisationen och till samarbetspartners. Inför 2007 fanns relativt stora förväntningar på spridningsarbetet och det fanns en förväntan speciellt på journalisten i projektet att ansvara för att projektet skulle synas i massmedia.

UP-ledamöterna beskriver i intervjuerna en påbörjad spridning av den egna verksamheten. BdF arbetar till exempel på att sprida En svensk Foyer till fler stadsdelar i Stockholm. Man hade tryckt upp en folder, initierat utvärderingar och tagit emot studiebesök.

En idé som man utvecklat gemensamt i Outstanding för spridning är tankar om att ”bredda vägen”, vilket innebär att finna metoder för att hjälpa de ungdomar som befinner sig utanför utbildning, arbetsmarknad och bostadsmarknad till en plats i samhället. Det handlar om att symboliskt ”bredda vägen” så att ungdomar som ”hamnat i diket” ändå inte står utanför samhället. En annan gemensamt idé är att driva krav på en ”ungdomsmärkning” av politiska beslut inom olika politikområden.

En diskussion har handlat om forskningens roll i projektet. Det har från UP:t funnits en ganska stor förväntan på vad forskningen i projektet kan bidra med och på vilket sätt detta kan spridas. Det har funnits en viss frustration i att inte UP:t har kunnat styra forskningens inriktning och att forskningsprocesser är långsamma, vilket innebär att man inte har kunnat använda forskningsresultat för påverkansarbete under projektets gång.

Former för spridning och påverkan

Ambitionerna har som beskrivs ovan varit höga när det gäller spridning och påverkan. Det har dock inte varit helt lätt att finna former för detta och få den genomslagskraft som man har önskat genom att till exempel synas i media. I organisationernas interna tidskrifter har projektet uppmärksammats och beskrivits.

Två tidskrifter har producerats inom Outstanding. Tidskriften som gavs ut under hösten 2006 har spridits inom de egna organisationerna och till externa intressenter. Den andra tidskriften färdigställdes till Outstandings ”startkonferens” den 26 november 2007. En 30 minuter lång dokumentärfilm producerades under 2005-2006 av fyra gymnasieelever som hade personliga kontakter med UP:t. En uppföljande film planerades men detta blev inte genomfört.

Spelet om Outstanding

Under 2007 sattes ”Spelet om Outstanding” upp. Outstanding gav uppdraget att producera spelet till företaget P produktion²⁶. Spelet var utformat som ett rollspel där deltagarna skall ges en förståelse av hur det är att som ung blir slussad mellan olika myndigheter och instanser och inte själv ha makten – ”fjärrkontrollen” - över sitt liv. De initiala idéerna med detta spel var att det skulle vara riktat till, och spelat av, ungdomar. Det skulle också rikta sig mot personer som arbetar med unga och med allmänheten. Den utformning som spelet fick innebar att det främst kom att rikta sig mot personer som arbetar med ungdomar. De ungdomar från Futurum som var med och spelade spelet tyckte att det var ganska svårt och förvirrande.

Den huvudsakliga spelperioden var i februari och mars 2007 när spelet sattes upp på Världskulturmuseet i Göteborg. Där hade man ett par specialarrangemang, dels vid invigningen, dels en kväll då man bjöd in politiker. Det har sedan satts upp under politikerveckan i Almedalen på Gotland i juli 2007 samt på Socialhögskolan vid Göteborgs universitet i september 2007. Cirka 350 personer deltog i spelet på Världskulturmuseet. Det har dock funnits ett visst missnöje inom Outstanding med det sätt som spelet producerats på, och den inriktning det tog samt med att spelet inte fått en större spridning. Det har också funnits vissa brister i organisationen kring spelet, till exempel har man inte lyckats få någon att ta på sig ansvaret för att sätta upp spelet i Stockholm.²⁷

En politiker som deltog vid Spelet om Outstanding's politikerkväll menade att spelet var en bra metod, riktad till tjänstemän, för att skapa en större förståelse om hur det är att hamna mellan stolarna.²⁸ Hon uttryckte dock att det var få politiker som deltog. Hon trodde att detta dels berodde på att politiker får många inbjudningar och det är därför svårt att ”sticka ut”, dels att inbjudan kom alltför sent för att få plats i politikernas almanackor. En annan anledning som hon funderade kring var att politiker kanske inte prioriterar att spela ett spel, det kanske inte är rätt sätt att nå politiker. Den intervjuade politikern ansåg inte att det framkom vad Outstanding står för genom spelet men att debatten efteråt var intressant med ”spännande tolkare av samhällsproblem”.

Bok- och biblioteksmässan

Outstanding deltog på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i september 2007. Montern var anordnad av NTG-lär²⁹ och de deltagande projekten bestod av Outstanding och Paraply-

²⁶ P produktion är ett företag som utvecklar interaktiva spellösningar.

²⁷ En PM finns skrivet inom projektet som beskriver spelet Outstanding med reflektioner om processen och genomförandet.

²⁸ ”Spelet Outstanding – ett interaktivt spel som speglar vissa ungdomars möte med samhällssystemet”.

²⁸ Telefonintervju med ledamot i Göteborgs kommunfullmäktige 2007-05-11.

²⁹ NTG-lär (Nationella temagruppern för lärande miljöer) är en temagrupp inom Equal.

projektet.³⁰ Outstanding representerades av olika partners under mässtdagarna. Under den dag som jag besökte mässan representerades projektet av UP-ledamot och projektledare för Sociala missionen och Futurum. Dessa upplevde ett relativt stort intresse bland besökare på mässan att stanna till vid montern och få information, med tanke på konkurrensen av utställare på mässan. Framför allt var det lärare som stannade till. Representanterna knöt även kontakter med Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund och talade för gymnasieskolan Futurum.

”Startkonferens”

Outstanding avslutades med en ”startkonferens” den 26 november 2007 – ”Tillsammans för ungas framtid”. Vid konferensen delades ett antal ”stafettpinnar” och ”handslag” ut på olika nivåer. Handslagen gjordes på verksamhetsnivå och syftade till en överenskommelse om framtida samarbete/samverkan. Stafettpinnarna innebar ett symboliskt överlämnande av arbetsuppgifter som partnerskapet menar bör fortsätta att drivas på en strukturell nivå.

På konferensen presenterade de olika experimentverkstäderna sitt arbete och räckte ut handen antingen till externa intressenter som presumtiva samarbetspartners eller inom den egna organisationen (SiS). Stafettpinnarna syftade till att uppmuntra till mer forskning kring övergången mellan skola och arbetsliv, samt till strukturella och politiska förändringar. En stafettpinne om ungdomars tillträde till bostadsmarknaden lämnades till ordföranden i SHIS. En stafettpinne lämnades till departementsrådet vid ungdomspolitiska enheten. Denna handlade om att stärka arbetet med sektorsöverskridande beslut som berör unga. Ytterligare en stafettpinne lämnades om CSR (Corporate Social Responsibility), det vill säga företagens sociala ansvar för att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Denna stafettpinne ersatte en tidigare utvecklad idé om ungdomscertifiering av företag. För den tidigare stafettpinnen hittade man ingen mottagare. Tankarna om CSR kom in sent i planeringen av konferensen och tanken var att lämna denna till en representant för Nutek samt LSU (Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer). Nutek tackade emellertid nej med motiveringen att denna idé ännu är alltför oklar, och man jobbar inte själva med några sådana program.

Konferensen blev ett relativt välbesökt arrangemang med cirka 110 deltagare. Det man kan konstatera när det gäller deltagare vid konferensen är att även i detta fall har man haft svårt att nå företrädare för arbetsmarknad och näringsliv. Det är också svårt att nå politiker på högre nivåer även om detta varit ambitionen. Outstanding försökte vid ett flertal tillfällen att nå integrations- och jämställdhetsministern som har ansvar för ungdomspolitiska frågor, för att få henne att delta på konferensen men man lyckades inte etablera någon kontakt.

Inför konferensen engagerades en journalist för att undersöka ungdomsfrågor i politiska beslut. Journalisten begärde ut konsekvensbeskrivningar av vissa politiska beslut. Det visade sig att det inte i något av fallen gjorts någon sådan konsekvensbeskrivning. Motiveringen som gavs var att det inte var nödvändigt då det i direktiven som låg bakom dessa beslut antagits ett ungdomsperspektiv, eftersom besluten rörde ungdomar eller att ungdomar varit målgrupp för förändringarna. Men ingen analys hade gjorts om eventuella konsekvenser för ungdomar och speciellt inte för gruppen ”unga utanför”. Journalisten gjorde också en rundringning till samtliga partiernas ungdomsförbund för att fråga om ungdomsfrågor och ungdomsperspektiv. Resultatet blev ett och ett halvt förbund som tyckte att de drev ungdomsfrågor eller ungdomsperspektiv i frågor, medan resterande inte tyckte att detta var intressant. Vissa svarade att de frågor som de bedriver är de som är mest intressanta för ungdomar, såsom bland annat boendefrågor. Men man driver inte ett ungdomsperspektiv i frågorna. Journalisten ställde

³⁰ Se <http://www.paraplyprojektet.se/fakta> (2008-01-09)

frågan hur de såg på ungdomsmärkning av politiska beslut och det var ingen som tyckte att detta var en bra idé (Intervju med koordinator november 2007).

Har spridningsarbetet levt upp till UP:ts förväntningar?

Denna fråga togs upp i fokusgruppsintervjun med UP-ledamöter i december 2007. Ledamöterna uttryckte både en tillfredsställelse med den spridning som gjorts speciellt genom Spelet om Outstanding och genom den avslutande konferensen. Samtidigt lyftes viss självkritik. Inledningsvis fanns en förväntan på att synas mer i media – TV, radio och tidningar. Det fanns en önskan att journalisten i projektet skulle driva detta. Detta har man inte lyckats uppnå. Samtidigt konstaterar man att det inte är vanligt att Equalprojekt uppmärksammas i media.

Några reflektioner om spridning och påverkan

Ambitionsnivån har i Outstanding varit hög när det gäller spridning och påverkan. Detta arbete har bedrivits under det avslutande året men tidigt i projektet skapades en organisation för detta. Diskussionen om vad som ska spridas och påverkas har förts kontinuerligt under projekttiden men tankarna tog form relativt sent, vilket inneburit att tiden för att förankra dessa tankar varit relativt kort. Man har också haft problem att nå och engagera politiker och andra relevanta aktörer från arbetsmarknad och näringsliv. Man kan spekulera i vad detta beror på. Den ideella sektorn har av tradition haft rollen som påtryckare och ”röst” för ut-satta grupper (Wijkström och Lundström 2002). Det är en roll som också tas i Outstanding. Däremot har den ideella sektorn inte haft någon uttalad roll i relation till arbetsmarknaden, förutom att vara ett område för arbetsmarknadspolitiska åtgärder (Nordfeldt & Lundstedt 2001). Det innebär att ett UP främst bestående av ideella organisationer kan utgöra en alltför svag aktör i förhållande till arbetsmarknadspolitiska frågor, och där detta inte heller stärks av Statens institutionsstyrelse som inte har något arbetsmarknadspolitiskt uppdrag.

SPRIDNING OCH GENOMSLAG HOS EXTERNA INTRESSENTER

I utvärderingen ingår att ge en uppfattning om vilken genomslagskraft som Outstandings idéer har hos *externa intressenter*. De olika experimentverkstäderna arbetar gentemot ett flertal olika utomstående intressenter.

Experimentverkstädernas olikheter när det gäller externa intressenter i kombination med utvärderingens tidsramar har inneburit att det inte varit möjligt att systematiskt undersöka Outstandings genomslag hos dessa. Ambitionen i detta avsnitt är istället att ge en *uppfattning* om detta genom ett antal person- och telefonintervjuer med ett begränsat antal intressenter för några av verksamheterna. En reservation måste således göras mot att kapitlet inte bygger på något representativt urval av intressenter eller att de mest relevanta intressenterna omfattas av det fåtal som intervjuats.

I de person- och telefonintervjuer samt de mer informella telefonsamtal som genomförts med utomstående intressenter framkommer att de inte har någon större kännedom om Outstanding som helhet och vilka idéer Outstanding står för. I intervjusituationen har det istället blivit intervjuaren som fått informera om detta för att skapa ett sammanhang för intervjun. Deras intresse har riktats mot den experimentverkstad som man har ett samarbete med och det konkreta arbete som pågår där. Detta gäller Individ- och familjeomsorgen i Gunnared som arbetar gentemot Ingången där de tillfrågade personerna hade en vag kännedom om att Ingången deltagit i ett Equalprojekt. Ingångens verksamhet fick dock positiva omdömen som ett alternativ som kan vara till hjälp i kontakter och fungera som en brygga över till andra verksamheter för ungdomar som behöver detta stöd.

Resursförvaltningen i stadsdelen Skarpnäck är en av intressenterna för En svensk Foyer. Skarpnäcks ungdomsbostäder lyfts ofta fram som det lyckade exemplet på utvecklingen av en Foyer. Ungdomarna har varit engagerade och samarbetet mellan de olika aktörerna Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Bygg din Framtid, Stiftelsen Hotellhem och Stockholms-hem har fungerat bra.³¹ Intervjupersonen arbetar vid resursförvaltningen på stadsdelen och har ansvar för ungdomsbostäderna som är inrymda i samma byggnad som förvaltningen. Hans kännedom om Outstanding var mycket begränsad och var främst inriktad på Bygg din Framtids utveckling av En svensk Foyer. Han hade varit med på en studieresa till London och Nordirland för att studera Foyerkonceptet där. Han skickar också sina lönerapporter till Outstanding och utgör på så sätt en del av motfinansieringen för Bygg din Framtids medverkan. Han kände till viss del till arbetet vid Nybyhov.

Intervjupersonen är mycket positiv till den form av ungdomsbostäder som drivs i Skarpnäck och ser Bygg din Framtid som en viktig aktör i utformningen av dessa. Intervjupersonen har främst kontakter med ordförande i föreningen (UP-representanten) som har varit en drivande person i utformningen av bostäderna och som finns med på de boendemö-

³¹ Se utvärderingen "Skarpnäcks ungdomsbostäder. Hur organisatörerna bedömer projektet två år efter inflyttningen." Lotta Hedberg, februari 2007.

ten som resursförvaltningen kontinuerligt anordnar. På boendemötena diskuterar man olika praktiska frågor som handlar om städning, hyran och om det finns några problem mellan de boende. Intervjupersonen menar att Bygg din Framtid är väl förankrade vid förvaltningen och ser föreningens roll främst som att hålla den demokratiska processen levande, att engagera ungdomarna.

Det som jag tycker att Bygg din Framtid har gjort väldigt bra det är att få ihop dom som bor på de här ställena. Idén kring att man i gemensamt ansvar där jag bor, oavsett var det är någonstans, att få människor att samverka. Utveckla tankar, metoder, idéer för att det ska kunna fungera där vi bor. Det är de riktigt bra på (Stadsdelsförv. Skarpnäck).

Intervjupersonen gjorde en något snävare definition av En svensk Foyer på Skarpnäcks ungdomsbostäder än vad Bygg din Framtid och SHIS gör. Han såg sju lägenheter (av de 25 totalt) som resursförvaltningen ansvarar för som det egentliga Foyerboendet. Resursförvaltningen planerar att utöka dessa till nio lägenheter. De ungdomar som bor i dessa lägenheter har olika stöd från resursförvaltningen i form av försörjningsstöd, behandling, nätverksarbete samt stöd för att söka arbete och utbildning. Detta regleras i individuella handlingsplaner. Ungdomsbostäderna kommer att drivas vidare på samma sätt även efter att Outstanding avslutas, dessa är en del av resursförvaltningens ordinarie verksamheter. Det som intervju-personer tror kommer att vara skillnaden efter Outstanding är att man inte kommer att ha kvar kontakter med Foyer-boenden i andra länder och kunna lära av detta.

Regionansvariga för SiS institutioner³² deltog på Outstandings avslutande konferens. Vid ett samtal med en av de regionansvariga beskrev hon en relativt vag tidigare kännedom om Outstanding. Hon kände till att det pågått ett "flickprojekt" på Björkbacken. Hon konstaterade att det pågår många projekt samtidigt på olika institutioner³³, vilket innebär att de olika institutionerna blir "sig själva nog." Hon kände till Kunskapskortet och såg detta som något nyskapande som det finns ett stort intresse av att implementera i SiS arbete. Hon visste också att man arbetat gentemot RFS. Hon var dock något tveksam till resultatet av detta och menade att olika institutioner arbetar på olika sätt med samhällskontakter och att detta gav olika resultat på olika orter.

³² Myndigheten SiS är en så omfattande verksamhet som deltagit med enskilda institutioner. Detta innebär att andra nivåer och institutioner inom SiS kan betraktas som "externa intressenter".

³³ Detta faktum finns också beskrivet i Gudrun Elvhages avhandling från 2006: *Projekt som retorik och praktik. Om utvecklingsarbete på särskilda ungdomshem.*

AVSLUTANDE DISKUSSION

Projektets organisation

De målsättningar som formuleras i projektets genomförandeplan är högt ställda och visionära. Outstanding omfattar ett flertal nivåer samt såväl metodutveckling på verksamhetsnivå som strukturpåverkan.

Samtliga intervjuade menar att organisationen av Outstanding är lätt att förstå och att den fungerar bra. Processen har fungerat bra och koordinatören har en viktig roll som möjliggörare. De involverade i projektet har haft ett starkt engagemang, såväl UP-representanter som projektledare. Projektet innefattade från början funktioner som informatör, journalist och forskare för att kunna arbeta med strukturpåverkan under projektets tredje år.

Sahlin (1992) menar att ett projekt och dess förändringsarbete innefattar både en reformnivå och en verklighetsnivå, skillnaderna dem emellan kan ta sig uttryck i skillnader mellan projektets mål och resultat. Enligt Sahlin kan arbete och åtgärder som vidtas på reformnivån få oväntade effekter på verklighetsnivån där genomförandet påverkas av olika faktorer såsom till exempel lagar, regler och traditioner hos de organisationer som arbetet berör (Sahlin 1992, s. 127-128). I Outstanding motsvaras dessa nivåer av UP:t som tydligast diskuterat projektets reformarbete medan projektledarnas arbete har varit på en verklighetsnivå där det gemensamma projektets idéer ska genomföras. På genomförandenivån har hindren framträtt tydligare, till exempel när det gällt att utveckla ett konkret samarbete mellan experimentverkstäderna. Ett problem i projektet som lyftes fram i halvtidsutvärdering var att det fanns en diskrepans och ett glapp i informationsflödet mellan UP och projektledare, vilket skapade viss frustration hos projektledarna. Under det tredje året samordnades mötena i dessa bägge grupper i syfte att minimera glappet mellan dessa nivåer.

En väsentlig fråga när det gäller ett projekts organisation är om det är rätt aktörer som deltar. Equally målsättning är ett arbetsliv utan diskriminering och ojämlikhet och som präglas av mångfald. Aktörerna inom Outstanding har arbetat med att finna vägar för sina respektive målgrupper som kan leda in på arbetsmarknaden; ett arbete som framför allt bedrivits på individnivå. Utvecklingspartnerskapet har också bedrivit forskning och påverkansarbete. Däremot har aktörer saknats i projektet som hade kunnat ge en större tyngd och genomslag i förhållande till de frågor man drivit. I projektet har man saknat kommunala aktörer samt aktörer som representerar arbetsmarknad, näringsliv och bostadsmarknad.

Målgruppen

Målgruppen för de olika experimentverkstäderna har inte förändrats nämnvärt under projektets gång. Ingången har märkt en viss tendens till att ungdomarna blivit ”tyngre”, det vill säga har en tyngre social problematik. Socialtjänsten remitterar de ungdomar till Ingången som man inte vet vad man ska göra med.

Relativt tidigt i projektet erfor man att även om det fanns vissa gemensamma nämnare när det gäller målgrupperna - att det är ungdomar som på olika sätt har en marginaliserad och utsatt position i samhället - så är de också relativt olika i ålder och nuvarande livssituation. Detta har inneburit att den inledande målsättningen, att skapa kontakter och utbyte mellan ungdomar som varit involverade i de olika experimentverkstäderna, inte har kunnat genomföras.

Det har dock inom UP:t lyfts något skilda tankar om vad som är den verkliga målgruppen för Outstanding, vilket indikerar att olika nivåer i projektet haft olika målgrupper. Ungdomarna är utgångspunkten för projektet och de är i fokus i experimentverkstäderna. För Outstanding som helhet har tankar förts fram om att det snarare är politiker och tjänstemän som är målgrupper för projektet. Spridnings- och påverkansarbetet har riktats mot aktörer på denna nivå men det har inte inneburit att man ändrat skrivningar inom projektet om målgruppen.

Outstanding som utvecklingspartnerskap

Outstanding verkar i enlighet med Equals syften och kan ses som ett framgångsrikt partnerskap om man ser till de kriterier som Nordregio presenterar. Detta är att ha en *gemensam uppfattning om målen* och om *aktörernas roller och mandat*. Vidare handlar det om *förpliktelser från deltagarna att fullfölja arbetet* samt en *ledning av partnerskapet som har legitimitet och kompetens i ett processinriktat arbetssätt* (Nordregio 2001, s 9).

UP:t har präglats av ett stort mått av konsensus när det gäller målen, aktörernas roller och mandat samt deltagarnas förpliktelser att fullfölja arbetet. Ledningen av Outstanding har haft legitimitet och kompetens. UP-mötena har präglats av en ömsesidig respekt och en öppenhet. Av de hindrande faktorer som Nordregio (2001) lyfter fram finns vissa aspekter som även präglat Outstanding. Det finns *skillnader i organisationskulturer* mellan de statliga myndigheterna SiS och ALI å ena sidan, och de ideella organisationerna å den andra. Det finns till exempel ett högre mått av flexibilitet inom de ideella organisationerna med kortare beslutsvägar. Det har också funnits *många prioriteringar* i projektet, vilket har inneburit en diskrepans mellan olika nivåer i projektet. De olika experimentverkstäderna haft sina egna prioriteringar och den egna verksamheten har varit den första prioriteten, inte det projektgemensamma. Projektarbetet har inte alltid fått plats.

Den demokratiska aspekten av partnerskapet är intressant att diskutera. Själva UP:t är ett demokratiskt organ, alla medverkande aktörer har samma röst. Detta är något som de ideella organisationernas UP-representanter ibland påpekat - det positiva i att man deltar på samma villkor som en stor statlig myndighet. Parterna har dock tillsatt sig själva att representera målgruppen. Detta kan å ena sidan ses som en nödvändighet; att aktörer sluter sig samman för att arbeta för en grupp som har svårt att representera sig själva och göra sin röst hörd. Att huvudparten av aktörerna tillhör den ideella sektorn går i linje med ideella organisationers tradition att företräda utsatta och marginaliserade grupper. Den initiala ambitionen i projektet var dock att inkludera en representativitet från målgruppens sida och det har man inte lyckats med.

Konsensustanken i partnerskapet är också värt att reflektera över. Konsensus ses som en nödvändighet för utvecklingsarbetet. Men det betyder också att acceptera ramarna för övriga aktörers verksamheter. Kan till exempel ideella organisationer inom ett partnerskap driva grundläggande kritik mot en statlig myndighet, i detta fall SiS?

Arbetsformer och metoder

Samverkan inom partnerskapet

Samverkan mellan frivilliga organisationer, myndigheter och ungdomarna lyfts fram i målsättningarna som nyskapande. Samverkan i Outstanding har skett genom UP- och projektledarmöten, gemensamma utvecklingsdagar där man diskuterat olika teman under projektets gång, gemensamma kurser och studiebesök. Under det avslutande året har UP och projektledare samverkat kring att arbeta fram gemensamma ställningstaganden när det gäller strukturpåverkan. Ungdomarna deltagande har varit indirekt genom deltagande i experimentverkstäder.

Efter en turbulent start har partnerskapets samverkan på ledningsnivå skett i en konsensusanda. UP:t har inspirerat varandra till en konstruktiv dialog. Detta har gett förutsättningar för utvecklingsarbete. Heterogeniteten inom partnerskapet har möjliggjort att man kunnat höja blicken ovanför den individuella nivån och se strukturella hinder, framför allt i form av olika aktörers regelsystem som gör att vissa ungdomar hamnar ”mellan stolarna”. Även de transnationella kontakterna har bidragit till dessa insikter.

Det har inte utarbetats någon formell samverkan mellan experimentverkstäderna utan man har arbetat till stor del i parallella spår, i den egna verksamheten och ”sektorn”. Olika förslag har givits från UP:t men de flesta har inte varit realiserbara på verksamhetsnivå, dels på grund av att man har olika målgrupper och dels på grund av de regelverk som de olika verksamheterna verkar inom. Detta gäller till exempel regler kring slutna ungdomsvård (SiS) och antagningsregler för gymnasieskolan (Futurum). Däremot finns en genomgående syn på att samverkan inom UP, kontakter mellan verkstäder samt det transnationella samarbetet har gett en input av idéer och erfarenheter som kommit verksamheterna, och i förlängningen ungdomarna, till gagn.

Projektets förankring

Förankringen i den egna organisationen ser något olika ut för de deltagande organisationerna. De mindre ideella organisationerna har haft större möjligheter att förankra att man deltar i ett Equalprojekt än den stora myndigheten SiS där Outstanding har konkurrerat med flera pågående utvecklingsprojekt. Hos samarbetspartners tycks det framför allt vara arbetet inom de enskilda experimentverkstäderna som förankrats. Samarbetet i Outstanding har dock gett inspiration till att driva ett utåtriktat arbete i de enskilda verksamheterna.

Vilka resultat har Outstanding lett till?

Metodutveckling och nyskapande

Experimentverkstäderna har arbetat med att ta fram goda exempel. Dessa har delvis varit nyskapade och delvis byggt på vidareutveckling av påbörjade idéer eller verksamheter som de extra ekonomiska resurser som erhållits genom Outstanding gett möjligheter till. Ibland har det handlat om helt nya metoder, som arbetet med ”Plattformen” på Ingången och En svensk Foyer på Bygg din Framtid. Det är dock svårt att säga vad som är en effekt av Outstanding och vad som skulle ha utvecklats ändå. Det mesta av arbetet har handlat om att fördjupa och utveckla befintlig verksamhet, som arbete med empowerment och samhällskunskap på Rebecka och Björkbacken eller utvecklingen av den arbetsplatsförlagda utbildningen på Futurum. Att det är redan befintlig verksamhet som vidareutvecklats kan underlätta möjligheterna att de metoder och arbetssätt som (vidare-)utvecklats lever vidare även efter projektidens

slut. Detta kan annars vara problematiskt i ett projekt som är tydligt knutet till enskilda projektledare. I experimentverkstäderna är det framför allt projektledarna som ”ägt” projektet. För det projektgemensamma finns inte ambitionen att det ska leva kvar när UP:t upplösts, förhoppningarna är att vissa idéer som att ”bredda vägen” och krav på ungdomsmärkning ska fortleva genom de ”stafettpinnar” man överlämnat vid den avslutande konferensen.

Equals kärnprinciper och diskrimineringsgrunder

Det framgår från såväl intervjuer som egenutvärderingarna att samtliga experimentverkstäder arbetar med Equals kärnprinciper och diskrimineringsgrunder. Medarbetarna har till exempel deltagit i olika utbildningar om diskrimineringsgrunder. Vid projektets halvtidsavstämning beslutades om en strategi där olika värdegrunder fokuseras i olika verkstäder. I egenutvärderingarna kan man utläsa att arbetet sker på relativt olika sätt, det kan röra sig om organisatoriska riktlinjer, att förmedla teoretiska kunskaper, genom samtal och aktiviteter samt personalgruppens eller målgruppens utformning. Det kan ses som en styrka att arbetet utförs på olika nivåer och på skilda sätt, men samtidigt kan dessa skillnader innebära att man i diskussioner mellan partners utgår från ett något olika sätt att se på och tolka grundprinciperna. Det är också intressant att ställa frågan om vad som är mål och vad som är medel (jämför Andersson, m.fl.) när det gäller arbetet med grundprinciper. Är målet att experimentverkstaden ska vara jämställd eller är detta ett medel för att öka jämställdheten bland ungdomarna?

Om man ser till målgruppen är diskrimineringsgrunden ålder en självklar faktor att lyfta fram i påverkansarbetet, vilket är en gemensam strategi för partnerskapet. Detta återkommer också i spridningsarbetet. Partnerskapet pekar på och har spridit kravet på en ungdomsmärkning av politiska beslut och en ungdomscertifiering av företag. Man påpekar också behovet av en mer aktiv ungdomspolitik och att de politiska ungdomsförbunden bör arbeta mer aktivt med ungdomsfrågor.

En diskrimineringsgrund som hamnat lite mer i skymundan i projektet är invandrar- skap/etnicitet. Inom Equalprogrammet lyfts målsättningen om ett arbetsliv utan diskriminering och ojämlikhet fram som centralt. En betydande del av experimentverkstädernas respektive målgrupper har en invandrarbakgrund. Detta gäller framför allt på bostadshotellen och på Ingången, vilkas experimentverkstäder har prägel av integrationsprojekt. Hur kan man tolka detta i förhållande till en strukturell etnisk diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden? (Se t.ex. SOU 2006:59, Nordfeldt och Olsson 2006). I intervjuerna tas diskriminering/rasism upp som en hindrande struktur för ungdomarnas möjligheter till etablering på arbets- respektive bostadsmarknaden. Trots detta saknas en gemensam strategi för utvecklingspartnerskapet när det gäller metodutveckling eller strukturläggning utifrån denna diskrimineringsgrund. Man har inte heller på något tydlig sätt kopplat denna diskrimineringsgrund till analysen av hindrande strukturer. Diskrimineringsgrunden kön återkommer inte heller som en hindrande struktur. Gymnasieskolan Futurum har till exempel en ojämn könsfördelning bland sina elever, en övervägande majoritet på handelsprogrammet är flickor och det finns få pojkar. Vad betyder en sådan könsfördelning? SiS har deltagit med institutioner för flickor. Har detta haft betydelse för vilka hindrande strukturer man identifierar?

Har Outstanding uppfyllt sina mål?

Rum att växa och empowerment

Empowerment är ett mångfacetterat begrepp som getts olika innebörder och arbetet inom Outstanding har också präglats av denna flertydighet. Som empowerment definierats inom

Outstanding handlar det dels om den individuella nivån, det vill säga att stärka individer att ta kontroll över sina egna liv. Dels handlar det om omfördelning av makt på en gruppnivå; att göra sin röst hörd inom projektet och föra projektets budskap utåt. Bägge dessa nivåer har setts som viktiga. I en utvärdering av tidigare Equalprojekt pekar utvärderarna på en ytterligare form av empowerment på organisationsnivå (Andersson m.fl. 2006). Det innebär att det kan skapas empowermentstrategier på organisationsnivå som ger ett handlingsutrymme för den professionelle att arbeta empowermentinriktat mot brukarna.

I experimentverkstäderna har man arbetat med att ”skapa rum” för ungdomar genom de verksamheter man bedrivit. Empowerment har funnits som ett genomgående tema i experimentverkstädernas arbete och i egenutvärderingarna beskrivs olika former av empowermentarbete som har bedrivits under projektets gång. I intervjuer med ungdomarna uttrycker dessa positiva omdömen om merparten av de verksamheter som bedrivits inom Outstanding, även om de inte alltid kände till att detta var en del av ett projekt. Det är däremot inte möjligt att dra någon slutsats om effekter i form av ungdomars ökade empowerment som en följd av Outstanding. Empowerment är en process som sker på lång sikt och är inte möjlig att mäta på något objektivt sätt. Ungdomsintervjuerna pekade inte heller på några sådana resultat, med ett visst undantag från Futurum där ungdomarna kunde se att projektet betytt något för dem personligen. För ungdomar som befinner sig på SiS institutioner är det svårt att diskutera empowerment på grund av det faktum att de inte befinner sig där frivilligt.

Initialt fanns tankar om att målgruppen för projektet – ungdomarna – på ett tydligt sätt skulle vara med och driva projektet och även driva påverkansarbete inom projektet. Denna målsättning omvärderades ganska tidigt projektet och ungdomarna har inte haft någon direkt makt i projektet. Man kan därför inte dra någon slutsats om att partnerskapet bidragit till empowerment på gruppnivå.

För verksamheterna lyfts positiva effekter fram genom deltagandet i projektet som har bidragit till empowerment på en organisatorisk nivå. Projektet har bidragit till kunskapshöjning, en tydligare fokus på empowermentarbete och en legitimitet för verksamheten, detta uttrycks speciellt från de ideella organisationerna.

Empowerment handlar framför allt om att angripa problem på den *individuella* nivån. För att få reda på de *strukturella orsakerna* till ungdomars utanförskap krävs systematiska studier. Det motsäger inte att arbetet med empowerment har positiva effekter, frågan är dock *vilken roll* det har i förhållande övergripande och strukturella förändringar för målgruppen.

Att påverka strukturer och politik

När det gäller målsättningen att analysera hindrande strukturer har olikheterna i partnerskapet berikat och inneburit att man kunnat lyfta blicken ovanför den egna verksamheten och tydligare se strukturer. Det transnationella arbetet har också bidragit till detta. Outstanding har arbetat gentemot målsättningen att påverka och skapade tidigt en organisation för detta. Vilka strukturer man sett som viktiga att söka påverka har tydliggjorts i slutfasen av projektet och bygger på de olika erfarenheterna i experimentverkstäderna. Under avslutningsfasen utkristalliserades mer konkret vilka ”stafettpinnar” projektet vill lämna vidare. Vissa av dessa handlade om samverkan mellan ideella organisationer och kommunala eller statliga aktörer och andra var mer sektorsspecifika exempel från den egna verksamheten. Skillnader mellan Göteborg och Stockholm, vilket gjordes en poäng av i genomförandeplanen har inte lyfts fram på något tydligt sätt i spridningsfasen. Skillnader mellan städerna i politikernas tillgänglighet kom också upp i den uppföljande fokusgruppen med UP-representanter.

Outstanding pekar på brister inom ungdomspolitikerna att se till utsatta ungdomars situation, samt bristen på ett ungdomsperspektiv på politiska beslut. Detta kan ses som en

traditionell roll för de ideella organisationer som finns i partnerskapet – att fungera som ”röst” för en grupp som själva har svårt att hävda sin egen röst. Som påpekas ovan har partnerskapet haft svårt att nå ut till för sina frågor väsentliga aktörer inom arbetsmarknad och näringsliv. En förklaring till detta kan vara att partnerskapets sammansättning av ideella organisationer och Statens institutionsstyrelse inte har tillräcklig tyngd i förhållande till dessa frågor.

Partnerskap och samverkan – helheten och delarna

Outstandings målsättning har varit att verka på olika nivåer, dels med metodutveckling i enskilda verksamheter, dels att gemensamt driva strukturrådgivning, som bygger erfarenheter i de enskilda verksamheterna. Outstanding består således av ett antal delar som bedrivit sin egen utveckling under projektets gång samt en helhet som bygger på att gemensamt ta tillvara erfarenheter av de olika delarna.

Helheten har dock en betydelse i det att *samverkan* är en viktig metod för partnerskapet. I Outstanding lyfts samverkan fram som nytänkande i förhållande till ungdomspolitik. Samverkan mellan aktörer som har sin organisatoriska tillhörighet inom olika samhällssektorer har i mångt och mycket blivit ett honnörsord på såväl EU- som statlig och kommunal nivå och uttrycks i form av partnerskap eller ”governance”. Det senare innebär en ”uppluckring” av organisatoriska gränser mellan aktörer som är involverade i partnerskap och nätverk ofta organiserat i form av projekt. Olika former av samarbetskoalitioner ses som en nödvändighet i ett alltmer komplext samhälle. Samtidigt är samverkan inte helt enkelt – olika aktörer har olika uppdrag och skilda organisatoriska förutsättningar.

I partnerskapet Outstanding har samverkan främst skett på beslutsnivå. UP:t har varit demokratiskt och verkat utifrån en konsensusstanke. En formell samverkan har inte kunnat genomföras på verksamhetsnivå, mellan de olika delprojekten, mer än undantagsvis. I detta har man inte nått sin målsättning. Däremot påpekas i intervjuer och egenutvärderingar att genom möten och olika kontakttillfällen mellan personer på olika nivåer i projektet har verksamheterna kunnat ”korsbefrukta” varandra och man har genom ny kunskap och erfarenheter utanför sin egen verksamhet bättre kunnat identifiera strukturella problem. På detta sätt kan helheten sägas ha blivit större än summan av delarna.

I enlighet med Svedberg och Trägårdhs (2008) resonemang att den ideella sektorn står för mycket av nya förhållningssätt och metoder i relation till utsatta ungdomar så kan man dra slutsatsen att det finns en ”vinst” för en statlig institution att samverka med de ideella organisationerna. Samtidigt kan den statliga institutionens deltagande bidra med en legitimitet till de ideella organisationernas verksamheter som dessa inte alltid besitter i relation till statliga och kommunala institutioner, som har det yttersta ansvaret för ungdomars välfärd.

Partnerskapet har bedrivits i en form av ”governance” relation mellan staten och den ideella sektorn vilket inneburit att aktörer med olika organisatoriska förutsättningar och skilda uppdrag i förhållande till en gemensamt definierad målgrupp har tagit gemensamma beslut och därigenom kunnat påverka varandras verksamheter. Samtidigt kvarstår och tydliggörs de organisatoriska gränserna genom de hinder som projektet stött på när man sökt realisera målsättningar som handlat om konkret samarbete och ungdomars mobilitet mellan verksamheter.

Slutligen kan man konstatera att Outstanding har nått resultat utifrån de målsättningar som sattes upp. Vilka effekter projektet fått, eller kan få när det gäller nya lösningar på problem med utestängning och diskriminering i arbetslivet går inte att uttala sig om i utifrån en utvärdering av denna omfattning. Det krävs mer omfattande systematiska studier för att mäta effekter av olika typer av insatser och åtgärder, till exempel i form av samverkan mellan statliga myndigheter och ideella organisationer, för ungdomars etablering på arbets- och bostadsmarknad.

REFERENSER

- Andersson, Mats, Isaksson Iliev, Karin och Wistus Sofia (2006). *Utvecklingspartnerskap som organiseringsform – En enkätundersökning av utvecklingspartnerskapen i svenska Equal 2001-2005*. (Opublicerad arbetsrapport).
- Benington, John och Geddes Mike (2001). Introduction: Social exclusion, Partnership and Local governance – New problems, New policy discourses in the European Union. In Geddes, Mike och Benington John (eds.) *Local Partnerships and Social Exclusion in the European Union. New forms of local social governance*. London: Routledge.
- Bergenstråhle, Sven (2007). *Unga vuxnas boende år 2007. Hur bor 20-27-åringarna? Hur vill de bo?* Stockholm: Hyresgästföreningen.
- Berman, Anne H (2005). Empowerment, vision och samverkan: En rapport om processutvärdering av Utvecklingspartnerskapet Bättre frigivning 2002-2005. Stockholm: Utvecklingspartnerskapet Bättre frigivning.
- Boverket (2007). *Bostadsmarknaden år 2007-2008. Med slutsatser av bostadsmarknadsenkäten 2007*. Karlskrona: Boverket.
- Castañeda (2005). *Navigationscentrum – En vision om innanförskap. En rapport om unga utanför i Stockholms stad som varken finns i skola eller arbete*. Stockholm: Kompetensfonden.
- Danemark, Berth och Kullberg Christian (1999). *Samverkan. Välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- Denters, Bas och Rose, Lawrence E. (2005). Local Governance in the Third Millennium: a brave new world? In Denters, Bas and Rose, Lawrence E. (eds.) *Comparing Local Governance. Trends and Developments*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
- Elvhage, Gudrun (2006). *Projekt som retorik och praktik. Om utvecklingsarbete på särskilda ungdomshem*. Lund: Socialhögskolan.
- Franzén, Eva M och Kassman, Anders (2005). Longer-term Labour-market Consequences of Economic Inactivity during Young Adulthood: A Swedish National Cohort Study. *Journal of Youth Studies*. Vol. 8, No. 4, December 2005, pp. 403-424.
- Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000-2006*, Sverige. Stockholm: Svenska ESF-rådet.
- Hallin, Göran & Lindström Bjarne (2000). *Det ouppklarade partnerskapet: om svensk regionalpolitik, strukturfonderna och den territoriella utmaningen*. Östersund: Institutet för regionalforskning (SIR).
- Hyresgästföreningen (2005). *Unga vuxnas boende 2001-2005 i Stockholms län*. Stockholm: Hyresgästföreningen.
- Högskoleverket (2005). *Etableringen på arbetsmarknaden – examinerade 2001/02*. Rapport 2005:42 R
- Johansson, Gabriella (2006). *Utvärdering av En svensk Foyer*. Opublicerad rapport.
- Kassman, Anders (2002). *Samverkansprojektet – att hitta former för arbete kring utsatta ungdomar*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2002:7. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Larsson, Laura (2000). *Evaluation of Swedish youth labour market programmes*. Working Paper 2000:1. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
- Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.
- Lundahl, Lisbeth (2004). *Kommunal ungdomspolitik och ungas strategier*. Forskningsprojekt. Umeå: Institutionen för barn- och ungdomspedagogik, specialpedagogik och vägledning, Umeå universitet.

- Lundin, Rolf A. och Söderholm, Anders (1997). *Ledning och förnyelse i landsting. Strategiska projekt i komplexa organisationer*. Stockholm: Nerenius & Santréus.
- Magnetta, Paul (2003). European Governance and Civic Participation: Beyond Elitist Citizenship? *Political Studies*, 51, pp. 144-160.
- Nilsson, Johanna (2003). *Ungdomar mellan 16-19 år som inte bedriver gymnasiestudier. Kartläggning, rutiner för uppföljning samt insatser*. Eskilstuna: Eskilstuna kommun.
- Nordfeldt, Marie (1999). *Hemlöshet i välfärdsstaden. En studie av relationerna mellan socialtjänst och frivilliga organisationer i Stockholm och Göteborg*. Geografiska Regionstudier nr 39. Uppsala: Kulturgeografiska Institutionen, Uppsala Universitet.
- Nordfeldt, Marie och Lundstedt, Anna (2001). Den ideella sektorn och sysselsättningen I ett regionalt perspektiv. I Westlund, Hans (red) *Social ekonomi i Sverige*. Stockholm: Fritzes, s. 121-152.
- Nordfeldt, Marie och Stenbacka, Susanne (2008). Regionalpolitikens lokala avtryck. I Andersson, Frida, Ek, Rickard och Molina, Irene (red.) *Regionalpolitikens geografi. Regional tillväxt i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, s 185-216.
- Nordregio (2001). *Nordregio Working Paper 2001:9*. Stockholm: Nordregio.
- Nordström Skans, Oskar (2004). *Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?* Rapport 2004:13. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Uppsala: Uppsala universitet.
- Ohlsson, Lars B och Swärd, Hans (1994). *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.
- Olsson, Lars-Erik (1999). *Från idé till handling. En sociologisk studie av frivilliga organisationers uppkomst och fallstudier av: Noaks Ark, 5i12-rörelsen, Farsor och Morsor på Stan*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Olsson, Lars-Erik (2000). *På olika villkor. Samverkan mellan kommun och frivilliga organisationer*. Sköndalsinstitutets arbetsrapportserie nr 12.
- Olofsson, Jonas, Stanfors, Maria och Östh, John (2003). *20-24-åringars etableringsproblem på 1990-talets arbetsmarknad. En översikt om inaktivitet och låga inkomster*. Delrapport 1. Svensk Modell i Förändring – SMIF Forskningsrapport 2003:4. Uppsala och Stockholm: Uppsala universitet och Arbetslivsinstitutet.
- Olofsson, Jonas och Thoursi, Anna (red.) (2006). *Ungas framtidsvägar. Möjligheter och utmaningar. Agoras årsbok 2006*. Stockholm: Agora.
- Patton, M.Q. (1980). *Qualitative Evaluation Methods*. Beverly Hills: SAGE Publications.
- Patton, M.Q. (1997). *Utilization-Focused Evaluation. The New Century Text*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Programkomplement till det svenska Equal-programmet*. Beslut av Övervakningskommittén för Equal den 20 januari 2004
- Proposition 2004/05:2 Makt att bestämma, rätt till välfärd*
- Sahlin, Ingrid (1992). *Ungdomsprojekt. Retorik och praktik*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. (BRÅ-PM 1992:1)
- Salonen, Tapio (2003). *Ungas ekonomi och etablering. En studie om förändrade villkor från 1970-talet till 2000-talets inledning*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:9. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Schröder, Lena (2004). *The Role of Youth programmes in the Transition from School to Work*. Working paper 2004:5. Uppsala: IFAU – Institute for Labour Market Policy Evaluation.
- Skarpnäckes ungdomsbostäder. Hur organisationerna bedömer projektet två år efter inflyttningen*. Lotta Hedberg, februari 2007. Stockholm: Bygg din Framtid.
- Socialtjänstlag* (2001:453)
- SOU 1997:71*. Politik för unga: slutbetänkande av Ungdomspolitiska kommittén.
- SOU 2003:92*. Unga utanför. Stockholm: Socialdepartementet.
- SOU 2006:4*. Svenska partnerskap – en översikt. Rapport 1 till organisationsutredningen för regional tillväxt.
- SOU 2006:59*. Arbetslivets osynligamurar. de los Reyes, Paulina (red) Integrations- och jämställdhetsdepartementet. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.
- Svedberg, Lars och Trägårdh, Lars (2008). Ungdomar, civilsamhälle och välfärd. I *Fokus07. En analys av ungas hälsa och utsatthet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen, s. 113-132
- Starrin, Bengt (1997). Empowerment som tankemodell. I Forsberg, Erik och Starrin, Bengt (red) *Frigörande kraft. Empowerment som modell i skola, omsorg och arbetsliv*. Stockholm: Gothia, s 9-32.

- Svenska EFS-rådet "Leva som vi lär" - policy för jämställdhet, mångfald och tillgänglighet. Stockholm: Svenska ESF-rådet.
- Svenska EFS-rådet Uppföljning av Equal – förslag till några indikatorer 2002-11-26. Stockholm: Svenska ESF-rådet.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2007). *Utveckla samverkan med civilsambället. Inspiration, idéer och metoder.* Stockholm: SKL .
- Sörbom, Adrienne (2003). *Den goda viljan. En studie av ungdomspolitik i nio kommuner.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:5. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Trägårdh, Lars (2000). *Empowerment och egenmakt.* Stockholm: Timbro.
- Tursunovic Mirzet (2002). Fokusgruppsintervjuer i teori och praktik. I *Sociologisk Forskning* nr 1 s.62-89.
- Ungdomsstyrelsen (2003). *Ung 2003. Fördjupad analys av den nationella ungdomspolitikerna.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:6. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2004). *Ung 2004. Fjärde årets uppföljning av nationella ungdomspolitikerna.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2004:4. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2005a). *Fokus 05. En analys av ungas etablering och egen försörjning.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:1. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2005b). *Den nya propositionen – Fyra perspektiv.* <http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,5399,00.html>. 20051130.
- Ungdomsstyrelsen (2007). *Ung idag 2007. En beskrivning av ungas villkor.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Vedung, Evert (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning.* Stockholm: Studentlitteratur.
- Wijkström, Filip och Lundström, Tommy (2002). *Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila sambället.* Stockholm: Sober Förlag.
- Vogel, Joachim och Häll, Lars (2003). *Ungdomars etablering. Generationsklyftan 1980-2003.* Levnadsförhållanden Rapport 108. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.

Egenutvärderingar och andra interna dokument

- En svensk Foyer. Bygg din Framtid. Underlag till referensgruppen den 18 oktober 2007. 8 oktober 2007.
- Minnesanteckningar - UP möte måndagen den 28 augusti 2006 . <https://epos.mantacore.se/ts/gosud.nsf> (2007-12-28).
- Outsider Genomförandeplan slutversion 10 maj 2005.
- Sammanställning av Björkbackens skol- och behandlingshems egenutvärdering. Process och resultat från hösten 2005 till sommaren 2007.
- Sammanställning av En svensk Foyers egenutvärdering, december 2005 till februari 2006.
- Sammanställning av En svensk Foyers egenutvärdering september till december 2006.
- Sammanställning av Futurums egenutvärdering mars till augusti 2006.
- Sammanställning av Gymnasieskolan Futurums egenutvärdering. Process och resultat från hösten 2005 till sommaren 2007.
- Sammanställning av Hammargårdens egenutvärdering, december 2005 till februari 2006.
- Sammanställning av Ingångens egenutvärdering mars till augusti 2006.
- Sammanställning av Ingångens egenutvärdering. Process och resultat från hösten 2005 till sommaren 2007.
- Sammanställning av LVU hemmet Rebeckas egenutvärdering. Process och resultat från hösten 2005 till sommaren 2007.
- Sammanställning och analys av Futurum. Egenutvärdering november 2005.
- Sammanställning och analys Björkbackens skol- och behandlingshem. Egenutvärdering november 2005.
- Sammanställning och analys Björkbackens skol- och behandlingshem. Egenutvärdering september till december 2006.
- Sammanställning och analys av Ingången. Egenutvärdering november 2005.

Sammanställning och analys av En svensk Foyer. Egenutvärdering november 2005.

Spelet Outstanding – ett interaktivt spel som speglar vissa ungdomars möte med samhällssystemet. Internt PM.

Uppföljning mot tidsplan, 2005. Januari 2006

Utvärderingsrapport. December 2005 till februari 2006.

Utvecklingspartnerskap i Equal omgång 2. Årsrapport till Svenska ESF-Rådet 2005 års verksamhet i genomförandefasen av Equal.

Internetlänkar:

<http://www.goteborg.se/statistik> (2008-01-02)

<http://www.stockholm.se/upload/Fackforvaltningar/Utrednings-%20och%20statistikkontoret/Serien%20Statistik%20om%20Sthlm/Arbetslosa%20Oktober%202006.pdf> (2008-01-02)

Foyerprojektets webbplats (2005). <http://www.foyer.net> 2005-11-09.

Räddningsmissionens webbplats (2005). www.raddningsmissionen.se 2005-11-10.

Sociala Missionens webbplats (2005). <http://www.socialamissionen.se/> 2005-11-10.

Statens Institutionsstyrelsens webbplats (2005). <http://www.stat-inst.se>. 2005-11-10.

Ungbostads webbplats (2005). <http://www.ungbostad.nu/> 2005-11-09.

PUBLIKATIONER FRÅN FORSKNINGSENHETEN

Skriftserie

26. Engel Charlotte (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete - för vem och varför? En religionssociologisk studie av ett diakonalt dilemma.*
25. Johansson Göran (2005). *Särlaregnet tid. Fragment och bilder från Betania - pingstförsamling i och ur tiden.*
24. Karlsson Magnus, Borkman Thomasina, Munn-Giddings Carol och Smith Lesley (2005). *Self-help Organizations for Mental Health - a Cross-National Study.*
23. Blennberger Erik, Habermann Ulla och Jeppsson Grassman Eva (2004). *Genus och civilt sambälle.*
22. Lundström Tommy (2004). *Teorier om frivilligt socialt arbete. En diskussion om forskningens läge och organisationernas framtid.*
21. Johansson Göran (2003). *Att räcka varandra handen. Mångsidig, entydig, kontinuerlig - narkotikaprevention i norra Örebro län.*
20. Engel Charlotte (2002). *För en ny tid? Förskjutning eller förnyelse - en inventering av diakonins dilemma.*
19. Hansson Jan-Håkan och Wijkström Filip (2001). *Civilt sambälle, social ekonomi eller nonprofit? Fallet Basta Arbetskooperativ. Slutrapport från ett forskningsprojekt.*
18. Meeuwisse Anna (2001). *Ett bögriskprojekt. Om missbrukarrehabilitering på Basta Arbetskooperativ.*
17. Jeppsson Grassman Eva (2001). *Medmänniska och anhörig. En studie av informella hjälpinsatser.*
16. Johansson Göran (2001). *Välsignelse eller förbannelse? Om koka och kokabruk.*
15. Johansson Göran (2001). *Varför hade Moses en syster? Antropologiska aspekter på berättelser och föreskrifter ur moseböckerna.*
14. Karlsson Magnus (2000). *Delade erfarenheter - om självhjälpsgrupper i Sverige.*
13. Forssell Emilia (1999). *Äldres död - anhöriga och personal berättar.*
12. Johansson Göran (1998). *Saligare att ge - om givandets problem - ett missionsexempel.*
11. Johansson Göran (1998). *Det lilla extra - om frivilligcentralen i Tyresö.*
10. Lundström Tommy (1997). *Barnavårdsorganisationer vid två sekelskiften - frivilligt barnavårdsarbete förr och nu.*
9. Karlsson Magnus (1997). *Självhjälpsgrupper i Sverige - en introduktion.*
8. Jeppsson Grassman Eva (1997). *För andra och för mig - det frivilliga arbetets innebörder.*
7. Johansson Göran (1997). *För mycke jag, för lite Jesus - LP-stiftelsens vård av missbrukare sedd ur ett socialantropologiskt perspektiv.*
6. Stål Rolf (1997). *De mest utsatta - om människors kapacitet och behov av socialt stöd.*
5. Johansson Göran (1997). *Möta hiv, möta sig själv - en studie av arbetet vid Stiftelsen Noaks Ark-Röda korset.*
4. Lundström Tommy och Wijkström Filip (1995). *Från röst till service? - den svenska ideella sektorn i förändring.*
3. Nordfeldt Marie (1994). *Frivilliga organisationers insatser för bemlösa.*
2. Jeppsson Grassman Eva (1994). *Third Age Volunteering in Sweden.*
1. Bergmark Åke (1994). *Från bidrag till ersättning? - om kommunernas stöd till de frivilliga organisationerna inom den sociala sektorn.*

Arbetsrapportserie

54. Nordfeldt Marie (2008). *Ideell sektor och stat som partners i ungdomsarbete. Utvärdering av Equal Outstanding.*
53. Björktomta Siv-Britt (2007) *Ersta fläckbem – Lännabemmet och Marsta gård. En studie över två hvb-bem för traumatiserade flickor.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>.
52. Olsson Lars-Erik (2007). *Ett delvis ensamt liv. En studie av människor som inte deltar i föreningslivet.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>.
51. Olsson Lars-Erik och Blomquist Lena (2007). *Värden som grund. Arbete i en ideburen vård- och omsorgsorganisation.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>.
50. Engel Charlotte (2007). *Vidgade cirklar. En kritisk granskning av arbetsmarknadsprojektet Skapa goda cirklar.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
49. Grosse Julia (2007). *Nordisk tillitsforskning. En kartläggning och värdering av det vetenskapliga läget.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
48. Björktomta Siv-Britt (2007). *Personalens möte med utsatta flickor – arbete mot bedersrelaterat våld.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
47. Grosse Julia (2007). *Rädda barnen – en organisation i förändring. En studie om barnrättsaktiviteter på det lokala planet.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
46. Habermann Ulla (2007). *Kvinnor på toppen – om kvinnor, idrott och ledarskap.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
45. Nordfeldt Marie (2007). *Hemlösa barnfamiljer i Hässelby-Vällingby - utvärdering av projektet Steget före.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
44. Börjeson Bengt och Dovbnya Svatoslav V (2007). *Barnhem 4 i Pavlovska - ett projekt för att utveckla en alternativ barnomsorg till institutionsvården för utvecklingsstörda.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
43. Grosse Julia (2006). *Volontärprogram riktade till ungdomar. En introduktion till ett nygammalt fenomen.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
42. Kassman Anders (2006). *Inte bara uteliggare - Sökande och avslutade klienter vid Enbeten för hemlösa i Stockholm.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
41. Hammare Ulf (2006). *Pappor som brukade. Om en gruppverksamhet vid Ersta Vändpunkten.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
40. Vamstad Johan (2006). *A literary overview of Swedish civil society research.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
39. Olsson Lars-Erik, Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (under utgivning). *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället - några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
38. Grosse Julia (2005). *Nonprofitorganisationer inom vård och omsorg. En explorativ genomgång av kunskapsläget i Sverige, Kanada och Storbritannien.* Elektronisk utgiven på vår hemsida <http://www.esh.se>
37. Björktomta Siv-Britt (2005). *Unga kvinnor, frihet och beder - om socialt arbete och bedersrelaterat våld.*
36. Jegermalm Magnus och Sundh Kenneth (2005). *Social mobilisering i frivillig regi. En studie av Svenska Röda Korsets arbete med lokala utsattbets- och kapacitetsstudier.*
35. Börjeson Martin (2005). *Med kunskap som grund? Om relationen mellan kunskap och praktik i fyra kommuners sociala arbete med hemlöshetsfrågor.* Elektronisk utgiven på vår hemsida <http://www.esh.se>
34. Alwall Jonas (red.) (2004). *Vägar till kvalitetsutveckling inom socionomutbildningen. Rapport från ett pedagogiskt utvecklingsprojekt.*
33. Börjeson Martin (2004). *"Vi vet inte vilka metoder vi ska använda" - Om relationen mellan kunskap och praktik i Stockholms kommuns sociala arbete med hemlöshetsfrågor 1965-2000.*
32. Christiansson Elisabeth (2003). *"Först och framför allt själen". Diakonins tankevärld omkring år 1850.*
31. Engel Charlotte (2003). *Volontärer – för vem och för vad? Kritisk granskning av en verksamhet inom Stiftelsen Stora Sköndal.*
30. Engel Charlotte (2003). *Fri eller förankrad? En empirisk studie av volontärverksamhet och ideella insatser inom Stiftelsen Stora Sköndal.*

29. Nordqvist Ola (2004). *Ersta Vändpunktens vuxenprogram – En studie av deltagarnas värderingar och upplevelser.*
28. Forssell Emilia (2002). *Anböriga till äldre invandrare med offentlig äldreomsorg. En fallstudie.*
27. Whitaker Anna (2002). *Att dela den gamlas sista tid – En studie av anöriga på sjukhem.*
26. Orsholm Ingrid (2002). *Mellan hem och institution – Flexibel avlösning för anöriga till demenssjuka.*
25. Jegermalm Magnus (2002). *Anörigstöd – en uppföljningsstudie av kommuners och frivilligorganisationers stöd till äldres anöriga.*
24. Bodin Magnus (2002). *Församlingar ger ekonomiskt bistånd – ett uttryck för diakoni i Stockholms stad.*
23. Orsholm Ingrid (2002). *Anörigengagemang – Två studier på Gotland.*
22. Olby Britta (2001). *Väntjänst och välfärd – ett brukarperspektiv.*
21. Bender Christine och Holmberg Carin (2001). *När alla sköter sitt... – Hur ser stöd och hjälp ut till missbehandlade kvinnor i kommuner utan kvinnojour?*
20. Jess Kari (2001). *Effektivitet, brukarmedverkan och kommunala bidrag – en utvärdering av mål, resurser, insatser och brukarkommunikation inom sociala frivilligorganisationer i Stockholm.*
19. Orsholm Ingrid (2001). *Anörigskapets variationer – Åtta berättelser från hjälpgivare i olika miljöer.*
18. Forssell Emilia (2000). *Anörig till äldre invandrare – en fallstudie av anöriga till äldre utomeuropeiska invandrare utan offentlig äldreomsorg.*
17. Jegermalm Magnus och Whitaker Anna (2000). *Upptäckten av anöriga? – kommuners och frivilliga organisationers stöd till äldres anöriga i Stockholms län.*
16. Trygged Sven (2000). *Från fristuga till friskola – ett föräldrakooperativ i förändring.*
15. Hansson Jan-Håkan, Jegermalm Magnus och Whitaker Anna (2000). *Att ge och ta emot hjälp. Anöriginsatser för äldre och anörigstöd – en kunskapsöversikt.*
14. Holmberg Carin (2000). *Aspekter av kvinnosynen i missbruksbehandling – empiriska exempel och teoretiska funderingar.*
13. Karlsson Magnus (2000). *Bara en alkoholist kan förstå en alkoholist – deltagare i självhjälpgrupper berättar.*
12. Olsson Lars-Erik (2000). *På olika villkor – samverkan mellan kommun och frivillig organisation.*
11. Meeuwisse Anna (1999). *Debatten om välfärdsstaten och det civila sambället.*
10. Olsson Lars-Erik (1998). *Givande och tagande – interaktion mellan frivilliga organisationer och kommuner.*
9. Amnå Erik, Lundström Tommy och Svedberg Lars (2000). *Three Essays on Volunteerism and Voluntary Organisations.*
8. Jess Kari (1998). *Kvalitet för brukare – frivilligt socialt arbete ur ett brukarperspektiv.*
7. Trygged Sven (1998). *Making Work Work.*
6. Forssell Emilia (1998). *Anörigas organisering – en studie av två anörigföreningar.*
5. Forssell Emilia (1998). *Vilka är förlorarna? – om utsatta grupper i välfärden på 1990-talet.*
4. Olby Britta (1997). *"Gör sjukbuskyrkan någon nytta?" – en studie av attityder till sjukbuskyrkan.*
3. Hansson Jan-Håkan och Wijkström Filip (1997). *Basta – beskrivning och analys av ett arbetskooperativ.*
2. Boklund Ann (1997). *Paraphy för social frivillighet? – granskning av Forum för frivilligt socialt arbete de tre första verksamhetsåren.*
1. Granath Kristina (1997). *"Det var så mycket jag inte förstod..." – en intervjuundersökning med vuxna barn till psykiskt sjuka föräldrar.*

Särtrycksserie

11. Svedberg Lars och Vamstad Johan (2006). *The civil society and the provision of welfare – ideological visions and social realities.* I Aila-Leena Matthies (red.) *Nordic civic society organizations and future of welfare services – A model Europe? Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.*
10. Lundström Tommy och Svedberg Lars (2003). *The Voluntary Sector in a Social Democratic Welfare State - The Case of Sweden.* I *Journal of Social Policy*, årgång 32, nr 2.

9. Svedberg Lars (2001). *Spelar ideella och informella insatser någon roll för svensk välfärd?* I Marta Szebehely (red.) SOU 2001:52. Välfärdstjänster i omvandling. Forskarantologi från Kommittén Välfärdsbokslut.
8. Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1999). *Medborgarskapets gestaltningar – insatser i och utanför föreningslivet.* I Erik Amnå (red.) SOU 1999:84. Civilsamhället. Demokratiutredningens forskarvolym nr. 8.
7. Lundström Tommy och Svedberg Lars (1998). *Svensk frivillighet i internationell belysning – en inledning.* I Socialvetenskaplig Tidskrift, årgång 5, nr 2-3.
6. Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1996). *Voluntary Action in a Scandinavian Welfare Context: the Case of Sweden.* I Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, årgång 25, nr 4.
5. Lundström Tommy (1996). The State and Voluntary Social Work in Sweden. I *Voluntas*, årgång 7, nr 2.
4. Svedberg Lars (1996). *Frivillighet som ideologiskt slagträ och faktisk verksamhet.* I Ojämlighet från vaggan till graven – på väg in i 2/3-samhället. FKF Fakta.
3. Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1995). *Frivilligt socialt arbete i Sverige – både mer och mindre.* I Erik Amnå (red.) Medmänsklighet att hyra? Åtta forskare om ideell verksamhet. Örebro: Libris.
2. Lundström Tommy (1995). *Staten och det frivilliga sociala arbetet i Sverige.* I Kurt Klaudi Klausen & Per Selle (red.) Frivillig organisering i Norden. Oslo: Tano.
1. Lundström Tommy (1995). *Frivilligt socialt arbete under omprövning.* I Socialvetenskaplig Tidskrift, årgång 2, nr 1.

Metodbokserie

1. Norlin Lena och Olsson Lars-Erik (2000). *Partner sökes – Samverkan mellan kommuner och frivilliga organisationer.*
2. Sjöberg Malena (red.) (2001). *Men hur mår Du själv? – Om stöd till dem som vårdar anhöriga.*
3. Engel Charlotte (2003). *Se det som är. Diakonal inventering i brytningstid.*
4. Karlsson Magnus (2007). *Vänskap och arbete? En dokumentation och utvärdering av Fountain House i Stockholm.*

Övriga publikationer i urval

- Nordfeldt Marie, Knutagård Marcus och Olsson Lars-Erik (under utgivning). *Homelessness in the Swedish universalistic welfare system - the case of four municipalities.*
- Olsson, Lars-Erik, Nordfeldt, Marie, Larsson, Ola och Kendall, Jeremy (under utgivning). "Sweden: When strong third sector historical roots meet EU policy processes". I J. Kendall (red.) *Handbook of third sector policy in Europe.* Cheltenham: Edward Elgar.
- Trägårdh Lars (under utgivning). *Från SSUs folkrörelser till civilsamhälle. Staten och samhället i det moderna Sverige.*
- Trägårdh, Lars (2009). *Civilt samhälle kontra offentlig sektor. En förnyad granskning.* Stockholm: SNS Förlag.
- Whitaker Anna (2009). Family Involvement in the Institutional Eldercare Context - Towards a New Understanding. *Journal of Aging Studies*, 23(3).
- Karlsson Magnus (2008). *Arbetsinriktad rehabilitering för personer med psykiska funktionshinder.* Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg, Lars och Trägårdh Lars (2008). Ungdomar, civilsamhälle och välfärd. I *Fokus 07.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Whitaker Anna (2008). Ett liv aldrig mer som andras - föräldraskap, funktionshinder och åldrande. I Jeppsson Grassman, E. (red.), *Att åldras med funktionshinder.* Lund: Studentlitteratur (under tryckning).
- Börjeson Martin och von Essen Johan (2007). *Det sociala ledarskapet.* (FoU-rapport 2007:3). Riksidrottsförbundet.
- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (2007). Civic Participation in the Welfare State: Patterns in Contemporary Sweden. I Trägårdh Lars (red.) *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered.* New York: Berghahn Books.
- Johansson Göran (2007). *Annars får man inte vara med. Missbrukarvård och kulturens täckelse – exemplet romer.* Forskningsrapport nr 1 2007. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse.

- Kassman Anders (2007). Mottagningen av sökande till Enheten för hemlösa i Stockholm. I Cecilia Löfstrand och Marie Nordfeldt (red.) *Bostadslös! Lokalpolitik och praktik*. Malmö: Gleerups förlag.
- Kassman Anders och Eva Franzén (2007). Unga vuxna utanför både skola och arbetsliv - nya etableringsmönster eller början till social utslagning? I *Agoras årsbok*.
- Kassman Anders och Eva Franzén (2007). Unga vuxna utan känd sysselsättning - Är det ett problem? I Jonas Olofsson (red.) *Utbildningsvägen - vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. SNS-förlag.
- Knutagård Marcus och Nordfeldt Marie (2007). Natthärbärgen som vandrande lösning. I *Sociologisk forskning* nr 4 2007.
- Löfstrand Cecilia och Nordfeldt Marie (red.) (2007). *Bostadslös! Lokalpolitik och praktik*. Malmö: Gleerups förlag.
- Olsson, Lars-Erik (2007). *Frivilligt arbete inom idrotten*. Stockholm: Riksidrottsförbundets FOU-rapport 2007:4.
- Trägårdh Lars (2007). The 'Civil Society' Debate in Sweden: The Welfare State Challenged. I Lars Trägårdh (red.), *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered*, London and New York: Berghahn Books.
- Trägårdh Lars (red.) (2007). *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Berggren Henrik och Trägårdh Lars (2006). *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Norstedt.
- Blennberger Erik (2006). Etik för socialt arbete. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson och Hans Swärd (red.) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson Bengt (2006). Socialarbetaren och kunskapsneurosen. I Björn Blom, Stefan Morén och Lennart Nygren (red.) *Kunskap i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson Bengt (red.) (2006). *Vågor på HaVet. Tio texter om arbete och funktionshinder*. Jönköping: ARK-tryckaren AB.
- Börjeson Bengt, Börjeson Martin och Svedberg Lars (2006). Att utveckla kunskapen i socialt arbete genom att återigen sätta praktiken i centrum. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson och Hans Swärd (red.) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson Martin och Hansson Jan-Håkan (2006). ”Om behoven av att bygga på andras kunskap.” I *Nordisk Socialt Arbeid*. Nr 2/2006, sid. 136-142.
- Christiansson Elisabeth (2006). *Kyrklig och social reform. Motiveringar till diakoni 1845-1965*. Stockholm: Artos & Norma.
- Habermann Ulla, Ottesen Laila, Pfister Gertrud & Skristad Berit (2006): *Det løser sig selv (?) - om idræt og kvindeligt lederskab*. Idrætshistorisk Årbog 2005. Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Jegermalm, Magnus (2006). Informal care in Sweden: a typology of care and caregivers. *International Journal of Social Welfare*. Volym 15, nr 4, sid. 332-343.
- Karlsson Magnus (2006). *Självhjälpsgrupper – teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordfeldt Marie och Olsson Lars-Erik (2006) Trösklar och gränshinder på bostadsmarknaden. I Paulina de los Reyes (red.) *Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet*, SOU 2006:37.
- Olsson Lars-Erik och Svedberg Lars (2006). Det ideella engagemanget i Sverige. I *Sambället är större än staten*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.
- Svedberg Lars (2006). Mer omfattande insatser än någonsin. I *Svensk kyrkotidning*, nr 5-6.
- Svedberg Lars och Vamstad Johan (2006). The civil society and the provision of welfare – ideological visions and social realities. I Aila-Leena Matthies (ed.) *Nordic civic society organisations and future of welfare services - A model for Europe?* Nordic Research Council. Tema Nord 2006. Köpenhamn.
- Svedberg Lars & Lars Trägårdh (red.) (2006). *Det civila sambället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Riksbankens Jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Svedberg Lars & Lars Trägårdh (red.) (2006). Introduktion. I *Det civila sambället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Riksbankens Jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Trägårdh Lars (2006). ”Staten och samhället: Från SSUs folkrörelser till Timbros civilsamhälle” i Håkan A. Bengtsson (red.) *I rörelse. Folkrörelse och demokratin*. Stockholm: Atlas.

- Blennberger Erik (2005). Offentlig och ideell sektor - partners för ett gott samhälle. I *Gatljus*, nr 3, sid. 8-10. *Kvartalstidskrift från Göteborgs Kyrkliga Stadsmission*.
- Blennberger Erik (2005). *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Blennberger Erik (2005). Etik för socialt arbete. I *Socionomen* 2005, nr 7, sid 7-11.
- Blennberger Erik (2005). Etik i socialt arbete – några kommentarer om läget i Sverige. I *NOPUS-nytt 2005:3. Etik och socialt arbete i Norden* (www.nopus.org).
- Blennberger Erik (2005). Vårdighet, frihet, rättvisa, jämlikhet, rättigheter och goda konsekvenser. Kommentarer om etiska värden och normer av relevans för Assistanskommitténs uppdrag. *Bilaga 10 i SOU 2005:100. På den assistansberättigades uppdrag. Delbetänkande av Assistanskommittén*.
- Börjeson Martin (2005). ”Försök att systematiskt koppla socialtjänst, högre utbildning och forskning i Sverige” i *Empiri, evidens, Nordiska röster om kunskapsutveckling i socialt arbete*. Malmö: NOPUS.
- Franzén Eva M. och Kassman Anders (2005). Longer-term Labour-market Consequences of Economic Inactivity during Young Adulthood: A Swedish National Cohort study i *Journal of Youth Studies*. Volym 8, nr 4, sid. 403-424.
- Habermann Ulla, Ottesen Laila & Skristad Berit (2005): It will solve itself(?) - on the attitudes of Scandinavian sports managers towards equal opportunities. I Annette R. Hofmann & Else Trangbæk (ed.): *International Perspectives on Sporting Women in Past and Present*. Institut for Idræt, Köpenhamns Universitet.
- Johansson Göran (2005). *Påverkan eller total förändring? Kritik av en förhållning med avstamp i ett program mot missbruk och kriminalitet*. Statens institutionsstyrelsens forskningsråd.
- Johansson Göran (2005). *Ett anständigt sätt. Beskrivning av verksamheten vid dubbeldiagnosteamet Pilen i Västervik*. Fokus Kalmar län.
- Karlsson, M. and Borkman, T., Munn Giddings C. and Smith L. (2005). *Self-help Organizations for Mental Health – a Cross-national Study*. In Occasional Papers no 24 Ersta Sköndal University College, Research Department, Ersta Sköndal University College.
- Lundåsen Susanne (2005). *Frivilliga insatser och hälsa*. Statens Folkhälsoinstitut.
- Olsson Lars-Erik, Nordfeldt Marie, Larsson Ola och Kendall Jeremy (2005). *The third sector and the policy process in Sweden: a centralised horizontal third sector community under strain*. London School of Economic and Political Sciences, TSEP working papers nr 3. Elektronisk utgivning på <http://www.lse.ac.uk/Collections/TSEP>
- Olsson Lars-Erik m fl (2005). *The challenges of translation: the convention and debates on the future of Europe from the perspective of European third sectors*. London School of Economic and Political Sciences, TSEP working paper nr 12. Elektronisk utgivning på <http://www.lse.ac.uk/Collections/TSEP>
- Svedberg Lars (2005). Några karaktäristika och utvecklingsdrag för frivilligt socialt arbete. I *Socialstyrelsen och den sociala ideella sektorn*. Socialstyrelsen.
- Svedberg Lars (2005). Det civila samhället och välfärden. I Erik Amnå (red.) *Civilsambället - några forskningsfrågor*. Hedemora: Riksbankens Jubileumsfond och Gidlunds förlag.
- Whitaker Anna (2005). *Kroppen under livets sista tid – de allra äldstas (döende) kroppar*. I Eva Jeppsson Grassman och Lars-Christer Hydén (red), *Kropp, livslopp och åldrande. Några samhällsvetenskapliga perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjeson Bengt (2004). *Att skapa starka forskningsmiljöer - diskussion och förslag beträffande organisering och inriktning av forskningen vid Hum/Sam fakulteten vid Växjö universitet*. Växjö: Växjö universitet.
- Börjeson Bengt (2004). Från Skås försök. En diskussion om relationen kunskap och social praktik. I: *Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten*. Socialstyrelsen.
- Börjeson Bengt (2004). A Breakthrough for a New Way of Thinking and Acting - the Development of Child Welfare and Childcare in the Republic of Belarus. I Sven Trygged (red): *Orphaned Children in Belarus*. Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet.
- Börjeson Bengt (2004). Freud och Sartre. Steg på väg mot tystnaden. I: Staffan Selander(red): *Text och tolkning*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Börjeson Bengt (2004). Skolan i samhället – om strukturer av social exkludering I: *För oss tillsammans - Om utbildning och utvecklingsstörning* (SOU 2004:98).
- Hammare Ulf (2004). *Kompetens i de sociala professionerna - en pilotstudie*. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Holmberg Carin och Enander Viveka (2004). *Varför går hon?- Om våldsutsatta kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad: Kabusa Böcker.
- Jegermalm Magnus (2004). Informal care and support for carers in Sweden: patterns of service receipt among informal caregivers and care recipients. I *European Journal of Social Work*. Volym 7, nr 1, sid. 7-24.
- Karlsson Magnus (2004). Rehabiliterings- och självhjälpsinsatser för och av personer med psykisk sjukdom – En kvalitativ studie av Fountain House i Stockholm. I *Socialmedicinsk tidskrift*, nr 4, sid. 370-379.
- Karlsson Magnus (2004). Klubbhus - övergångsanställning vid ett klubbhus, möjlig rehabiliterande insats för personer med psykisk sjukdom? I *Svensk rehabilitering*, nr 4, sid. 370-379.
- Blennberger Erik (2003). Etik för politik – med äldrepolitik som exempel. I *SOU 2003:91, bil A. Äldrepolitik för framtiden*.
- Cederlöf Siv-Britt (2003). *Att arbeta med patriarkala familjer*. Kommunförbundet Stockholms län.
- Hammare Ulf och Stenbacka Susan (2003). *Socialt inriktade organisationer som arbetar mot missbruk - vilka är de, vad gör de och vad vet forskarna?* Stockholm: Socialstyrelsen.
- Holmberg Carin och Bender Christine (2003). "Det är något speciellt i den här frågan" – Om det lokalpolitiska samtalet om mäns våld mot kvinnor. Umeå: Brottsoffermyndigheten.
- Jeppsson Grassman Eva (red.) (2003). *Anböringskapets uttrycksformer*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg Lars (2003). Att vara sårbar och få en marginell ställning. I Eva Jeppsson Grassman m fl *Att drabbas och att forma sitt liv*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (2003). Frivilligt socialt arbete i Sverige. Vad vet vi efter 10 års forskning. I *Jubileumsskrift 2003, Forum för frivilligt socialt arbete*.
- Jegermalm Magnus (2002). Direct and Indirect Support for Carers. Patterns of Support for Informal Caregivers to Elderly People in Sweden. I *Journal of Gerontological Social Work*, volym 38, nr 4, sid. 67-84.
- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (2002). Frivilligt socialt arbete i Sverige. Betydelsefullt men löser inte välfärdens dilemma. I *Socionomen* nr 4, sid.1-5.
- Johansson Göran (2002). *Bete sig normalt – positioner, perspektiv och problem i den vuxna familjehemsvården*. Statens institutionsstyrelses forskningsråd.
- Karlsson Magnus, Jeppsson Grassman Eva och Hansson Jan-Håkan (2002). Self-help Groups in the Welfare State: Treatment Program or Voluntary Action? I *Nonprofit Management and Leadership*, volym 13, nr 2, sid. 155-167.
- Nordfeldt Marie och Söderholm Johan (2002). *Frivilligorganisationer som uppdragstagare. Vad betyder det för brukarna?* Socialstyrelsen.
- Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (2001). Frivilliga insatser i svensk välfärd – med utblickar mot de nordiska grannländerna. I Bjarne Ibsen och Lars Skov Henriksen (red.): *Antologi om frivilligt arbejde*. Odense: Odense universitetsforlag.
- Hammare Ulf och Lundström Tommy (2001). *Socialt inriktade barn- och ungdomsorganisationer. En kunskapsöversikt*. Socialstyrelsen.
- Johansson Göran (2000). *Tvång och tillit. LV/M-vård som kulturell ingenjörskonst – exemplet Hornö*. Stockholm: Statens institutionsstyrelses forskningsråd.
- Blennberger Erik (1999). Etiska problem i missbrukarvården. I *Alkohol och narkotika – politik, vård och dilemman*. Stockholm: Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR).
- Blennberger Erik, Hansson Mats J., Stål Rolf (1999). *Diakoni – teologi, ideologi, praxis*. Tro & Tanke 1999:2. Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Whitaker Anna (1999). *I livets slutskede: Frivilligsamverkan i vården*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Holmberg Carin och Bender Christine (1998). *Våld mot kvinnor – män i kris*. SoS-rapport 1998:6. Stockholm: Fritzes förlag.
- Johansson Göran (1998). *Måttligt eller meningsfullt*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Svedberg Lars (1998). *Marginella positioner – kritisk granskning av begrepp, teori och empiri*. Stockholm: Epidemiologiskt centrum.

- Lundström Tommy och Wijkström Filip (1997). Defining the Nonprofit Sector: Sweden. I Salomon M Lester och Anheier K Helmut (ed). *Defining the Nonprofit Sector. A Cross-national analysis*. Manchester: Manchester University Press.
- Lundström Tommy och Wijkström Filip (1997). *The Nonprofit Sector in Sweden*. Manchester: Manchester University Press.
- Blennerger Erik och Svedberg Lars (1996). Frivilligt socialt arbete i Sverige - en översikt. I *Frivilligt välfärdsarbete och offentlig ansvar*. Göteborg: NOPUS.
- Gunnarsson Evy (1996). *Forum 50+ - en organisation i tiden*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Svedberg Lars (1996). Introduktion till svensk frivillighet - ideologi och verksamhet. I *Tro och tanke*. Svenska Kyrkans forskningsråd 1996:7.
- Svedberg Lars (1995). *Marginalitet. Ett socialt dilemma*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete i Sverige. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Svedberg Lars, Blennerger Erik, Isaksson Kerstin, Jeppsson Grassman Eva, Qvarsell Roger.